

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Bc. Markéta Uhlířová

Ochrana oběti trestného činu

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Katarína Tejnská, Ph.D.

Katedra trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 17. 1. 2022

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 228 802 znaků včetně mezer.

V Praze dne 17. 1. 2022

Markéta Uhlířová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí diplomové práce JUDr. Kataríně Tejské, Ph.D., za její odborné vedení, ochotu, cenné rady a připomínky, trpělivost a vstřícný přístup během zpracování této práce. Dále také děkuji za veškerou pomoc své rodině a blízkým, kteří mi byli oporou po celou dobu studia.

Obsah

Úvod.....	1
1. Oběť trestného činu z pohledu viktimologie.....	3
1.1. Viktimologie jako nauka o obětech.....	3
1.2. Viktimnost aneb kdo se stává obětí a proč?	4
1.3. Viktimizace.....	5
1.3.1. Primární viktimizace.....	5
1.3.2. Sekundární viktimizace.....	6
1.3.2.1. Sekundární viktimizace daná subjekty trestního řízení.....	8
1.3.2.2. Sekundární viktimizace daná médii	11
1.3.2.3. Sekundární viktimizace daná reakcemi okolí.....	12
1.3.3. Terciární viktimizace a reviktimizace.....	13
2. Právní úprava oběti trestného činu	14
2.1. Oběť dle mezinárodního práva	14
2.2. Oběť dle práva Evropské unie	15
2.3. Oběť dle právního řádu České republiky.....	18
2.3.1. Zákon o obětech trestných činů	18
2.3.2. Oběť a zvláště zranitelná oběť dle ZOTČ	21
3. Práva obětí dle ZOTČ	28
3.1. Právo na poskytnutí odborné pomoci	28
3.2. Právo na informace	30
3.3. Právo na ochranu soukromí	33
3.4. Právo na ochranu před druhotnou újmou	35
3.5. Právo na peněžitou pomoc.....	37
4. Právo na ochranu proti hrozícímu nebezpečí	41
4.1. Opatření zajišťující bezpečí oběti.....	41
4.2. Krátkodobá ochrana.....	42
4.3. Zvláštní ochrana svědka	42
4.4. Utajení totožnosti i podoby oběti v postavení svědka	43
4.5. Vykázání.....	46
4.6. Předběžná opatření vydaná v občanském soudním řízení	47
4.7. Předběžná opatření vydaná v trestním řízení.....	48
5. Evropský ochranný příkaz.....	55
5.1. Právní úprava EPO	57
5.1.1. Směrnice o EPO	57
5.1.2. Právní úprava EPO v ČR	62

5. 1. 2. 1. Ochranný příkaz	62
5. 1. 2. 2. Chráněná osoba	63
5. 1. 2. 3. Ohrožující osoba	64
5. 2. Postup pro vydání a uznání EPO a následky jeho porušení	64
5. 2. 1. Vydání EPO v ČR	65
5. 2. 2. Uznání EPO v ČR	66
5. 2. 3. Porušení navazujících opatření v ČR	68
5. 3. Nedostatky EPO a návrhy na jeho zlepšení	69
5. 3. 1. Nedostatky spojené s vydáním EPO	70
5. 3. 2. Nedostatky spojené s uznáním EPO	73
5. 3. 3. Nedostatky spojené s porušením EPO	74
5. 3. 4. Nedostatky spojené s vydáním, uznáním i porušením EPO	75
5. 4. Shrnutí	77
Závěr	79
Seznam zkratk	83
Seznam použitých zdrojů	84
Seznam grafů	93
Abstrakt	94
Abstract	95

Úvod

Tato diplomová práce pojednává o obětech trestné činnosti, tedy osobách, které byly kriminalitou během svého života potencionálně i reálně poškozeny. Podle dat zveřejněných Českým statistickým úřadem bylo jenom v roce 2019 evidováno v České republice přes 30 000 obětí.¹ V Evropské Unii je toto číslo samozřejmě výrazně vyšší a pohybuje se dokonce kolem 75 milionů obětí za rok.² Tento počet navíc jistě není vzhledem k neohlašované, tzv. latentní, kriminalitě definitivní. Na rozdíl od pachatele, který se zpravidla rozhodne ze své vlastní vůle trestný čin spáchat, získá osoba status oběti téměř vždy nedobrovolně a může se jí tak stát prakticky kdokoli z nás. S nežádoucími následky, které s sebou trestný čin přináší, se pak tyto oběti musí bohužel potýkat po zbytek svého života.

V minulosti bylo otázkám ochrany a podpory obětí věnováno velmi málo pozornosti, nicméně v posledních letech se téma ochrany obětí trestných činů stává stále aktuálnější, a to zejména s ohledem na oběti trestných činů domácího a sexuálního násilí. Pro dosažení co nejvyšší možné úrovně ochrany oběti a zlepšení jejího právního postavení je nezbytné nejenom zakotvit její práva do právního řádu, nýbrž i zajistit jejich správný výkon. V současné globalizované společnosti navíc nelze tuto problematiku vnímat pouze na úrovni vnitrostátní, ale je nutné, aby obětem byla poskytnuta fungující ochrana i na úrovni mezinárodní, a to zejména v rámci EU.

Diplomová práce je rozdělena do pěti kapitol. První část se věnuje viktimologii, jakožto vědnímu oboru, jehož předmět zkoumání tvoří především oběť trestné činnosti. V rámci této kapitoly budou představeny základní viktimologické pojmy, které jsou důležité pro komplexní pochopení zkoumané problematiky. Pozornost bude soustředěna zejména na vysvětlení toho, co oběť po spáchání trestného činu prožívá, a jaké jiné subjekty kromě pachatele mohou ovlivnit, zda se její utrpená újma více prohloubí či nikoliv.

Aby mohlo dojít ze strany státu k poskytnutí ochrany a pomoci, musí daná osoba splňovat kritéria, která jsou na ni jako na oběť kladena ze zákona, musí tedy naplňovat znaky uvedené v právní definici oběti. Druhá kapitola tak přináší stručný přehled a porovnání vymezení definice oběti napříč základními mezinárodními dokumenty, legislativou EU

¹ ČSÚ. *Soudnictví, kriminalita. Zjištěné oběti trestných činů na území České republiky v roce 2019*. Czso.cz [online]. 2021 [cit. 2021-11-08]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/120583268/300002200601.pdf/568eb8b1-fc68-4de4-ae95-3552f1f15b3c?version=1.3>

² *Statement by Vice-President Jourová and Commissioner Reynders ahead of the European Day for Victims of Crime* Evropská komise [online]. 2020. [cit. 2021-11-12]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_20_304

a právním řádem České republiky. Tato část se posléze věnuje bližší analýze a zhodnocení aktuálně platných definic oběti a zvláště zranitelné oběti vymezených v zákoně č. 45/2013 Sb., o obětech. Dále nebude chybět ani stručný přehled zmíněného zákona, jakožto základního právního předpisu uvedené problematiky.

Pro poskytnutí co nejúčinnější ochrany je nezbytné obětem přiznat dostatečná práva a současně zajistit jejich řádný výkon. Třetí kapitola se tedy věnuje popisu a analýze jednotlivých práv, která obětem náleží výhradně podle výše uvedeného zákona a s ohledem na poznatky z praxe i návrhům na jejich zlepšení. Tato část nezahrnuje všechna práva, která oběti náleží i podle jiných právních předpisů, neboť cílem této práce není s ohledem na její rozsah podat zevrubný přehled všech jejích existujících práv.

S ohledem na zvolené téma této práce bylo právo oběti na ochranu před hrozícím nebezpečím vyčleněno do samostatné čtvrté kapitoly. V této části budou stručně představeny jednotlivé právní instrumenty, které podle českého právního řádu poskytují obětem ochranu před nebezpečím. Důraz bude kladen zejména na předběžné opatření dle trestního řádu, které lze považovat za jedno z nejzásadnějších opatření a zároveň je jediným institutem, na jehož podkladě lze vydat evropský ochranný příkaz.

Právě výše zmíněný evropský ochranný příkaz, který má zajistit ochranu zejména ženských obětí genderově podmíněného násilí napříč zeměmi EU, je předmětem zkoumání poslední kapitoly. Účelem této části je představit čtenářům tento poměrně neznámý institut a analyzovat jeho právní úpravu na úrovni legislativy EU a právního řádu ČR. Autorka si klade za cíl rovněž zhodnotit, jak je tento institut aplikován v praxi a popřípadě identifikovat základní nedostatky, které by mohly bránit jeho aplikaci. Pro dosažení vymezeného záměru byly autorce poskytnuty podklady ze strany neziskové organizace proFem, která se daným tématem dlouhodobě zabývá.

Cílem této práce je poskytnout základní přehled o problematice obětí trestného činu se zaměřením na koncepci jejich ochrany v rámci českého práva. Vymezeného účelu bude dosaženo za pomoci analýzy jednotlivých práv, která podle právního řádu ČR zajišťují obětem ochranu na území ČR a v určitých případech i mimo ni. Pro dosažení zhodnocení současné právní úpravy nejen v teoretické, nýbrž i v praktické rovině, budou určité části této práce podrobeny kritice i s ohledem na poznatky z praxe. Na základě získaných poznatků uvede autorka i na vhodných místech návrhy de lege ferenda.

1. Oběť trestného činu z pohledu viktimologie

1.1. Viktimologie jako nauka o obětech

Viktimologie (z latinského slova „victima“ – oběť a řeckého slova „logos“ - věda) je vědním oborem, jehož předmět zkoumání tvoří v užším smyslu oběť trestného činu, tedy „fyzická osoba, která trestným činem utrpěla újmu na životě, zdraví, majetku nebo jiných právech“.³ Tato vědní disciplína se zaměřuje především na osobu oběti, vztahy mezi obětí a pachatelem, proces viktimizace, roli oběti v trestním řízení, pomoc obětem, způsoby jejich odškodnění a rehabilitace a ochranu před sekundární viktimizací.⁴ Dle Musila lze definovat viktimologii jako „součást kriminologické vědy, zabývající se obětí trestného činu, její rolí v genezi a průběhu trestného činu a při jeho odhalování a objasňování, způsoby pomoci oběti po trestném činu a způsoby, jak zabránit viktimizaci potenciálních obětí“.⁵ V širším slova smyslu pak spadají do oblasti viktimologie nejen oběti trestného činu, ale i jiných událostí, přičemž jde např. o oběti přírodních katastrof, dopravních nehod, politického útlaku aj.⁶

Z hlediska historického kontextu můžeme hlavní rozvoj vědeckého zájmu o osobu oběti zařadit do období po druhé světové válce, tedy 2. poloviny 20. století. Tragické události spjaté s druhou světovou válkou vyvolaly u veřejnosti vůči obětem nacistického holocaustu a jiných válečných zločinů vyšší míru citlivosti.⁷ Do té doby byla role oběti upozadována a do popředí vědeckého zkoumání byl stavěn především pachatel trestného činu. Zatímco práva pachatelů byla postupem času přesně upravována a garantována, přiměřená ochrana obětí trestných činů zůstávala dlouho opomíjena. Nicméně pochybnosti o patřičném postavení oběti v systému trestního práva a spravedlnosti postupem času vyústily v silný zájem o viktimologickou problematiku a snahu o její zlepšení. Ačkoliv lze viktimologii vzhledem k jejímu stáří považovat za relativně nový vědní obor, stala se z ní za poměrně krátkou dobu komplexní věda obsahující aspekty nejenom kriminologické, nýbrž i právní či sociologické. Ve svém souhrnu

³ VELIKOVSKÁ, Martina. *Psychologie obětí trestných činů: proces viktimizace, status oběti a jeho význam, prevence a vyrovnávání se s viktimizací, reálné případy z policejní praxe*. Praha: Grada, 2016. Psyché (Grada). s. 14, ISBN 978-80-247-4849-8.

⁴ ZBOŘILOVÁ, Klára. *Oběti trestných činů*. In: GILLERNOVÁ, Ilona a Hedvika BOUKALOVÁ. *Vybrané kapitoly z kriminalistické psychologie*. Praha: Karolinum, 2006. s. 135, ISBN 80-246-1293-3.

⁵ MUSIL, Jan. *Oběť trestného činu*. In: GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ a kolektiv. *Kriminologie*. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. s. 122, ISBN 978-80-7598-554-5.

⁶ ROUBALOVÁ, Michaela a kolektiv. *Oběti kriminality: poznatky z viktimizační studie*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2019. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). s. 23, ISBN 978-80-7338-174-5.

⁷ MUSIL, Jan. *Oběť trestného činu*. In: GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ a kolektiv. *Kriminologie*. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. s. 121, ISBN 978-80-7598-554-5.

tak viktimologie uvádí v život novou oblast odborného zkoumání, která si mimo jiné klade za cíl dosáhnout faktické změny ve prospěch obětí trestných činů.⁸

Nezastupitelné místo při získávání informací o skutečných trendech kriminality a o trendech oznamování trestných činů oběťmi mají viktimologické výzkumy. Na rozdíl od oficiálních policejních statistik, přinášejí tyto výzkumy údaje i o tzv. latentní neboli neohlašované kriminalitě, tedy o spáchaných trestných činech, které nebyly nikdy oznámeny nebo zjištěny. Údaje získané prostřednictvím těchto výzkumů lze totiž porovnat s oficiálními policejními údaji a zjistit tak reálný počet spáchaných trestných činů a následně pátrat po důvodech, které vedly oběti k tomu, aby určité činy neoznámily. Získané poznatky mohou dále sloužit k identifikaci ohrožených skupin obyvatelstva, rizikových oblastí, jakož i k tvorbě preventivních programů zaměřených na eliminaci kriminality a pomoc obětem.⁹

1.2. Viktimnost aneb kdo se stává obětí a proč?

Proč se oběťmi loupeží stávají spíše taxikáři než učitelé? Proč je násilí páčáno spíše na policistech než soudcích? V této podkapitole bude představen základní pojem viktimologie, a to viktimnost, který se snaží zodpovědět právě na výše položené otázky. Tento termín se zabývá predispozicí jedince stát se obětí trestného činu, tedy tím základním okamžikem, bez něhož by viktimologie neměla předmět svého zkoumání.

Viktimnost je chápána jako disponovanost jedince nebo skupiny osob stát se obětí trestného činu.¹⁰ Toto předurčení stát se obětí trestného činu je tvořeno souhrnem několika biopsychosociálních faktorů, jejichž míra se liší dle jednotlivých trestných činů.¹¹ Nelze tudíž tvrdit, že by existoval pouze jeden faktor, který by předurčoval jedince k viktimizaci. Mezi aspekty, které ovlivňují tuto pravděpodobnost, řadí odborná veřejnost především profesi a věk oběti. Nicméně roli zde hrají i sociální charakteristiky (např. příslušnost k minoritám, sociální viditelnost nebo sociální izolace), životní styl (např. kriminální živly) či somatické a psychické handicap (např. mentální retardace).¹² Z výše uvedeného tedy vyplývá, že taxikáři stejně tak jako bankéři či prodavači mají kvůli povaze své práce, kdy na denní bázi manipulují s větším

⁸ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. s. 97-98, ISBN 978-80-7380-461-9.

⁹ VELIKOVSKÁ, Martina. *Psychologie obětí trestných činů: proces viktimizace, status oběti a jeho význam, prevence a vyrovnávání se s viktimizací, reálné případy z policejní praxe*. Praha: Grada, 2016. Psyché (Grada). s. 12-13, ISBN 978-80-247-4849-8

¹⁰ MUSIL, Jan. *Oběť trestného činu*. In: GRÍVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ a kolektiv. *Kriminologie*. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. s. 123, ISBN 978-80-7598-554-5.

¹¹ HERETIK, Anton. *Forenzná psychologie pre psychologov právnikov, lekárov a iné pomáhajúce profesie*. 3. preprac., rozš. vyd. Bratislava: Eukódeks, 2010. s. 415, ISBN 978-80-89447-22-0.

¹² JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Kriminologie*. Praha: Leges, 2021. s. 179-180, ISBN 978-80-7502-499-2.

obnosem peněz, vyšší viktimogenní potenciál a jsou tak mnohem častěji předurčeni k tomu stát se obětmi loupeže než jiné profese.

Pokud budeme ke studiu viktimnosti přistupovat pouze staticky, tedy pouhým zkoumáním vlastností a chování oběti, nemůže se nám nikdy zcela podařit osvětlit proces viktimogeneze. V něm totiž vyjma oběti hrají roli i další činitelé, a to zejména pachatel a vnější prostředí. Pro zajištění celistvého výkladu dané problematiky je tudíž nezbytné vydat se cestou dynamického přístupu tzv. viktimizace, tedy procesu, v němž se z člověka stává oběť kriminality.¹³

1. 3. Viktimizace

Jak již bylo uvedeno výše, viktimizace je dynamický proces, který se odehrává ještě před momentem spáchání trestného činu, a je tvořen několika fázemi. Tradičně lze viktimizaci dělit na primární, sekundární a terciární. S viktimizací se dále pojí i tzv. reviktimizace, tedy jev, kdy se osoba stává opakovaně obětí trestného činu. V této podkapitole budou všechny uvedené pojmy postupně blíže představeny.

1.3.1. Primární viktimizace

Primární viktimizaci lze definovat jako poškození, které je oběti způsobeno bezprostředně a v přímé souvislosti s konkrétním trestným činem.¹⁴ Důsledek tohoto jednání označujeme jako újmu. Tu můžeme rozdělit do tří variant, a to dle toho do jaké sféry oběti zasahuje.

Fyzická újma vzniká narušením fyzické integrity oběti, a to typicky jednáním jako je ublížení na zdraví či usmrcení. Druhou je finanční újma, pod kterou můžeme podřadit nejenom přímé škody na majetku, nýbrž i škody nepřímé jako je ušlý zisk nebo náklady na léčení oběti. Poslední a nejobtížněji určitelnou je újma emocionální. Tato újma nejde na rozdíl od dvou výše uvedených objektivně vymezit, neboť se odvíjí v prožívání oběti a její projevy souvisí s individualitou jednotlivce.¹⁵

Emocionální újma může u oběti vyvolat především narušení pocitu bezpečí a intimity, poruchy spánku, úzkosti a v některých případech mohou vyústit i do stavu deprese, fobie

¹³ MUSIL, Jan. *Oběť trestného činu*. In: GRÍVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ a kolektiv. *Kriminologie*. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. s. 124, ISBN 978-80-7598-554-5.

¹⁴ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Kriminologie*. Praha: Leges, 2021. s. 181, ISBN 978-80-7502-499-2.

¹⁵ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forezní psychologie*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. s. 103, ISBN 978-80-7380-461-9.

nebo posttraumatické stresové poruchy.¹⁶ Důležité je si uvědomit, že hloubka emocionálních problémů oběti nekopíruje rozsah její fyzické či materiální újmy. Pro oběť vloupání, které nebylo skoro nic odcizeno, je v konečném důsledku mnohem horší vyrovnat se s pocitem ztráty bezpečí či narušení vlastní intimity než s újmou finanční či fyzickou, která je minimální.¹⁷ Vznik emocionální újmy je vyvolán v důsledku ztráty iluze dobrého světa, kdy oběť přestává důvěřovat ostatním a vnímá svět pouze jako místo, kde se odehrávají nepředvídatelné a neospravedlnitelné události, a ztráty iluze kontroly, kdy se oběť cítí bezmocná a slabá, neboť se dostává do situací, které nemůže svým vlastním jednáním nikterak ovlivnit. V souvislosti s tímto zažívá oběť pocit zneuctění a ztrácí pocit důvěry a autonomie.¹⁸ Lze tak konstatovat, že se oběť nachází ve stavu, kdy je celý její život v základech otřesen a její duševní zdraví narušeno.

1.3.2. Sekundární viktimizace

Čírtková definuje sekundární viktimizaci jako „*újmu vznikající v důsledku reakcí formálních instancí sociální kontroly nebo neformálního sociálního okolí*“.¹⁹ Jedná se tedy o druhotné psychické poškozování oběti, na kterém se mohou podílet nejen rodiče a známí, ale také samotné subjekty trestního řízení, a to především orgány činné v trestním řízení (policejní orgán, státní zástupce, soudce), a to svým zraňujícím a neodborným přístupem vůči oběti.²⁰ Původcem sekundární viktimizace může být taktéž samotný pachatel, a to v situacích, kdy se bude i nadále po spáchání trestného činu podílet na zastrašování oběti, a to např. vyhrožováním, aby čin neoznámila. V neposlední řadě může být oběť traumatizována také nevhodným zpracováním jejího případu médii.²¹ Obecně lze tedy říct, že vznik sekundární viktimizace může zapříčinit kdokoliv, kdo přichází s obětí do styku v době po spáchání deliktu. Na rozdíl od výše zmíněné primární viktimizace se tak na sekundární viktimizaci může podílet mnohem více subjektů, které svými nevhodnými reakcemi častokrát působí oběti újmu mnohem horší, než kterou zažila během prvního traumatu. Nelze se tedy divit, že obava ze

¹⁶ ROUBALOVÁ, Michaela a kolektiv. *Oběti kriminality: poznatky z viktimizační studie*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2019. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). s. 25, ISBN 978-80-7338-174-5.

¹⁷ ČÍRTKOVÁ, Ludmila a Petra VITOUŠOVÁ. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese*. Praha: Grada, 2007. s. 14, ISBN 978-80-247-2014-2.

¹⁸ Tamtéž s. 15-16.

¹⁹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. s. 102, ISBN 978-80-7380-461-9.

²⁰ VELIKOVSKÁ, Martina. *Psychologie obětí trestných činů: proces viktimizace, status oběti a jeho význam, prevence a vyrovnávání se s viktimizací, reálné případy z policejní praxe*. Praha: Grada, 2016. Psyché (Grada). s. 72, ISBN 978-80-247-4849-8.

²¹ HERCZEG, Jiří. *Média a trestní řízení*. Praha: Leges, 2013. Praktik (Leges). s. 37, ISBN 978-80-87576-50-2.

sekundární viktimizace představuje jeden z hlavních důvodů, proč se oběti rozhodnou trestný čin vůbec neoznámit.²²

V důsledku nadbytečného zraňujícího jednání výše zmíněných subjektů vzniká u oběti následně tzv. sekundární újma. Tato újma, která je výhradně psychického rázu, má na život oběti významný vliv. Oběť se během prožívání sekundární újmy vyrovnává zpravidla se třemi druhy pocitů, jimiž jsou pocit nespravedlnosti, nedůstojnosti a izolace.²³

V rámci trestního řízení dochází často k momentům, které mohou oběť psychicky trýznit a vyvolávat u ní pocit bezpráví. Oběť se v určitých případech musí smířit s tím, že pachatel za trestný čin nebude vůbec potrestán, neboť jeho vina nebude prokázána či nedojde ani k jeho dopadení nebo naopak potrestán sice bude, ale jeho trest bude velmi mírný. Pro oběť může být rovněž náročné, pokud je opakovaně vystavována výslechům svědků, kteří vypovídají ve prospěch pachatele a svými výpověďmi navíc oběť očerňují.²⁴ Ze všeho nejdůležitější ale je, aby oběť měla na konci řízení pocit, že bylo dosaženo procesní spravedlnosti. Pro dosažení férovosti trestního procesu je především nutné osobu poškozenou trestným činem za oběť uznat, vyvarovat se zažitých mýtů o obětech, poskytnout oběti možnost se vyjádřit a současně jí naslouchat. Tyto skutečnosti napomáhají oběti k tomu, aby si znovu vybuodovala pocit kontroly, který ztratila, kompenzovala svou újmu, a tím se ochránila před zbytečnými následky sekundární viktimizace. V opačném případě mohou negativní zkušenosti spojené s průběhem trestního procesu vést k rostoucímu pocitu bezpráví a nespravedlnosti vůči celému právnímu systému.²⁵

Oběť se v průběhu trestního řízení musí potýkat i s pochybnostmi o sobě samé. Pocit ponížení a ztráty lidské důstojnosti může být velmi jednoduše vyvolán, a to kupříkladu necitlivě vedenými výslechy, kterým jsou oběti mnohdy podrobovány. K prohlubování tohoto stavu mohou dále přispívat i média, která se ve své senzativnosti dopouští zveřejňování citlivých údajů o oběti a případu a opakovaně tak narušují její lidskou důstojnost. Ke zhoršení může vést i nevhodná reakce blízkého okolí spočívající zejména v tendenci se oběti trestného činu spíše stranit.²⁶ Toto popsané chování je spojováno s implicitní laickou teorií vycházející

²² ČÍRTKOVÁ, Ludmila a Petra VITOUŠOVÁ. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese*. Praha: Grada, 2007. s. 21, ISBN 978-80-247-2014-2.

²³ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. s. 103, ISBN 978-80-7380-461-9.

²⁴ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Kriminologie*. Praha: Leges, 2021. s. 182-183, ISBN 978-80-7502-499-2.

²⁵ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Viktimologie pro forenzní praxi*. Praha: Portál, 2014. s. 135-144, ISBN 978-80-262-0582-1.

²⁶ VELIKOVSKÁ, Martina. *Psychologie obětí trestných činů: proces viktimizace, status oběti a jeho význam, prevence a vyrovnávání se s viktimizací, reálné případy z policejní praxe*. Praha: Grada, 2016. Psyché (Grada). s. 73, ISBN 978-80-247-4849-8.

z přesvědčení, že i oběť nese vinu na tom, co se jí stalo, a to třeba tím, že pachatele vyprovokovala svým vlastním jednáním.²⁷

V souvislosti s tím prožívá oběť i pocit izolace, resp. sociální izolace, neboť blízké okolí neví, jak na oběť správně reagovat. Výsledkem jsou vyhýbavé až strnulé reakce, namísto vřelého a podporujícího přístupu, který v daný okamžik oběti nejvíce potřebují. Tyto nežádoucí reakce následně oběť pouze utvrzují v tom, že ji trestný čin zcela změnil a okolí se kvůli tomu od ní odvrací.²⁸ Čírtková tento stav popisuje jako *negativní exkluzivitu*, tj. pocit oběti, „že ji trestný čin mentálně zcela přestavěl a že ji nikdo nemůže porozumět“.²⁹

1.3.2.1. Sekundární viktimizace daná subjekty trestního řízení

V zájmu zjišťování pravdy je nezbytné, aby OČTŘ postupovaly tak, aby objasnily všechny jednotlivé aspekty vedoucí ke spáchání deliktu, a to včetně podílu oběti na genezi trestného činu. Při jednání s oběťmi však tyto profesionálové nesmí zapomínat dbát jejich práv a potřeb ve snaze minimalizovat možnost vzniku sekundární viktimizace.

Hrdá dělí nedostatky vyvolávající sekundární viktimizaci na osobní a systémové. Do kategorie systémových vad lze dle ní zařadit například neochotu policejního orgánu provést v přípravném řízení výslechy obětí na kameru, které by mohly být posléze promítnuty během hlavního líčení (namísto provedení opakovaného výslechu), neboť senát chce vidět přímé reakce obětí. Další nedostatek lze spatřovat v chybném plánování výslechů, kdy oběť nakonec čeká v nevyhovujících podmínkách několik hodin a bojí se místnost opustit, aby nepromeškala začátek výslechu nebo aby náhodou nepotkala na chodbě pachatele.³⁰ Stresujícím faktorem mohou být rovněž nedůstojné a nedostatečné prostory v nichž oběti vstupují v jednání se subjekty trestního řízení. Právě prostředí, ve kterém se oběť nachází během jednotlivých úkonů (např. výslechu), může mít významný vliv na její psychický stav. Je pochopitelné, že nevládné, nepřilíš vybavené a chladné policejní kanceláře budou u oběti trestného činu vyvolávat spíše negativní vjemy, a zcela jistě nepůjde o místo, kde by se chtěla příslušníkům policie svěřovat se svými traumatizujícími zážitky.³¹ S obdobnými problémy se potýkají i soudy

²⁷ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. s. 104, ISBN 978-80-7380-461-9.

²⁸ Tamtéž.

²⁹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila a Petra VITOUŠOVÁ. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese*. Praha: Grada, 2007. s. 46, ISBN 978-80-247-2014-2.

³⁰ HRDÁ, Lucie. *Rozumějí soudy obětem násilných trestných činů?* In: ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina, Barbara HAVELKOVÁ a Pavla ŠPONDROVÁ, ed. *Mužské právo: jsou právní pravidla neutrální?* Praha: Wolters Kluwer, 2020. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). s. 334, ISBN 978-80-7598-761-7.

³¹ VELIKOVSKÁ, Martina. *Psychologie obětí trestných činů: proces viktimizace, status oběti a jeho význam, prevence a vyrovnávání se s viktimizací, reálné případy z policejní praxe*. Praha: Grada, 2016. Psyché (Grada). s. 75, ISBN 978-80-247-4849-8.

z důvodu absence oddělených čekáren pro poškozené a chybně nastavených interních postupů, které mají zajistit, aby nedošlo k setkání poškozeného a obžalovaného před a po skončení hlavního líčení. Ačkoliv má zvláště zranitelná oběť (v případě vyhovění žádosti i pouze oběť) dle § 17 ZOTČ, vždy právo, aby nemusela s pachatelem přijít v průběhu celého trestního řízení do styku, je toto ustanovení ze strany soudů zřídka zcela naplněno. I přesto, že dojde k zajištění toho, že bude oběť vyslechnuta za nepřítomnosti pachatele, může na něj následně přeci jenom narazit v jiných prostorech soudní budovy.³² Těmto situacím lze jednoduše předcházet nastavením správných systémových pravidel. Zejména při jednání u soudu by bylo vhodné, aby soudce řekl oběti ať dorazí v jiný čas než obžalovaný a počká do zahájení jednání např. u něj v kanceláři. Jako pozitivní lze hodnotit fakt, že v posledních letech soudci opravdu začínají vycházet poškozeným více vstříc a v mnoha případech jsou tak schopni jim toto bezpečné místo v soudní budově zajistit.³³

Do kategorie osobních nedostatků pak Hrdá řadí nevhodné chování soudců, státních zástupců, znalců, advokátů a dalších zúčastněných profesionálů způsobené především jejich nedostatečným vzděláním v oblasti kriminologie a viktimologie. V důsledku čehož jednají často v souladu se zakořeněnými stereotypy a mýty a uchylují se k tomu, že oběť očeňují, obviňují ji, přenášejí na ni vinu za spáchání trestného činu či bagatelizují její újmu.³⁴ Mezi často zmiňované mýty vedoucí k sekundární viktimizaci patří představa o tzv. ideální oběti. Dle ní má oběť i pachatel jednoznačné charakteristické rysy. Pachatel je silný a špatný, zatímco oběť je bezbranná, ctnostná a nenese žádný podíl na vzniku zločinu.³⁵ Oběti, která se chová jinak, než by se od ní očekávalo např. neprojevuje emoce ve správný okamžik, se snižuje její věrohodnost, je obviňována ze lži a dostává se do situací, kdy je na ni pohlíženo, že si za svůj osud může tak trochu sama. Oběť znásilnění se přece neměla vyzývavě oblékat a oběť domácího násilí přece mohla od tyрана kdykoliv odejít, tyto názory bohužel stále panují nejenom u široké veřejnosti, ale i mezi profesionály.³⁶ Zejména obhájce se ve snaze o nejlepší obhajobu klienta uchýlí k neetickému jednání ve formě nevhodných prohlášení či otázek snižujících důstojnost oběti. Dalším již výše zmíněným nedostatkem je zlehčování následků

³² HRDÁ, Lucie. *Rozumějí soudy obětem násilných trestných činů?* In: ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina, Barbara HAVELKOVÁ a Pavla ŠPONDROVÁ, ed. *Mužské právo: jsou právní pravidla neutrální?* Praha: Wolters Kluwer, 2020. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). s. 334, ISBN 978-80-7598-761-7.

³³ *Trestní řízení u soudu*. Bílý kruh bezpečí [online]. [cit. 2021-10-28]. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/pomoc-obetem/svedek-trestneho-cinu>

³⁴ HRDÁ, Lucie. *Rozumějí soudy obětem násilných trestných činů?* In: ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina, Barbara HAVELKOVÁ a Pavla ŠPONDROVÁ, ed. *Mužské právo: jsou právní pravidla neutrální?* Praha: Wolters Kluwer, 2020. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). s. 334, ISBN 978-80-7598-761-7.

³⁵ CHRISTIE, Nils. *The Ideal Victim*. In: FATTAH, Ezzat A. *From Crime Policy to Victim Policy: Reorienting the Justice System*. 1. vydání. New York: St. Martin's Press, 1986. s. 19, ISBN 978-1-349-08307-7.

³⁶ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Viktimologie pro forenzní praxi*. Praha: Portál, 2014. s. 66-67, ISBN 978-80-262-0582-1.

trestného činu. Jako typický příklad lze uvést posttraumatickou stresovou poruchu u obětí sexuálních trestných činů, kdy soudy nezářídka konstatují, že pachatel oběti „nic jiného neudělal,“ čímž poukazují na chybějící fyzické zranění. S tím souvisí i následná neochota českých soudů ukládat za tyto trestné činy nepodmíněné tresty. Dle výsledků analýzy soudních rozhodnutí z roku 2017 byl poměr uložených nepodmíněných trestů a podmíněných trestů za trestný čin znásilnění v České republice 50:50.³⁷ Na základě těchto údajů lze konstatovat, že v důsledku neznalosti základních principů primární a sekundární viktimizace podléhají i soudci snadněji předsudkům o pachatelích, obětech i konkrétních trestných činech a vydávají tak rozhodnutí, která nedostatečně reflektují prožitou újmu obětí.

Pro doplnění lze uvést, že případy pochybení soudů, kdy se při rozhodování nechávají ovlivnit předsudky, najdeme i v jiných členských státech EU. Jedním z nich je i případ hromadného znásilnění z Itálie, kdy byl rozsudek odvolacího soudu silně ovlivněn zakořeněnými genderovými předsudky, které v italské společnosti převládají. Na tuto situaci reagoval ESLP, který přístup italských soudů tvrdě kritizoval a konstatoval, že byl porušen čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, tedy právo na respektování soukromého života a osobní integrity. ESLP odvolacímu soudu zejména vytýkal, že v rozsudku argumentoval například sexuální orientací oběti, stylem jejího oblékání, barvou spodního prádla, které měla žena v daný večer na sobě, či jejími uměleckými aktivitami. ESLP ve svém rozhodnutí ve věci *J.L. proti Itálii* rovněž jasně poukázal na možnost vzniku sekundární viktimizace oběti ze strany soudů spočívající v jejich rozhodování na základě předsudků.³⁸

Závěrem lze říct, že výše uvedený výčet jistě není kompletní a na prohlubování sekundární viktimizace se podílí mnoho dalších nedostatků. Navíc je nutno dodat, že uvedená chování nelze paušalizovat a přisuzovat všem soudcům, advokátům a dalším profesionálům. Nicméně lze souhlasit s názorem Hrdé, že společným problematickým bodem je především nízká vzdělanost v oblasti viktimologie a kriminologie u zainteresovaných subjektů. Nezbyvá tedy nic jiného než klást důraz na odborná školení o viktimologii, a to jak u soudců prostřednictvím Justiční akademie, tak i u dalších OČTŘ v rámci specializovaných kurzů. Další případnou možností, jak ochránit oběti před sekundární viktimizací, je vytvoření specializovaného centra pro oběti trestných činů. Po spáchání trestného činu je oběť často nucena navštívit několik různých míst (zdravotnická ambulance, policejní stanice atd.), přičemž

³⁷ HRDÁ, Lucie. *Rozumějí soudy obětem násilných trestných činů?* In: ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina, Barbara HAVELKOVÁ a Pavla ŠPONDROVÁ, ed. *Mužské právo: jsou právní pravidla neutrální?* Praha: Wolters Kluwer, 2020. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). s. 336-337, ISBN 978-80-7598-761-7.

³⁸ Rozsudek ESLP ze dne 27. 5. 2021 ve věci *J.L. proti Itálii*, č. stížnosti 5671/16

každá jednotlivá návštěva musí být pro oběť extrémně stresující, neboť neví, zda se zde setká s pozitivním či negativním přijetím. Toto centralizované místo by sdružovalo nejenom pracovníky sociálního a právního poradenství, jak je tomu u mnoha neziskových organizací doposud, ale zahrnovalo by zde i služby zdravotníků a terapeutů specializovaných pro práci s oběťmi. Mohlo by tak dojít k vytvoření prostoru s proškolenými experty, kam by se oběť mohla obracet beze strachu z toho, že na ni bude nahlíženo s předsudky.

1.3.2.2. Sekundární viktimizace daná médii

To, jak významnou roli mohou hrát média v životě obětí, demonstruje následující úryvek z výpovědi oběti znásilnění zveřejněný ve Zpravodaji Bílého kruhu bezpečí z roku 2008: „Redaktor citoval člověka, který mě znásilnil, slovy, jež obžalovaný u soudu uvedl: „Šla se mnou ven, a přitom od začátku musela vědět, o co jde...Nebránila se...Z mé výpovědi a z výpovědi soudních znalců už nikdo nic necitoval. Opak byl pravda, ale to už lidem nevysvětlím, asi se budu muset odstěhovat. Lituji, že jsem to oznámila, přitom celé vyšetřování bylo férové, ale ten novinář na závěr mi ublížil nejvíc.“³⁹

Jedná se o jeden z mnoha případů, kdy média nerespektují soukromí a psychický stav oběti a jednají pouze ve svém vlastním zájmu. Namísto citlivého přístupu volí cestu odhalování a zveřejňování všech sebemenších detailů o průběhu řízení, a to včetně fotografií oběti nebo místa činu. Někteří novináři jsou v honbě za získáváním informací schopni zneužívat zranitelnosti obětí a iniciovat s nimi rozhovory i těsně po činu, kdy je pro emočně nestabilní oběť mnohem náročnější rozhovor odmítnout než jej přijmout. Pokud následně dojde ke zveřejnění výpovědi v podobě, která plně neodpovídá realitě, může u oběti dojít k prohloubení jejího pocitu nespravedlnosti a zneužití.⁴⁰

Nelze rozporovat, že média a novináři plní důležitou úlohu při informování veřejnosti o úrovni kriminality, trendech násilí či odpovědích na to, jak se kriminalitě bránit. Obecně je ale informování o tomto tématu vždy rozporuplné, jelikož se při něm střetává právo veřejnosti na informace s právem obětí a jejich rodin na soukromí. Citlivé a vyvážené zprávy o jednotlivých případech jsou velmi užitečné a mohou upozorňovat na aktuální problémy ve společnosti. Naopak netaktní, necitlivý přístup a slídění má negativní dopad na veřejnost

³⁹ VYMĚTAL, Štěpán. *Novináři a oběti trestných činů*. Praha: Pro oddělení psychologie odboru personálního MV ČR vydává Themis, 2008. s. 28, ISBN 80-731-2052-6.

⁴⁰ VELIKOVSKÁ, Martina. *Psychologie obětí trestných činů: proces viktimizace, status oběti a jeho význam, prevence a vyrovnávání se s viktimizací, reálné případy z policejní praxe*. Praha: Grada, 2016. Psyché (Grada). s. 78, ISBN 978-80-247-4849-8.

včetně obětí kriminality.⁴¹ Média by tak při své činnosti neměla dodržovat pouze pravidla daná zákonem, zejména § 8b TŘ, obsahujícím rozsah informací, které nesmí být zveřejněny, nýbrž také ty, jež jsou stanoveny etickým kodexem novinářů.

1.3.2.3. Sekundární viktimizace daná reakcemi okolí

V procesu sekundární viktimizace sehrává velkou roli i sociální prostředí. Po trestném činu jsou oběti konfrontovány s reakcí nejbližšího okolí, jakož i s reakcí neznámých lidí. Statistiky Bílého kruhu bezpečí v posledních letech opakovaně ukazují, že oběti si nejvíce stěžují na mezilidské vztahy, respektive na rodinné vztahy. Tyto údaje jasně svědčí o tom, že po prožití újmy nenacházejí oběti ve svém okolí potřebnou oporu. Jak již bylo zmíněno v počátku této kapitoly, blízké okolí má tendence se oběti po spáchání trestného činu spíše vyhýbat. Tento necitlivý přístup je v některých případech umocněn i nevhodnými otázkami, kterým jsou oběti ze strany nejbližších vystavovány, např. „Proč jsi chodila ven tak pozdě?“ či „Proč sis neoblékla delší sukni?“. ⁴² Tendence přesouvání viny za delikt na oběť vychází z teorie spravedlivého světa, ve kterém se špatné věci stávají jen špatným lidem, a nikoliv těm nevinným. Pro zachování této představy se lidé uchylují ke kritickému přístupu k oběti, neboť kdyby si připustili, že obětí se může stát i někdo, kdo na tom vinu neměl, byla by jejich základní potřeba bezpečí zcela otřesena.⁴³

Mezi další nevhodné reakce, kterým musí oběť čelit, patří i nežádaná pozornost okolí, kdy hovoříme o tzv. fascinaci. Okolí oběti je očarováno spáchaným zločinem a při vzájemném kontaktu se od oběti dožaduje popisu všech zajímavých detailů z průběhu trestného činu. Toto bezohledné jednání u oběti prohlubuje její zahanbení a nutí ji trauma prožívat pořád dokola. Dle Čírtkové vyvolává násilí v lidech rozporuplné reakce, na jedné straně jsou jím přitahováni a na druhou zase odpuzováni. Výsledkem těchto pocitů je fascinace, která může v extrémních případech vést i k tzv. katastrofické turistice, kdy se lidé nezdráhají navštívit i místo činu, na němž přihlíží utrpení oběti.⁴⁴

⁴¹ VYMĚTAL, Štěpán. *Novináři a oběti trestných činů*. Praha: Pro oddělení psychologie odboru personálního MV ČR vydává Themis, 2008. s. 8-14, ISBN 80-731-2052-6.

⁴² VELIKOVSKÁ, Martina. *Psychologie obětí trestných činů: proces viktimizace, status oběti a jeho význam, prevence a vyrovnávání se s viktimizací, reálné případy z policejní praxe*. Praha: Grada, 2016. Psyché (Grada). s. 79-81, ISBN 978-80-247-4849-8.

⁴³ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Viktimologie pro forenzní praxi*. Praha: Portál, 2014. s. 69-70, ISBN 978-80-262-0582-1.

⁴⁴ ČÍRTKOVÁ, Ludmila a Petra VITOUŠOVÁ. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese*. Praha: Grada, 2007. s. 46, ISBN 978-80-247-2014-2.

1.3.3. Terciární viktimizace a reviktimizace

Pro úplnost lze mimo jiné uvést ještě specifický typ viktimizace, tzv. terciální viktimizaci, kterou lze dle Čírtkové definovat jako stav, „*kdy jedinec není s to se přiměřeně vyrovnat s traumatickou zkušeností, přestože z objektivního hlediska došlo k nápravě či uzdravení a odškodnění*“.⁴⁵ Psychické rozpoložení oběti se zcela změní a ona již není schopna navázat na svůj předchozí způsob života. Dochází u ní kupříkladu ke změně pracovní kariéry či životního stylu.⁴⁶

V neposlední řadě je důležité zmínit pojem tzv. reviktimizace, kdy se jedná o opakovanou viktimizaci jedné a téže osoby. Dle odborníků mohou být příčinou vzniku reviktimizace jak trvalejší osobnostní charakteristiky oběti (vzhled, chování atd.), tak její zkušenost s prvotní viktimizací.⁴⁷ Prožitá viktimizace se pojí s tzv. syndromem naučené bezmoci, při kterém začíná oběť vnímat sama sebe jako méně schopného jedince. Dochází ke změně ve způsobu jejího chování, v důsledku čehož působí více ustrašeně, pasivně či bojácně, což zvyšuje riziko reviktimizace, neboť na pachatele působí jako snadná kořist.⁴⁸

Reviktimizace se vyskytuje především u trestných činů, které mají dlouhotrvající charakter a působí na sebepojetí oběti, typickými příklady jsou tak domácí násilí a sexuální zneužívání, a to zejména u dětí.⁴⁹ Opakovaná viktimizace má zásadní vliv i na latentní kriminalitu, neboť ochota oznámit trestný čin klesá spolu s důvěrou v policii s každým dalším útokem. Při opakovaných útocích je oběť mnohem více přesvědčena o tom, že i ona sama měla na trestném činu svůj podíl viny. Bohužel toto přesvědčení u ní posléze vede často ke vzniku psychických problémů.⁵⁰

⁴⁵ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Policejní psychologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. s. 204, ISBN 80-868-9873-3.

⁴⁶ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. s. 102, ISBN 978-80-7380-461-9.

⁴⁷ ROUBALOVÁ, Michaela a kolektiv. *Oběti kriminality: poznatky z viktimizační studie*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2019. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). s. 29-30, ISBN 978-80-7338-174-5.

⁴⁸ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Policejní psychologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. s. 212-213, ISBN 80-868-9873-3.

⁴⁹ VELIKOVSKÁ, Martina. *Psychologie obětí trestných činů: proces viktimizace, status oběti a jeho význam, prevence a vyrovnávání se s viktimizací, reálné případy z policejní praxe*. Praha: Grada, 2016. Psyché (Grada). s. 87, ISBN 978-80-247-4849-8.

⁵⁰ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. s. 118-121, ISBN 978-80-7380-461-9.

2. Právní úprava oběti trestného činu

2. 1. Oběť dle mezinárodního práva

Od 80. let 20. stol. můžeme na mezinárodní úrovni pozorovat počínající zájem o ochranu obětí trestných činů, a to např. prostřednictvím zakotvení mezinárodní definice oběti v Deklaraci základních principů spravedlnosti pro oběti trestných činů a zneužití moci č. 40/34 přijatou Valným shromážděním OSN v roce 1985, která je považována za tzv. Magnu chartu obětí trestných činů.⁵¹ Oběťmi trestného činu se dle čl. 1 Deklarace rozumí „*osoby, kterým byla individuálně nebo kolektivně způsobena škoda, včetně fyzické nebo psychické újmy, emocionálního strádání, majetkové škody nebo značné škody na jejich základních právech konáním nebo opomenutím*“, které je v rozporu s vnitrostátními zákony členských států. Postavení oběti lze získat bez ohledu na to, zda byl pachatel identifikován, zadržen, stíhán nebo odsouzen a také nehledě na rodinný vztah mezi pachatelem a obětí.⁵² Za určitých okolností lze dle Deklarace přiznat postavení oběti i nejbližším členům rodiny, pozůstalým, osobám v bezprostřední péči oběti a osobám, které utrpěly újmu tím, že pomáhaly oběti a snažily se zabránit její viktimizaci.⁵³

Další mezinárodní definici obětí můžeme nalézt v Evropské úmluvě o odškodnění obětí násilných trestných činů přijaté Radou Evropy v roce 1983.⁵⁴ Oběťmi se dle čl. 2 Úmluvy rozumí „*osoby poškozené úmyslnými násilnými trestnými činy, u kterých došlo k ublížení na těle a zdraví, nebo osoby, které byly v péči poškozených osob, jež zemřely na následky těchto trestných činů*“. Tímto dokumentem byla pro členské státy stanovena závazná pravidla pro odškodňování obětí ze strany státu. Úmluva v podstatě zobecňuje zkušenosti jednotlivých evropských států z provádění odškodňování obětí, neboť ve většině z nich zákony o odškodnění obětí trestné činnosti již existovaly.⁵⁵ Česká republika transponovala uvedenou Úmluvu v podobě přijetí zákona č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti.⁵⁶

⁵¹ RŮŽIČKA, Miroslav., PŮRY, František., ZEŽULOVÁ, Jana. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. Praha: Beck, 2007. Beckova edice právní instituty. s. 29., ISBN 978-80-7179-559-9.

⁵² Čl. 2 Deklarace.

⁵³ RŮŽIČKA, Miroslav., PŮRY, František., ZEŽULOVÁ, Jana. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. Praha: Beck, 2007. Beckova edice právní instituty. s. 30-31, ISBN 978-80-7179-559-9.

⁵⁴ GRŮVNA, Tomáš, Pavel ŠÁMAL, Helena VÁLKOVÁ a kolektiv. *Oběti trestných činů: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. Beckova edice komentované zákony. s. 4, ISBN 978-80-7400-793-4.

⁵⁵ RŮŽIČKA, Miroslav., PŮRY, František., ZEŽULOVÁ, Jana. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. Praha: Beck, 2007. Beckova edice právní instituty. s. 44., ISBN 978-80-7179-559-9.

⁵⁶ BOHUSLAV, Lukáš. *Peněžité pomoci obětem trestných činů – komparativní analýza*. In: JELÍNEK, Jiří, Tomáš GRŮVNA a kolektiv. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. Praha: Leges, 2012, s. 148-149. ISBN 978-80-87576-39-7.

Za zmínku stojí rovněž Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, která sice další vymezení pojmu obětí nepřináší, za to ale poskytuje obětem významnou ochranu. Ačkoliv v jejím znění nejsou oběti výslovně zahrnuty, subjektem práva na spravedlivý proces (čl. 6) se stávají vždy, pokud mohou podle vnitrostátního práva podat v trestním řízení soukromou žalobu či návrh na zahájení adhezního řízení.⁵⁷

2. 2. Obět' dle práva Evropské unie

K úpravě práv a postavení oběti dochází na poli Evropské unie podstatně později, a to až na přelomu tisíciletí. Jelikož většina členských států problematiku oběti již ve svých právních rádech určitým způsobem upravovala, zaměřila se EU v této oblasti zejména na její harmonizaci.⁵⁸ Prvním bezprostředně závazným mezinárodním dokumentem, kterým EU upravovala postavení oběti, bylo Rámcové rozhodnutí Rady EU o postavení obětí v trestním řízení z roku 2001. Cílem tohoto rozhodnutí bylo zajistit obětem srovnatelně vysokou míru ochrany bez ohledu na to, ve kterém členském státu se nachází, a to před zahájením, v průběhu i po skončení trestního řízení. Pozornost byla soustředěna zejména na úpravu práva na respektování důstojnosti oběti, práva rozumět a být pochopen, práva poskytovat a přijímat informace, práva být chráněn v jednotlivých etapách řízení a práva na přihlídnutí ke znevýhodnění způsobeném bydlištěm v jiném členském státě.⁵⁹

Jednalo se rovněž o první bezprostředně závazný mezinárodní dokument vymezující pojem obět'.⁶⁰ Tou se dle něho rozumí „*fyzická osoba, která utrpěla újmu, včetně fyzického či psychického poškození, emocionálního utrpení nebo ekonomické ztráty, přímo způsobené konáním nebo nekonáním, které porušuje trestní právo členských států*“.⁶¹ Při porovnání uvedené definice s vymezením oběti v Deklaraci lze konstatovat, že Rámcové rozhodnutí přiznává postavení oběti značně užšímu okruhu osob, což je způsobeno zejména nezahrnutím skupiny pozůstalých osob po zemřelé oběti. Za dobu účinnosti tohoto dokumentu byly Komisí Evropských společenství vydány dvě hodnotící zprávy, jež shodně konstatovaly, že cíle

⁵⁷ GRIVNA, Tomáš, Pavel ŠÁMAL, Helena VÁLKOVÁ a kolektiv. *Zákon o obětech trestných činů: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2014. Beckovy komentáře. s. 5, ISBN 978-80-7400-513-8.

⁵⁸ Tamtéž s. 6.

⁵⁹ GRIVNA, Tomáš. *Vliv europeizace na procesní postavení poškozeného a oběti v trestním řízení*. In: ŠIMOVČEK, Ivan (ed.). *Harmonizácia procesných práv v trestnom konaní v členských štátoch Európskej únie*. 1. vydání. Trnava: Typi Universitatis Tyrnaviensis, 2009, s. 81-94. ISBN 978-80-8082-261-3.

⁶⁰ DANKOVÁ, Katarína. *Pojem obeť trestného činu a její postavenie v trestnom konaní v komparatívnom kontexte*. In: JELÍNEK, Jirí, Tomáš GRIVNA a kolektiv. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. Praha: Leges, 2012, s. 109. ISBN 978-80-87576-39-7.

⁶¹ Čl. 1 Rámcového rozhodnutí.

Rámcového rozhodnutí dosaženo nebylo.⁶² Příčinu tohoto neúspěchu lze hledat v příliš vágních ustanoveních a nedostatečné implementaci ze strany členských států, které se zdráhaly upravit své trestně procesní normy dle požadavků EU.⁶³ Předmětem kritiky byla i Česká republika, které bylo mimo jiné vytýkáno nezajištění bezplatného přístupu obětí k jinému poradenství než k právnímu a k právní pomoci.⁶⁴

V souvislosti se změnou charakteru EU a jejích pramenů práva dochází v následujících letech k úpravě právního postavení obětí pomocí směrnic. Základem pro jejich vydání se stal čl. 82 odst. 2 písm. c) SFEU, jenž umožňuje řádným legislativním procesem EU stanovit prostřednictvím směrnic minimální pravidla týkající se práv obětí trestných činů.⁶⁵ Za nejzásadnější směrnici v této oblasti lze označit Směrnici Parlamentu a Rady EU 2012/29/EU, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestných činů nahrazující Rámcové rozhodnutí.⁶⁶

Směrnice o obětech, která nahradila Rámcové rozhodnutí, zásadně rozšiřuje práva obětí trestných činů a posiluje jejich postavení v rámci celého trestního řízení. Zejména přináší extenzivní definici oběti, kdy vyjma „*fyzické osoby, která utrpěla újmu včetně fyzické, duševní či citové újmy či hmotnou ztrátu, které byly přímo způsobeny trestným činem*“, zahrnuje i „*rodinné příslušníky osoby, jejíž smrt byla přímo způsobena trestným činem, a kteří v důsledku smrti této osoby utrpěli újmu*“.⁶⁷⁶⁸ Definice oběti je ústředním bodem celé této směrnice, neboť právě ona určuje okruh osob, které mají v EU právo na rozsáhlou právní ochranu. Nicméně dle zprávy Komise z roku 2020 byl stále v řadě členských států zjištěn nesoulad s uvedenou definicí. Definice oběti buďto chyběla, nebo nebyla úplná, jelikož nezahrnovala i rodinné příslušníky zesnulé oběti.⁶⁹ Některé státy naopak definici značně rozšířily, např.

⁶²Zprávy Komise Evropských společenství COM (2004) 54 ze dne 16. února 2004 a COM (2009) 166 ze dne 20. dubna 2009.

⁶³RASQUETE, Carmen; FERREIRA, Ana; MARQUES, Frederico. Why Do We Need Concrete Measures for Victims at EU Level? A View from the Coalface. ERA forum. 2014, 15(1), s. 120. ISSN 1612-3093.

⁶⁴Zpráva Komise Evropských společenství COM (2009) 166 ze dne 20. dubna 2009.

⁶⁵JELÍNEK, Jiří, Tomáš GRIVNA, Sergej ROMŽA, Jana TLAPÁK NAVRÁTILOVÁ, Anna SYKOVÁ a kolektiv. *Trestní právo Evropské unie*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019. Teoretik. s. 340-341, ISBN 978-80-7502-375-9.

⁶⁶GRIVNA, Tomáš. *Vliv europeizace na procesní postavení poškozeného a oběti v trestním řízení*. In: ŠIMOVČEK, Ivan (ed.). *Harmonizácia procesných práv v trestnom konaní v členských štátoch Európskej únie*. 1. vydání. Trnava: Typi Universitatis Tyrnaviensis, 2009, s. 81-94. ISBN 978-80-8082-261-3.

⁶⁷*Za rodinné příslušníky směrnice považuje manžela, manželku, dále pak osobu, která stabilně a trvale žije s obětí v závazném intimním partnerském svazku ve společné domácnosti, jakožto i příbuzné v linii přímé, sourozence a vyživované osoby oběti. Okruh těchto osob mohou členské státy omezit.*

⁶⁸Čl. 1 Směrnice o obětech.

⁶⁹Zpráva Komise (EU) COM (2020) 188 ze dne 11. 5. 2020.

trestní řády Estonska či Nizozemska nejenom, že definici oběti plně implementovaly, ale dokonce status oběti přisuzují i právníckým osobám.⁷⁰

Směrnice značně rozšiřuje okruh práv přiznávaných obětem, kdy oproti Rámcovému rozhodnutí nově zahrnuje např. právo na vzájemně srozumitelnou komunikaci, právo na přístup ke službám podpory a povinnost členských států individuálně posoudit oběti s cílem zjistit, zda spadají do okruhu obětí vyžadujících zvláštní ochranu.⁷¹ Nově musí být také oběť informována o možnosti přezkumu rozhodnutí o zastavení trestního stíhání⁷² nebo o možnosti získat informace o tom, že osoba zadržovaná, stíhaná či odsouzená pro trestný čin, který se oběti týká, byla propuštěna nebo unikla z výkonu trestu nebo vazby v rámci práva na informace o případu.⁷³ Na rozdíl od Rámcového rozhodnutí lze Směrnicí o obětech hodnotit mnohem pozitivněji a to jak z hlediska jejího komplexnějšího obsahu, tak pro použití mnohem striktnějších formulací. Implementaci této směrnice do českého právního řádu zajišťuje ZOTČ.⁷⁴

Dalšími významnými dokumenty EU v oblasti úpravy postavení obětí trestných činů jsou Směrnice Rady Evropské Unie 2004/80/ES ze dne 29. 4. 2004 o odškodňování obětí trestných činů stanovující pravidla pro kompenzaci utrpěné újmy bez ohledu na místo v EU, kde byl trestný čin spáchán⁷⁵ a Směrnice Parlamentu a Rady EU 2011/99/EU o evropském ochranném příkazu zajišťující efektivní ochranu oběti prostřednictvím vzájemného uznávání ochranných opatření vydaných v rámci trestního práva, kdekoliv při jejím pohybu v EU.⁷⁶ Druhá z uvedených směrnic bude blíže rozebrána v páté kapitole této práce.

⁷⁰ BIFFI, Emanuela, Eva MULDER, Antony PEMBERTON a kolektiv. *IVOR Report: Implementing Victim-Oriented Reform of the criminal justice system in the European Union*. [online]. APAV, 2016 [cit. 2021-11-11]. s. 112-114, ISBN 978-972-8852-85-6. Dostupné z: <https://www.apav.pt/ivor/images/ivor/PDFs/IVOR-Repot-WebVersion.pdf>

⁷¹ *Protection of victims in the EU*. Evropská komise [online]. 2015 [cit. 2021-11-14]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sk/MEMO_15_4465

⁷² NOVOKMET, Ante. 2016. *The Right of a Victim to a Review of a Decision not to Prosecute as Set out in Article 11 of Directive 2012/29/EU and an Assessment of its Transposition in Germany, Italy, France and Croatia*. Utrecht Law Review, 12(1), s. 88. Dostupné z: <https://www.utrechtlawreview.org/articles/abstract/10.18352/ulr.330/>

⁷³ Čl. 6 Směrnice o obětech.

⁷⁴ GRIVNA, Tomáš. *Vliv europeizace na procesní postavení poškozeného a oběti v trestním řízení*. In: ŠIMOVČEK, Ivan (ed.). *Harmonizácia procesných práv v trestnom konaní v členských štátoch Európskej únie*. 1. vydání. Trnava: Typi Universitatis Tyrnaviensis, 2009, s. 81-94. ISBN 978-80-8082-261-3.

⁷⁵ JELÍNEK, Jiří, Tomáš GRIVNA, Sergej ROMŽA, Jana TLAPÁK NAVRÁTILOVÁ, Anna SYKOVÁ a kolektiv. *Trestní právo Evropské unie*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019. Teoretik. s. 342-343, ISBN 978-80-7502-375-9.

⁷⁶ GRIVNA, Tomáš, Pavel ŠÁMAL, Helena Válková a kolektiv. *Oběti trestných činů: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. Beckova edice komentované zákony. s. 8-9, ISBN 978-80-7400-793-4.

2. 3. Oběť dle právního řádu České republiky

Zatímco na mezinárodní úrovni se postavením oběti zabývá řada dokumentů již od počátku osmdesátých let, v České republice byl první zákon upravující tuto problematiku, tedy zákon č. 209/1997 Sb., o peněžité pomoci obětem, přijat až v roce 1997. Teprve díky tomuto dokumentu se i do českého právního řádu dostává pojem oběť trestného činu.⁷⁷ Před přijetím tohoto zákona existoval pouze institut poškozeného vymezený v § 43 TR, jakožto osoba, jíž byla trestným činem způsobena újma.

Z hlediska rozsahu se jednalo o poměrně úzce vymezenou úpravu, jejímž předmětem bylo pouze stanovení pravidel pro odškodňování obětí. S ohledem na to byla definice oběti vymezena rovněž značně restriktivně, a to zejména oproti znění výše uvedených mezinárodních dokumentů, které jako jeden ze znaků oběti zahrnují nejenom újmu fyzickou, nýbrž i psychickou. Dle ustanovení § 2 tohoto zákona se obětí rozumí „fyzická osoba, které v důsledku trestného činu vznikla škoda na zdraví“ a také „osoba pozůstalá po oběti, která v důsledku trestného činu zemřela, jestliže této osobě zemřelý výživu poskytoval nebo byl povinen poskytovat“. Za účelem přiblížení se mezinárodním standardům došlo v roce 2013 k nahrazení výše uvedeného zákona zákonem č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů. Tento právní předpis představuje v českém právním prostředí významný přelom v přístupu k obětem trestných činů⁷⁸ a jeho bližší představení včetně novelizací bude předmětem následující části.

2. 3. 1. Zákon o obětech trestných činů

Jak již bylo výše zmíněno, od roku 2013 je součástí právního řádu České republiky i ZOTČ. Nově přináší zejména komplexní úpravu jednotlivých práv obětí, pravidel pro poskytování peněžité pomoci a vztahů mezi státem a subjekty, které poskytují služby obětem trestných činů.⁷⁹ Předlohou pro tvorbu tohoto zákona byla mimo jiné Směrnice o obětech k jejíž implementaci byla Česká republika povinna. Nicméně v době přijímání tohoto zákona nebylo ještě známo konečné znění směrnice, v důsledku čehož s ní přijatý zákon plně nekorespondoval. Tyto skutečnosti vedly posléze k jeho několika nutným novelizacím.⁸⁰

⁷⁷ § 2 zákona č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti a o změně některých zákonů

⁷⁸ JELÍNEK, Jiří a Vladimír PELC. *Zákon o obětech trestných činů - jeho nedostatky a možnosti řešení*. Bulletin advokacie, 2015, 2015(11), s. 19-23. ISSN 1210-6348.

⁷⁹ § 1 ZOTČ.

⁸⁰ JELÍNEK, Jiří, Tomáš GRIVNA, Sergej ROMŽA, Jana TLAPÁK NAVRÁTILOVÁ, Anna SYKOVÁ a kolektiv. *Trestní právo Evropské unie*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019. Teoretik. s. 340-341, ISBN 978-80-7502-375-9.

Obdobně jako v trestním zákoníku či zákoně o trestní odpovědnosti právnických osob, není ani v ZOTČ výslovně upraven jeho účel. To ovšem neznamená, že by zákon žádný účel neměl.⁸¹ Účel zákona vyplývá z jeho jednotlivých ustanovení a je jím nepochybně „*zlepšení postavení obětí trestných činů i mimo trestní řízení; zajištění toho, aby s nimi bylo ze strany OČTŘ zacházeno citlivě a aby byla respektována jejich důstojnost; zlepšení postavení poškozeného a jeho zmocněnce v trestním řízení a předcházení druhotné újmy*“.⁸² I přes výše uvedené lze přesto souhlasit s názory autorů, kteří se domnívají, že by účel měl být přesně stanoven i přímo v zákoně, a to zejména s ohledem na to, že v posledních letech je při právní interpretaci inklinováno spíše k tomu, aby byly právní normy vykládány *e ratione legis*, tedy dle jejich skutečného účelu. Vymezení účelu by tak zajišťovalo správnou aplikaci zákona a vodítko pro řešení sporných případů.⁸³

V souladu s poznatkami z viktimologie je smyslem ZOTČ rovněž pomoci obětem s překonáním jimi prožité primární viktimizace a zabránění vzniku viktimizace sekundární. Na rozdíl od viktimologie však používá ZOTČ pro označení sekundární viktimizace svůj vlastní právní termín *druhotná újma*. Dle § 2 odst. 5 ZOTČ se jedná o „*újmu, která nebyla oběti způsobena trestným činem, ale vznikla v důsledku přístupu Policie České republiky, orgánů činných v trestním řízení a dalších orgánů veřejné moci, poskytovatelů zdravotních služeb, subjektů zapsaných v registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů, znalců, tlumočnicků, obhájců a sdělovacích prostředků k ní*“. Jak je z uvedené definice patrné, zákon z úpravy vynechává jednoho z hlavních původců sekundární viktimizace, a to sociální okolí oběti, neboť reakce ostatních lidí na oběť nelze z logiky věci zákonným postupem ovlivnit. Ačkoliv by se mohlo zdát, že druhotná újma je synonymem k sekundární viktimizaci, jsou i mezi těmito pojmy drobné nuance, které je třeba rozlišovat. S ohledem na výše uvedené, je tedy dle autorky vhodné, že ZOTČ přišel s vlastním termínem *druhotná újma* pro označení dílčí části sekundární viktimizace.

ZOTČ je postaven na několika základních zásadách, které ovlivňují přístup zúčastněných subjektů k obětem trestných činů a stanovují pravidla pro jeho interpretaci.⁸⁴ Tyto zásady jsou uvedeny v § 3 ZOTČ a jedná se konkrétně o zásadu presumpce statusu oběti,

⁸¹ DURDÍK, Tomáš, Ludmila ČÍRTKOVÁ, Daniela Háková a Petra VITOUŠOVÁ. *Zákon o obětech trestných činů: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2018. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). s. 4, ISBN 978-80-7598-109-7.

⁸² GŘIVNA, Tomáš, Pavel ŠÁMAL, Helena VÁLKOVÁ a kolektiv. *Oběti trestných činů: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. Beckova edice komentované zákony. s. 18, ISBN 978-80-7400-793-4.

⁸³ JELÍNEK, Jiří a Vladimír PELC. *Zákon o obětech trestných činů - jeho nedostatky a možnosti řešení*. Bulletin advokacie, 2015, 2015(11), s. 19-23. ISSN 1210-6348.

⁸⁴ DURDÍK, Tomáš, Ludmila ČÍRTKOVÁ, Daniela Háková a Petra VITOUŠOVÁ. *Zákon o obětech trestných činů: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2018. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). s. 31, ISBN 978-80-7598-109-7.

zvláštního přístupu k oběti, zákazu diskriminace, práva na informace a zásadu spolupráce. Dle první zásady je třeba i v pochybnostech považovat za oběť či zvlášť zranitelnou oběť trestného činu každou osobu, která se jí cítí být, pokud nevyjde najevo opak nebo zcela zjevně nezneužívá postavení oběti.⁸⁵ Status oběti je přiznáván nezávisle na trestním řízení a oběť může určitá práva uplatnit i před jeho zahájením, a to kupříkladu právo na odbornou pomoc.⁸⁶ Druhá zásada má za úkol zajistit šetrný a citlivý přístup k obětem minimalizující prohlubování jejich primární újmy a pravděpodobnost vzniku újmy druhotné.⁸⁷ Další je zákaz diskriminace, který vylučuje jakýkoliv selektivní přístup k obětem z důvodu jejich pohlaví, rasy, etnického původu, národnosti, pohlaví, sexuální orientace, věku, zdravotního postižení, náboženského vyznání, víry či světového názoru.⁸⁸ Na rozdíl od Směrnice o obětech stanovil zákonodárce uvedený výčet diskriminačních důvodů jako taxativní. Z praxe nicméně vyplývá, že oběť může být objektem diskriminace i z jiných než uvedených důvodů (např. z důvodu majetku, statusu, z hlediska práva k pobytu atd.) a bylo by tudíž do budoucna vhodné změnit tento výčet nademonstrativní.⁸⁹ Všechna v zákoně uvedená práva náleží obětem bez ohledu na jejich státní občanství, pokud není výslovně stanoveno jinak (ZOTČ stanovuje výjimku pouze v § 25 v rámci práva na peněžitou pomoc ze strany státu).⁹⁰ Oběť musí být dle zákona rovněž srozumitelně informována o svých právech a musí jí být umožněno jejich plné uplatnění u OČTŘ, policie a subjektů zapsaných v registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů.⁹¹ Tyto instituty jsou taktéž povinny mezi sebou vzájemně spolupracovat.⁹²

Z hlediska obsahu je ZOTČ rozdělen do několika částí, přičemž jádro úpravy je v části první. Ta je složena ze tří hlav. V hlavě první jsou vymezeny základní pojmy zákona, jako je oběť či druhotná újma. Hlava druhá poté přináší souhrnný výčet jednotlivých práv obětí, mezi něž patří právo na poskytnutí odborné pomoci, právo na informace, právo na ochranu před hrozícím nebezpečím, právo na ochranu soukromí, právo na ochranu před druhotnou újmou a právo na peněžitou pomoc. Hlava třetí se zabývá podporou subjektů poskytujících pomoc obětem trestných činů. Jedná se o akreditované subjekty, které jsou na základě předem

⁸⁵ § 3 odst. 1 ZOTČ.

⁸⁶ GŘIVNA, Tomáš, Pavel ŠÁMAL, Helena VÁLKOVÁ a kolektiv. *Oběti trestných činů: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. Beckova edice komentované zákony. s. 35, ISBN 978-80-7400-793-4.

⁸⁷ § 3 odst. 2 ZOTČ.

⁸⁸ § 3 odst. 3 ZOTČ.

⁸⁹ JELÍNEK, Jiří a Vladimír PELC. *Zákon o obětech trestných činů - jeho nedostatky a možnosti řešení*. Bulletin advokacie, 2015, 2015(11), s. 19-23. ISSN 1210-6348.

⁹⁰ GŘIVNA, Tomáš, Pavel ŠÁMAL, Helena VÁLKOVÁ a kolektiv. *Oběti trestných činů: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. Beckova edice komentované zákony. s. 37, ISBN 978-80-7400-793-4.

⁹¹ § 3 odst. 4 ZOTČ.

⁹² § 3 odst. 5 ZOTČ.

definovaných podmínek finančně podporovány státem, a jejichž úkolem je poskytování informací a nabízení restorativních programů obětem trestných činů.⁹³

ZOTČ byl za dobu své účinnosti novelizován několikrát. Poprvé tomu bylo již v roce 2015, kdy došlo implementací směrnice EU k zavedení evropského ochranného příkazu do českého právního řádu.⁹⁴ Účelem novelizace z roku 2017 byla snaha o napravení nedostatků právní úpravy a její uvedení do souladu se Směrnicí o obětech.⁹⁵ V roce 2021 byl zákon měněn v důsledku dlouhodobého požadavku na rozšíření definice zvláště zranitelných obětí.⁹⁶

2. 3. 2. Oběť a zvláště zranitelná oběť dle ZOTČ

Základním východiskem ZOTČ je zákonné vymezení oběti trestného činu, tedy určení osoby, která bude požívat práv a ochrany dle jeho jednotlivých ustanovení. Stejně tak jako většina právních norem členských států EU týkajících se obětí⁹⁷ rozděluje i ZOTČ v § 2 oběti na přímé a nepřímé. V souladu se Směrnicí o obětech⁹⁸ je dle § 2 odst. 2 ZOTČ přímá oběť definována jako „*fyzická osoba, které bylo nebo mělo být trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo nemajetková újma nebo na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil*“. Z dikce zákona „*bylo nebo mělo být trestným činem*“ vyplývá, že status oběti je osobě přiznán, i pokud k dokonání trestného činu nedojde a jednání pachatele dospěje pouze do stádia přípravy⁹⁹ či pokusu.

Co se týče vymezení trestného činu, je poněkud problematické, že pro účely tohoto zákona se za něj považuje také *čin jinak trestný*.¹⁰⁰ Tento pojem je vzhledem k účelu ZOTČ definován v TZ poměrně široce a je užíván nejenom pro případy, kdy nenastává trestní odpovědnost pro nedostatek věku či z důvodu nepřičetnosti, ale také tehdy, kdy osoba jednala za okolností vylučujících protiprávnost. V takové situaci by tedy za oběť trestného činu mohl být pokládán i sám pachatel trestného činu, proti němuž byla použita např. nutná obrana,

⁹³ DURDÍK, Tomáš, Ludmila ČÍRTKOVÁ, Daniela Háková a Petra VITOUŠOVÁ. *Zákon o obětech trestných činů: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2018. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). s. 28, ISBN 978-80-7598-109-7.

⁹⁴ POLÁK, Přemysl, Helena HUCLOVÁ a Miroslav KUBÍČEK. *Zákon o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních: komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). s. 1067, ISBN 978-80-7598-838-6.

⁹⁵ FOREJT, Petr. *Novela zákona o obětech trestných činů (zákon č. 56/2017 Sb.) – přehled změn*. [online]. 2017 [cit. 2021-12-09]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/soubor/1-tz-rvppk-09-2017-pdf.aspx>

⁹⁶ ŠIMÍČKOVÁ, Simona. *Změna zákona pomůže obětem domácího a sexuálního násilí*. proFem [online]. 2021 [cit. 2021-11-14]. Dostupné z: <https://www.profem.cz/cs/o-nas/novinky/a/zmena-zakona-pomuze-obetem-domaciho-a-sexualniho-nasili>

⁹⁷ DANKOVÁ, Katarína. *Pojem obětí trestného činu a její postavení v trestnom konaní v komparatívnom kontexte*. In: JELÍNEK, Jiří, Tomáš GŘIVNA a kolektiv. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. Praha: Leges, 2012, s. 110-111. ISBN 978-80-87576-39-7.

⁹⁸ Čl. 1 Směrnice o obětech.

⁹⁹ Dle § 20 TŘ by byla příprava trestná pouze pro zvláště závažné trestné činy, u kterých to zákon výslovně stanoví.

¹⁰⁰ § 2 odst. 1 ZOTČ.

a v jejímž důsledku mu byla způsobena újma. Pokud bychom přistupovali k výkladu *činu jinak trestného* dle TZ, mohlo by v určitých případech (zejména u okolností vylučujících protiprávnost) dojít k rozporu se zásadou zákazu zneužití postavení oběti i obecným právním principem, dle kterého nemůže mít nikdo prospěch z vlastního protiprávního jednání.¹⁰¹ De lege ferenda se jako vhodným řešením jeví změna navrhaná Jelínkem, Pelcem a Dankovou, kdy bude znění § 2 odst. 1 ZOTČ nahrazeno následovně: „*Za trestný čin se pro účely tohoto zákona považuje také čin jinak trestný pro nedostatek zavinění, věku, přičetnosti či rozumové a mravní vyspělosti u mladistvých*“.¹⁰²

Byla-li oběti trestným činem způsobena smrt, je za oběť nepřímou považován dle § 2 odst. 3 ZOTČ také „*příbuzný v pokolení přímém, sourozenec, osvojenec, osvojitel, manžel nebo registrovaný partner, druh nebo osoba, které oběť ke dni své smrti poskytovala nebo byla povinna poskytovat výživu*“, a to za předpokladu, že daná osoba utrpěla v důsledku smrti oběti újmu. Za účelem dosažení souladu se Směrnicí o obětech bylo znění tohoto ustanovení novelizováno v roce 2017. Definice nepřímé oběti byla rozšířena o osobu, vůči níž měla oběť povinnost výživy či jí výživu poskytovala, a zároveň došlo k zúžení okruhu osob pouze na ty, které utrpěly v důsledku smrti oběti újmu. Původní vymezení bylo hodnoceno jako velmi široké, neboť prisuzovalo status oběti i osobám, které se zesnulou měly pouze formální příbuzenský vztah a její smrt se jich tak nijak významně nedotkla. Aktuální právní úprava se tak oproti minulé nevztahuje např. na případy, kdy byla za oběť v důsledku smrti manžela považována i manželka, ačkoliv mezi nimi již z důvodu blížícího se rozvodu neexistoval žádný citový vztah, kvůli němuž by jednomu z nich v případě smrti druhého vznikla újma.¹⁰³

Jak vyplývá z obou výše uvedených definic oběti, dle ZOTČ lze za oběť považovat pouze fyzickou osobu a nikoli osobu právnickou. Striktní vymezení obětí pouze na fyzické osoby vychází z podstaty viktimizace, neboť pouze tyto osoby mohou svými smysly pociťovat újmu způsobenou trestným činem. Naopak právnická osoba, jakožto uměle vytvořený subjekt, tohoto subjektivního prožitku schopná není. Bez ohledu na to však může být právnická osoba považována dle TŘ za poškozeného.¹⁰⁴ Podle § 43 odst. 1 TŘ je poškozeným „*ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková škoda nebo nemajetková újma,*

¹⁰¹ JELÍNEK, Jiří a Vladimír PELC. *Zákon o obětech trestných činů - jeho nedostatky a možnosti řešení*. Bulletin advokacie, 2015, 2015(11), s. 19-23. ISSN 1210-6348.

¹⁰² JELÍNEK, Jiří, Vladimír PELC a Katarína DANKOVÁ. *Zákon o obětech trestných činů: komentář s judikaturou*. 2., dopl. a rozš. vyd. Praha: Leges, 2014. Komentátor. s. 27-28, ISBN 978-80-7502-016-1.

¹⁰³ DURDÍK, Tomáš, Ludmila ČÍRTKOVÁ, Daniela Háková a Petra VITOUŠOVÁ. *Zákon o obětech trestných činů: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2018. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). s. 11-13, ISBN 978-80-7598-109-7.

¹⁰⁴ Tamtéž s. 6-8.

nebo ten, na jehož úkor se pachatel trestným činem obohatil“. Trestní řád dále obsahuje i doplňující negativní definici, kdy se za poškozeného nepovažuje ten, „*kdo se sice cítí být trestným činem morálně nebo jinak poškozen, avšak vzniklá újma není způsobena zaviněním pachatele nebo její vznik není v příčinné souvislosti s trestným činem“.*

Ačkoliv se pojmy oběť a poškozený částečně překrývají, a to z důvodu přiznání některých práv v trestním řízení současně oběma subjektům, je nutné je od sebe odlišovat. A to i přesto, že osoba v postavení oběti bude častokrát v trestním řízení vystupovat i jako poškozený. Zatímco poškozený je dle TŘ chápán jako procesní pojem pro označení strany trestního řízení, oběť je dle ZOTČ vnímána spíše jako příjemce zvláštní péče ze strany státu.¹⁰⁵ Diferenciace těchto dvou pojmů je obecně velmi komplikovaná, neboť v určitých oblastech je širším pojmem poškozený a v jiných naopak oběť. Oproti oběti je pojem poškozený širší zejména tím, že jím může být i právní nástupce původně poškozené osoby, zatímco oběť svá práva, jakožto subjekt speciální péče, zcizovat nemůže. Pojem oběti je naopak ve vztahu k poškozenému širší například v tom směru, že k získání statusu oběti stačí pouhá skutečnost, že újma vzniknout mohla, zatímco u poškozeného je nezbytné, aby újma opravdu vznikla.¹⁰⁶ Oběť má navíc díky svému postavení právo na ochranu před druhotnou újmou, kdežto poškozenému se nahrazuje pouze újma vzniklá v souvislosti se spáchaným trestným činem.¹⁰⁷

ZOTČ zavádí rovněž pojem *zvlášť zranitelné oběti*, jež je podkategorií pojmu oběť. Pro přiznání postavení zvlášť zranitelné oběti musí tedy osoba zároveň splňovat i další kritéria daná dle § 2 odst. 2 ZOTČ. Ve srovnání s oběťmi (běžnými) vyžadují zvlášť zranitelné oběti vyšší míru ochrany, a to především z důvodu zvýšeného rizika sekundární viktimizace či reviktimizace. Za tímto účelem poskytuje ZOTČ těmto obětem řadu speciálních práv, mezi něž patří např. právo na bezplatné zastoupení zmocněncem nebo právo na výslech prováděný zvlášť citlivě.

ZOTČ v § 2 odst. 3 definuje zvlášť zranitelné oběti následovně:

a) *dítě,*

b) *osoba, která je vysokého věku nebo je postižena fyzickým, mentálním nebo psychickým hendikepem nebo smyslovým poškozením, pokud tyto skutečnosti*

¹⁰⁵ GŘIVNA, Tomáš. *Zákon o obětech trestných činů*. In: JELÍNEK, Jiří, Tomáš GŘIVNA a kolektiv. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. Praha: Leges, 2012, s. 24-25. ISBN 978-80-87576-39-7.

¹⁰⁶ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 6. vyd. Praha: Leges, 2021. s. 284-287, ISBN 978-80-7502-550-0.

¹⁰⁷ GŘIVNA, Tomáš. *Zákon o obětech trestných činů*. In: JELÍNEK, Jiří, Tomáš GŘIVNA a kolektiv. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. Praha: Leges, 2012, s. 26. ISBN 978-80-87576-39-7.

mohou vzhledem k okolnostem případu a poměrům této osoby bránit jejímu plnému a účelnému uplatnění ve společnosti ve srovnání s jejími ostatními členy,

c) oběť trestného činu obchodování s lidmi, trestného činu znásilnění, trestného činu týrání svěřené osoby, trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí nebo trestného činu teroristického útoku,

d) oběť trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, trestného činu, který zahrnoval nátlak, násilí či pohrůžku násilím, trestného činu spáchaného pro příslušnost k některému národu, rase, etnické skupině, náboženství, třídě nebo jiné skupině osob nebo oběť trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny, jestliže je v konkrétním případě zvýšené nebezpečí způsobení druhotné újmy zejména s ohledem na její věk, pohlaví, rasu, národnost, sexuální orientaci, náboženské vyznání, zdravotní stav, rozumovou vyspělost, schopnost vyjadřovat se, životní situaci, v níž se nachází, nebo s ohledem na vztah k osobě podezřelé ze spáchání trestného činu nebo závislost na ní.

Na rozdíl od znění Směrnice o obětech zvolil český zákonodárce při definici zvlášť zranitelných obětí cestu taxativního výčtu. Evropská úprava je založena na individuálním posouzení zvláštní zranitelnosti u každé z možných obětí s ohledem na jejich osobní charakteristiku, druh a povahu trestného činu či okolnosti jeho spáchání.¹⁰⁸ Ačkoliv se česká úprava svým přesným určením zvlášť zranitelných obětí od směrnice odlišuje, není tomu dle autorky špatně. Pro účely výkladu je znění § 2 odst. 3 ZOTČ ve srovnání s evropskou úpravou nesporně předvídatelnější a přispívá k posilování právní jistoty adresátů normy.¹⁰⁹

Jako problematické se naopak může jevit, že znění směrnice vychází z přesvědčení, že individuální posouzení vždy zajistí odhalení oběti s potřebou zvláštní ochrany. Minimálně v českém prostředí nelze s tímto tvrzením souhlasit. Poznatky z praxe ukazují, že zejména při posuzování obětí trestných činů v sexuální oblasti dochází k situacím, kdy příslušníci Policie ČR zejména z důvodu nedostačené znalosti viktimologie daný případ nesprávně vyhodnotí a status zvlášť zranitelné oběti přisouzen není, ačkoliv by jinak oběti náležel.¹¹⁰ Tato pochybení jsou v určitém směru zarážející, neboť dle § 3 odst. 1 ZOTČ je i v případě pochybností nutné

¹⁰⁸ Čl. 22 Směrnice o obětech.

¹⁰⁹ JELÍNEK, Jiří, Tomáš GRIVNA, Sergej ROMŽA, Jana TLAPÁK NAVRÁTILOVÁ, Anna SYKOVÁ a kolektiv. *Trestní právo Evropské unie*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019. Teoretik. s. 347-348, ISBN 978-80-7502-375-9.

¹¹⁰ MICHÁLKOVÁ, Eva. *Oběti trestných činů často bez účinné pomoci*. proFem [online]. 2020. [cit. 2021-11-08]. Dostupné z: <https://www.profem.cz/cs/o-nas/novinky/a/obeti-trestnych-cinu-casto-bez-ucinne-pomoci>

oběť za zvlášť zranitelnou považovat. Toto zjištění potvrzuje i nejnovější novelizace, kdy došlo k rozšíření definice zvlášť zranitelné oběti v bodě b) o oběti znásilnění, týrání a domácího násilí, neboť právě u těchto skupin docházelo v praxi k nejčastějšímu pochybení při jejich uznávání za zvlášť zranitelné oběti. Ačkoliv lze novelizaci zcela jistě hodnotit jako krok správným směrem, neřeší otázku nedostatečné znalosti viktimologie u příslušných profesionálů. Ti totiž i nadále budou muset individuálně posuzovat oběti dle bodu b) a d), přičemž nelze očekávat, že by v blízké budoucnosti došlo k dalším konkretizacím zvlášť zranitelných obětí dle přesně vymezených trestných činů. Kromě novelizace je tudíž vhodné provést změny i na úrovni metodik PČR a zajistit tak lepší a odbornější postupy při individuálním posuzování obětí.

V následující části bude obsah § 2 odst. 3 ZOTČ definujícího zvlášť zranitelné oběti blíže rozebrán.

Ad a)

Se zařazení dítěte, tedy osoby mladší 18 let, do kategorie zvlášť zranitelných obětí bez ohledu na charakter trestného činu lze na základě jeho nižší rozumové a mravní vyspělosti naprosto souhlasit.¹¹¹

Ad b)

Na rozdíl od nízkého věku není stáří, hendikep či smyslové poškození automatickým důvodem pro zařazení do kategorie zvlášť zranitelných obětí. Vždy musí být totiž kumulativně splněna i druhá zákonná podmínka, tedy že některý z výše uvedených osobnostních faktorů oběti skutečně brání v jejím účelném a úplném uplatnění ve společnosti v porovnání s jejími ostatními členy.¹¹²

Při aplikaci písmena b) vyvstává otázka, od jaké věkové hranice lze oběť považovat za osobu vysokého věku. Dle dosavadní trestní praxe lze za osobu vysokého věku pokládat osobu starší 60 let či osobu pobírající starobní důchod. Tato hranice je však dnes dle odborníků vzhledem k prodlužování délky lidského života již přežitkem. V současné době se lze přiklonit spíše k hranici 65 let, což vyplývá jak z publikací Světové zdravotnické organizace (WHO), tak metodiky Ministerstva spravedlnosti pro vyplňování statistických listů obecnými soudy a státními zastupitelstvími.¹¹³

¹¹¹ DURDÍK, Tomáš, Ludmila ČÍRTKOVÁ, Daniela Háková a Petra VITOUŠOVÁ. *Zákon o obětech trestných činů: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2018. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). s. 17, ISBN 978-80-7598-109-7.

¹¹² § 3 odst. 2 písm. c) ZOTČ.

¹¹³ DURDÍK, Tomáš, Ludmila ČÍRTKOVÁ, Daniela Háková a Petra VITOUŠOVÁ. *Zákon o obětech trestných činů: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2018. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). s. 18-20, ISBN 978-80-7598-109-7.

Ad c)

Jak již bylo výše zmíněno, písmeno c) bylo rozšířeno o oběti trestného činu znásilnění, týrání osoby svěřené a týrání osoby žijící ve společném obydlí. Dříve tyto oběti spadaly pod písmeno d), tedy obecně mezi oběti trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, kdy se muselo posuzovat, zda jim hrozí zvýšené riziko vzniku druhotné újmy a jejich přístup k získání postavení zvláště zranitelné oběti byl značně ztížen. Tato podmínka nynější novelizací odpadá. Této změny se podařilo docílit zejména díky dlouhodobému politickému a legislativnímu lobbingu organizací poskytujících pomoc obětem, jako je např. proFem, Rozkoš bez rizika či In IUSTITIA.¹¹⁴

I přes nejnovější novelizaci nelze však obsah písmena c) považovat za dostačující. Problematickou i nadále zůstává ochrana obětí terorismu. Kalibová, ředitelka organizace In IUSTITIA, zastává názor, že ZOTČ by měl pro oběti terorismu volit obecnější terminologii, neboť terorismus lze dle současné právní úpravy podřadit pouze pod dva trestné činy, a to již zahrnutý teroristický útok dle § 311 TZ a dále trestný čin teroru dle § 312 TZ, ačkoliv může být spáchán v podobě různých trestných činů, a stíhán pod zcela jinou hmotněprávní úpravou.¹¹⁵ Autorka s tímto názorem souhlasí, neboť teroristický útok může být např. spáchán i narušením či přerušením fungování informačního systému přenosem počítačových dat,¹¹⁶ ačkoliv tento způsob provedení teroristického útoku není zahrnut v § 311 TZ. Toto neoprávněné jednání spadá pouze pod skutkovou podstatu trestného činu neoprávněného přístupu k počítačovému systému a nosiči informací dle § 230 odst. 2 písm. d) TZ.¹¹⁷

Ad d)

Pro získání statusu zvláště zranitelné oběti dle písmena d) je nutné stejně jako u písmena b) splnění dvou kumulativních podmínek. Musí se jednat o oběť určitého typu trestné činnosti, u které lze současně na základě jejích osobních poměrů očekávat zvýšené riziko vzniku druhotné újmy. Demonstrativní výčet osobních poměrů ponechává příslušným orgánům

¹¹⁴ MICHÁLKOVÁ, Eva. *Veřejné prohlášení za lepší ochranu a pomoc obětem trestných činů*. proFem [online]. 2021 [cit. 2021-11-14]. Dostupné z: <https://www.profem.cz/cs/o-nas/novinky/a/verejne-prohlaseni-za-lepsi-ochranu-a-pomoc-obetem-trestnych-cinu>

¹¹⁵ *Neziskové organizace žádají větší ochranu obětí trestných činů*. advokatinidenik.cz [online]. 2020. [cit. 2021-11-08]. Dostupné z: <https://advokatinidenik.cz/2020/08/20/neziskove-organizace-zadaji-vetsi-ochranu-obeti-trestnych-cinu/>

¹¹⁶ Čl. 4 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/40/EU ze dne 12. 8. 2013 o útocích na informační systémy a nahrazení rámcového rozhodnutí Rady 2005/222/SVV, resp. čl. 3 odst. 1 písm. i) Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/541 ze dne 15. 10. 2017 o boji proti terorismu, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2002/475/SVV a mění rozhodnutí Rady 2005/671/SVV

¹¹⁷ Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

při posuzování jednotlivých případů poměrnou volnost a lze tak předpokládat, že zákonodárce usiloval o poskytnutí zvláštní ochrany co nejširšímu okruhu osob.

3. Práva obětí dle ZOTČ

V následující části budou stručně představena a zhodnocena práva, která obětem trestných činů přiznává ZOTČ. Mimo ně má oběť s postavením poškozeného rovněž další procesní práva, jež jsou uvedena v TR. S ohledem na účel této práce bude právo na ochranu před hrozcím nebezpečím v této části vynecháno a podrobněji bude rozebráno v následující čtvrté kapitole.

3. 1. Právo na poskytnutí odborné pomoci

Odborná pomoc zahrnuje psychologické poradenství, sociální poradenství, právní pomoc, poskytování právních informací a restorativní programy. Předmětná pomoc je odbornými subjekty poskytována tak dlouho, dokud to vyžaduje její účel, tedy bez ohledu na to, v jaké fázi trestního řízení se oběť nachází.¹¹⁸ Pomoc poskytují subjekty zapsané v Registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů vedeném Ministerstvem spravedlnosti ČR. Jsou jimi poskytovatelé služeb psychologického a sociálního poradenství, akreditované subjekty, advokáti a střediska Probační a mediační služby.¹¹⁹

Podle § 5 ZOTČ mají zvláště zranitelné oběti právo na poskytování odborné pomoci bezplatně. Zákon zároveň ale nestanovuje žádné zákonné překážky k tomu, aby subjekty zapsané v registru poskytovaly své služby bezplatně i ostatním (běžným) obětem.¹²⁰ Rozsah bezplatné pomoci si stanovují uvedené subjekty samy zveřejněním v registru.¹²¹ Z výzkumných šetření nicméně vyplývá, že pokud je časová dotace na bezplatnou pomoc stanovena např. pouze v trvání jedné hodiny, není oběť často ani schopna detailně popsat průběh spáchání trestného činu, natož obdržet právní radu.¹²²

ZOTČ v § 6 stanovuje, že odbornou právní pomoc, kam spadá zejména zastoupení oběti před soudem, mohou poskytovat pouze advokáti, přičemž ostatní subjekty jsou oprávněni pouze k poskytování právních informací (např. poučení a vysvětlení jejich práv).¹²³ Znění

¹¹⁸ § 4 ZOTČ.

¹¹⁹ § 39, 47 a 48 ZOTČ.

¹²⁰ GRIVNA, Tomáš, Pavel ŠÁMAL, Helena VÁLKOVÁ a kolektiv. *Oběti trestných činů: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. Beckova edice komentované zákony. s. 46, ISBN 978-80-7400-793-4.

¹²¹ Registr je veřejně dostupný na internetových stránkách Ministerstva spravedlnosti <https://otc.justice.cz/verejne/seznam.jsf>

¹²² TOPINKA, Daniel, Lenka LINHAROTVÁ, Eva BARTOŠOVÁ, Helena TOPINKOVÁ, Pavel PROKSCH a Blanka KISSOVÁ. *Dopady zákona o obětech trestných činů na postavení obětí trestných činů a návrhy doporučení pro praxi*. [online] Ostrava – Mariánské Hory: SocioFactor s.r.o. 2018. [cit. 2021-10-29]. s. 58-59, ISBN 978-80-906615-1-6. Dostupné z: <https://www.sociofactor.eu/vyzkum/vyzkumne-zpravy>

¹²³ JELÍNEK, Jiří, Vladimír PELC a Katarína DANKOVÁ. *Zákon o obětech trestných činů: komentář s judikaturou*. 2., dopl. a rozš. vyd. Praha: Leges, 2014. s. 47-48, ISBN 978-80-7502-016-1.

tohoto ustanovení je výsledkem zásahu České advokátní komory, která byla proti tomu, aby k poskytování právní pomoci za úplatu ve formě dotace ze strany státu byli oprávněni i „neadvokáti“. Svou argumentaci podpořila i tvrzením, že tito právníci nemají dostatek odborných znalostí jako advokáti, neboť neprošli tříletou koncipientskou praxí a nesložili advokátní zkoušky.¹²⁴

Komplexní péči zahrnující sociální, terapeutické a psychologické služby poskytuje obětem řada neziskových organizací, které však především s ohledem na omezené finance nedisponují svými advokáty. Tyto organizace mají nicméně své právníky, kteří jsou proškoleni v problematice obětí trestných činů a disponují přesahem do souvisejících oblastí psychologie a terapie.¹²⁵ S ohledem na to lze argument České advokátní komory týkající se odbornosti jeho stavů považovat za neopodstatněný. Z výzkumného šetření z roku 2017 navíc vyplynulo, že někteří advokáti zapsaní v registru nemají vůbec žádnou zkušenost s prací s oběti trestných činů.¹²⁶ Z praxe příslušníků Policie ČR rovněž vyplývá, že advokáti často za poškozené neuplatňují nemajetkovou újmu, neboť s tím nemají na rozdíl od právníků neziskových organizací zkušenosti.¹²⁷ Práce s oběti je velmi citlivá a za účelem zajištění co nejširší pomoci by poskytnutí úplného právního poradenství mělo probíhat v kooperaci se sociálními, terapeutickými a psychologickými službami. Autorka se tak ztotožňuje s návrhem změny ustanovení § 6 spočívajícím v umožnění poskytování bezplatné právní pomoci i osobami s právním vzděláním zaměstnaných u subjektů zapsaných v registru, a to za podmínky jejich několikaleté praxe při práci s oběti.¹²⁸

Pro poskytnutí názorné představy o využívání odborné pomoci v praxi je představen graf zpracovaný na základě výsledků výzkumného šetření Institutu pro kriminologii a sociální prevenci z roku 2019 obsahující údaje od obětí určitých trestných činů.

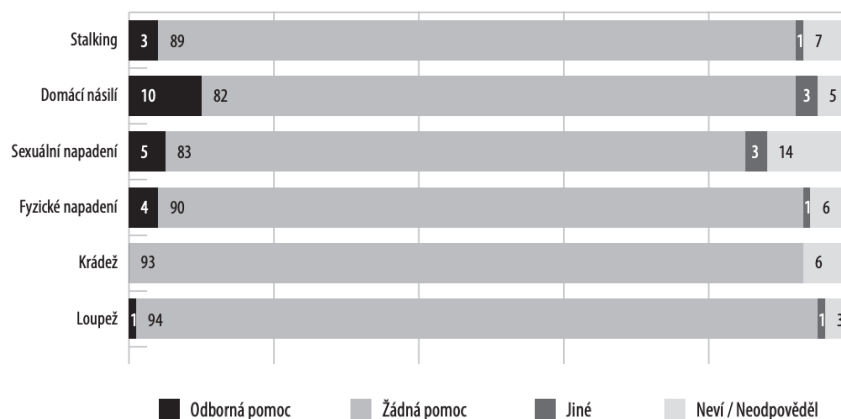
¹²⁴ GRÍVNA, Tomáš, Pavel ŠÁMAL, Helena VÁLKOVÁ a kolektiv. *Zákon o obětech trestných činů: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2014. Beckovy komentáře. s. 48, ISBN 978-80-7400-513-8.

¹²⁵ JEŽKOVÁ, Veronika. *Právev proti násilí na ženách: bílá místa české legislativy*. Praha: ProFem, 2016. s. 90, ISBN 978-80-904564-7-1.

¹²⁶ TOPINKA, Daniel, Lenka LINHAROTVÁ, Eva BARTOŠOVÁ, Helena TOPINKOVÁ, Pavel PROKSCH a Blanka KISSOVÁ. *Dopady zákona o obětech trestných činů na postavení obětí trestných činů a návrhy doporučení pro praxi*. [online] Ostrava – Mariánské Hory: SocioFactor s.r.o. 2018. [cit. 2021-10-29]. s. 60, ISBN 978-80-906615-1-6. Dostupné z: <https://www.sociofactor.eu/vyzkum/vyzkumne-zpravy>

¹²⁷ JEŽKOVÁ, Veronika. *Právev proti násilí na ženách: bílá místa české legislativy*. Praha: ProFem, 2016. s. 96, ISBN 978-80-904564-7-1.

¹²⁸ Tamtéž, s. 91.

Graf č. 1: Využití odborné pomoci podle jednotlivých deliktů¹²⁹

Grafický přehled bohužel ukazuje, že většina respondentů, která zažila některý z uvedených trestných činů, nevyužila žádnou z možností odborné pomoci. Z výzkumného šetření provedeného společností SocioFactor s.r.o. v roce 2018 dále vyplývá, že pokud se oběti přece jenom k využití některé odborné pomoci rozhodly, musely překonat řadu překážek. Negativně hodnotily především pomoc psychologickou a právní. U psychologické pomoci představovaly pro oběti největší problémy dlouhé čekací lhůty a nízký počet psychologů v menších městech. U právní pomoci zase narážely nejčastěji na problematiku finanční nedostupnosti.¹³⁰

3. 2. Právo na informace

Základním předpokladem pro realizaci všech ostatních práv obsažených v ZOTČ je právo na informace. Oběť má právo na poměrně široký okruh informací poskytovaných ze strany OČTŘ, subjektů zapsaný v registru poskytovatelů, příslušných orgánů veřejné moci, zdravotnických zařízení či obecní policie.¹³¹

ZOTČ rozděluje informace na ty, které jsou poskytovány příslušnými orgány automaticky i bez žádosti (např. informace o subjektech poskytujících odbornou pomoc, o dalším postupu, o podmínkách pro udělení peněžité pomoci či za jakých podmínek má oběť právo na přijetí opatření k zajištění jejího bezpečí - typicky jde o předběžná opatření dle TŘ)¹³²

¹²⁹ ROUBALOVÁ, Michaela a kolektiv. *Oběti kriminality: poznatky z viktimizační studie*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2019. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). s. 112, ISBN 978-80-7338-174-5.

¹³⁰ TOPINKA, Daniel, Lenka LINHAROTVÁ, Eva BARTOŠOVÁ, Helena TOPINKOVÁ, Pavel PROKSCH a Blanka KISSOVÁ. *Dopady zákona o obětech trestných činů na postavení obětí trestných činů a návrhy doporučení pro praxi*. [online] Ostrava – Mariánské Hory: SocioFactor s.r.o. 2018. [cit. 2021-10-29]. s. 64-65, ISBN 978-80-906615-1-6. Dostupné z: <https://www.sociofactor.eu/vyzkum/vyzkumne-zpravy>

¹³¹ § 8, 9 a 10 ZOTČ.

¹³² § 8 ZOTČ.

a na ty, které lze poskytnout pouze na základě žádosti oběti (např. informace o tom, že trestní řízení nebylo zahájeno či o propuštění nebo uprchnutí odsouzeného z výkonu trestu odnětí svobody).¹³³ Informace jsou poskytovány písemně, přičemž ty důležitější z nich musí být navíc vysvětleny i ústně.¹³⁴

Ačkoliv lze právní úpravu práva na informace hodnotit z hlediska rozsáhlého výčtu poskytovaných informací poměrně pozitivně, v praxi se potýká s řadou problémů. Dle poznatků organizace proFem není téměř 80 % obětí schopno interpretovat obsah poučení o právech a povinnostech, které se jim dostává při prvním setkání s Policií ČR, neboť informace bývají předávány ve velkém rozsahu, v nevhodný čas a v odborně psaném, pro ně nesrozumitelném, znění.¹³⁵ Podobná zkušenost s aplikací daného ustanovení vyplývá rovněž ze studie Institutu pro kriminologii a sociální prevenci z roku 2019, kdy respondenti při hodnocení styku s Policií ČR hodnotili velmi negativně rozsah a způsob jimi poskytovaných informací.¹³⁶

Autoři Kozák a Jílovec¹³⁷ a stejně tak Pelc a Jelínek¹³⁸ považují ve vztahu k uvedeným skutečnostem za největší problém znění ustanovení § 8 odst. 1 ZOTČ, které příslušným orgánům ukládá povinnost informovat oběti o jejich rozsáhlých právech již při prvním vzájemném kontaktu. V tomto okamžiku se však oběť zpravidla nachází v nepříznivém psychickém stavu vyvolaném trestným činem a není schopna plnohodnotně vnímat, co je jí sdělováno. Informace by bylo vhodnější předávat oběti vzhledem k aktuální relevanci postupně, v menším množství či až při dalším než prvotním setkání. Kozák a Jílovec navrhují změnu formulace příslušného ustanovení tak, aby informace byly příslušným orgánem poskytovány „od prvního kontaktu“ namísto „při prvním kontaktu“ s obětí, což by umožnilo naplnění účelu zákona, tedy aby oběť byla opravdu informována.¹³⁹ Novelizace v navrhovaném znění by nadto vytvořila i soulad se Směrnicí o obětech, která obdobnou formulaci „od jejich prvního kontaktu s příslušným orgánem bez zbytečného prodlení“ pro poskytování informací sama používá.¹⁴⁰

¹³³ § 11 ZOTČ.

¹³⁴ § 8 odst. 2 ZOTČ.

¹³⁵ JEŽKOVÁ, Veronika. *Právev proti násilí na ženách: bílá místa české legislativy*. Praha: ProFem, 2016. s. 96, ISBN 978-80-904564-7-1.

¹³⁶ ROUBALOVÁ, Michaela a kolektiv. *Oběti kriminality: poznatky z viktimizační studie*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2019. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). s. 101-103, ISBN 978-80-7338-174-5.

¹³⁷ JÍLOVEC, Michal a Vítězslav KOZÁK. *Nad plánovanou novelou zákona o obětech trestných činů*. Časopis pro právní vědu a praxi, 2016, 24(1), s. 76. ISSN 1210-9126.

¹³⁸ JELÍNEK, Jiří a Vladimír PELC. *Zákon o obětech trestných činů - jeho nedostatky a možnosti řešení*. Bulletin advokacie, 2015, 2015(11), s. 19-23, ISSN 1210-6348.

¹³⁹ JÍLOVEC, Michal a Vítězslav KOZÁK. *Nad plánovanou novelou zákona o obětech trestných činů*. Časopis pro právní vědu a praxi, 2016, 24(1), s. 76, ISSN 1210-9126.

¹⁴⁰ Čl. 4 odst. 1 Směrnice o obětech.

Háková navíc navrhuje, aby oběť byla během prvního kontaktu s policií doprovázena důvěrníkem, který by se díky svému emocionálnímu odstupu dovedl zorientovat ve sdělených právech lépe než sama oběť.¹⁴¹ Jelikož je ale právo na důvěrníka jedno z těch práv, které je oběti sděleno až při prvním kontaktu s příslušným orgánem, považuje autorka tento návrh v praxi za těžko proveditelný. Nicméně institut důvěrníka, který bude blíže představen v rámci práva na ochranu před druhotnou újmou, plní v rámci řízení pro oběť významnou roli psychické podpory a *de lege ferenda* by stálo za zvážení, zda jej výslovně nepřidat mezi výčet práv uvedených v § 8 ZOTČ, které mají být oběti vysvětleny jak v písemné, tak ústní formě. V současné době totiž panuje mezi oběťmi poměrně nízké povědomí o tomto institutu a k jeho využití tak dochází opravdu zřídka.¹⁴²

Podle § 13 ZOTČ musí být informace oběti poskytnuty „*v rozsahu, který odpovídá jejím konkrétním potřebám s ohledem na povahu a závažnost trestného činu*“ a s přihlédnutím k jejímu věku, zdravotnímu stavu, gramotnosti atd. Zákonodárce tedy na jednu stranu umožňuje příslušným orgánům individualizovat průběh poskytování informací a omezit jeho rozsah, na druhou stranu jak bylo uvedeno výše, stanovuje přesnou dobu („*při prvním kontaktu*“) pro jejich sdělení, čímž prakticky vylučuje důsledné naplnění tohoto ustanovení.

Nicméně individualizovaný přístup může být zajištěn např. při informování o subjektech poskytujících odbornou pomoc. V tomto případě by bylo vhodné nepředstavit oběti pouze jejich náhodný výčet či registr, ale doporučit jí přímo takový orgán, který by jí s její situací mohl nejlépe pomoci. Kupříkladu obětem domácího násilí lze představit jako vhodnou volbu organizaci Rosa nebo ACORUS, obětem obchodování s lidmi naopak organizaci La Strada, obětem předsudečného násilí organizace In IUSTITA a obětem sexuálního násilí organizaci proFem. Oběti totiž častokrát samy neví, zda splňují určitá kritéria pro to, aby byly pro dané organizace těmi správnými klienty.¹⁴³ Další vhodné řešení se jeví i v založení nového policejního postupu, kdy by příslušníci policie na základě uděleného informovaného souhlasu obětí poskytovali její kontaktní údaje a základní informace o případu přímo subjektům

¹⁴¹ *Oběti trestných činů mají řadu práv, často je ale nevyužijí*. TrestOnline.cz [online]. 2021 [cit. 2021-11-14]. Dostupné z: <https://www.trestonline.cz/aktuality/obeti-trestnych-cinu-maji-radu-prav-casto-je-ale-nevyuziji/>

¹⁴² *K soudu si oběť může na svou podporu přivést důvěrníka, většina lidí o tom však neví*. Čt24 [online]. 2018 [cit. 2021-11-14]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2396890-k-soudu-si-obet-muze-na-svou-podporu-privest-duvernika-vetsina-lidi-o-tom-vsak-nevi>

¹⁴³ TOPINKA, Daniel, Lenka LINHAROTVÁ, Eva BARTOŠOVÁ, Helena TOPINKOVÁ, Pavel PROKSCH a Blanka KISSOVÁ. *Dopady zákona o obětech trestných činů na postavení obětí trestných činů a návrhy doporučení pro praxi*. [online] Ostrava – Mariánské Hory: SocioFactor s.r.o. 2018. [cit. 2021-10-29]. s. 69-70, ISBN 978-80-906615-1-6. Dostupné z: <https://www.sociofactor.eu/vyzkum/vyzkumne-zpravy>

poskytující odbornou pomoc. Ty by je mohly následně samy oslovit s nabídkou odborné pomoci, což by obětem jejich situaci jistě značně ulehčilo.¹⁴⁴

Určité nedostatky spatřuje autorka i v samotném uspořádání § 13 ZOTČ, neboť v jeho jediném odstavci je obsaženo několik rozdílných, spolu nesouvisejících ustanovení. Druhou větu týkající se formy podávaných informací podle § 9 a § 10 odst. 1, 2 by autorka přesunula přímo k oněm ustanovením, stejně tak jak je tomu např. v § 8 odst. 2 ZOTČ. Následující věty o možnosti oběti odmítnout poskytované informace by zase autorka přesunula do dalšího samostatného paragrafu, neboť právní úprava by měla být pro adresáta co nejpřehlednější.

Závěrem je důležité klást důraz i na způsob, jakým jsou informace oběti předávány. V praxi častokrát dochází k tomu, že je oběti předáno poučení obsahující doslovné citace zákonných ustanovení a jejich ústní vysvětlení probíhá ve formě jeho pouhého parafrázování. Dle Pelce a Dankové je třeba oběti daná práva co nejsrozumitelněji vysvětlit, a to zejména v praktických souvislostech tak, aby oběť byla schopna se v rámci svých možností rozhodovat a následně svá práva řádně vykonat.¹⁴⁵

3.3. Právo na ochranu soukromí

Jedním z nejúčinnějších způsobů, jak předcházet sekundární viktimizaci, je důkladná ochrana soukromí oběti. Jak již bylo zmíněno v kapitole první, na viktimizaci se významně podílejí i média svým neetickým jednáním, kdy o oběti zveřejňují informace umožňující zjištění její totožnosti. Dalším, kdo má možnost opětovně zasáhnout do osobní sféry oběti, je pachatel, který se v průběhu trestního řízení může z obsahu spisu dozvědět mnoho informací o mu do té doby neznámé oběti.

S ohledem na výše uvedené upravuje ZOTČ podmínky pro zveřejňování informací o totožnosti oběti, kdy odkazuje na příslušná ustanovení trestního řádu (§8a až 8d).¹⁴⁶ Podle § 8a TŘ je orgánům činným v trestním řízení uložena povinnost nezveřejňovat údaje umožňující ztotožnění poškozeného či svědka v přípravném řízení. Dle komentáře se takovými informacemi rozumí veškeré informace vedoucí ke ztotožnění osoby, tedy nejenom údaje

¹⁴⁴ EUROPEAN UNION AGENCY FOR FUNDAMENTAL RIGHTS (FRA). *Victims of crime in the EU: the extent and nature of support for victims* [online]. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2014 [cit. 2021-11-15]. s. 52-53, ISBN 978-92-9239-522-3. Dostupné z: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2015-victims-crime-eu-support_en_0.pdf

¹⁴⁵ DANKOVÁ, Katarína a Vladimír PELC. *Právní pomoc obětem trestných činů* [online]. 1. vyd. Praha: CSSP Praha, 2014 [cit. 2021-11-11]. s. 30 Dostupné z: http://www.intervencentrum.cz/kniha_A5_pravni_pomoc.pdf.

¹⁴⁶ § 15 a 16 ZOTČ

o jménu, příjmení či bydlišti, ale také všechny veřejně známé informace, skrze něž je osoba snáze dohledatelná (např. dovednosti, oprávnění či profese).¹⁴⁷ Zvláštní ochrany požívají osoby mladší 18 let a poškození, proti kterým byl spáchán některý z vyjmenovaných trestných činů (např. trestný čin zabití, vraždy nebo jakýkoliv trestný čin proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti). K jejich ochraně trestní řád ve svých ustanoveních uvádí, že nikdo nesmí zveřejnit informace umožňující zjištění jejich totožnosti¹⁴⁸, přičemž nesmí dojít ani ke zveřejnění obrazového nebo zvukového záznamu z hlavního líčení či veřejného zasedání, ze kterého by je bylo možno identifikovat.¹⁴⁹ Dalším omezením je i zákaz zveřejnění pravomocného rozsudku obsahujícího jejich osobní údaje ve veřejných sdělovacích prostředcích.¹⁵⁰ Informace, na které se vztahuje zákaz zveřejnění, lze za určitých zákonem daných podmínek uveřejnit, a to např. v případě souhlasu poškozeného či tehdy pokud veřejný zájem převyšuje nad právem na ochranu soukromí dotčené osoby. Vždy se ale musí dbát potřeb zvláště chráněného poškozeného.¹⁵¹

V případech, kdy dojde ke spáchání trestného činu pro oběť neznámým pachatelem, zažívá oběť pocit strachu, že se během trestního řízení pachatel dozví mnoho informací o jejím osobním životě (např. adresu). Vědomí, že by pachatel mohl těmito informacemi disponovat, mohou u oběti vyvolat důvodné obavy z toho, že by se vůči ní mohl dopustit dalšího útoku nebo zavražďování.¹⁵² Těmto následkům lze předcházet včasnou žádostí o utajení osobních údajů, kterou může podat nejenom sama oběť, ale i její zmocněnec, opatrovník, zákonný zástupce nebo důvěrník.¹⁵³ Výsledkem žádosti je stav, kdy se údaje (místo bydliště, zaměstnání, rodinné, osobní a majetkové poměry) vedou tak, aby k nim měly přístup pouze OČTŘ, policisté a úředníci Probační a mediační služby, ale ne pachatel ani jeho obhájce. Ke zveřejnění těchto údajů dochází pouze ve výjimečných situacích, a to tehdy, jestliže to vyžaduje účel trestního řízení nebo, aby nedošlo ke zkrácení práva na obhajobu.¹⁵⁴ Pokud ovšem oběť zažádá o utajení svých údajů, je následně omezena při uplatňování náhrady škody, neboť rozsudek musí

¹⁴⁷ DURDÍK, Tomáš, Ludmila ČÍRTKOVÁ, Daniela Háková a Petra VITOUŠOVÁ. *Zákon o obětech trestných činů: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2018. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). s. 154, ISBN 978-80-7598-109-7.

¹⁴⁸ § 8b odst. 2 TR.

¹⁴⁹ § 8b odst. 3 TR.

¹⁵⁰ § 8b odst. 4 TR.

¹⁵¹ GRIVNA, Tomáš, Pavel ŠÁMAL, Helena VÁLKOVÁ a kolektiv. *Oběti trestných činů: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. Beckova edice komentované zákony. s. 112-113, ISBN 978-80-7400-793-4.

¹⁵² OPLATKA, David. *Práva obětí domácího a sexuálního násilí v rámci trestního řízení* [online kurz], 4. 12. 2020.

¹⁵³ § 16 ZOTČ.

¹⁵⁴ DURDÍK, Tomáš, Ludmila ČÍRTKOVÁ, Daniela Háková a Petra VITOUŠOVÁ. *Zákon o obětech trestných činů: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2018. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). s. 158-160, ISBN 978-80-7598-109-7.

vždy obsahovat osobní údaje s adresou oběti. Oběť si tak musí zvolit mezi odškodněním a ochranou před pachatelem.¹⁵⁵

3. 4. Právo na ochranu před druhotnou újmou

Dle § 17 ZOTČ má oběť či osoba jí blízká¹⁵⁶ právo zažádat o zabránění kontaktu s pachatelem při všech úkonech trestního řízení, kterých se účastní. V případě zvláště zranitelných obětí je povinností OČTŘ této žádosti vyhovět vždy, pokud to nevyklučuje povaha prováděného úkonu (např. konfrontace nebo rekognice *in natura*).¹⁵⁷

Jak již bylo uvedeno v kapitole první v části zabývající se sekundární viktimizací, ke kontaktu s pachatelem nemusí docházet pouze v prostorách soudní síně během hlavního líčení, nýbrž i v jejím blízkém okolí. Z praxe však vyplývá, že soudci toto ustanovení aplikují pouze k zajištění ochrany oběti během prováděného úkonu a neřeší již dobu před a po jeho skončení. Oběti jsou tak k soudu předvolávány mnohdy na stejný čas jako pachatel a z důvodu absence oddělených čekáren pro poškozené a svědky hrozí, že mezi nimi dojde k nežádoucímu setkání, které může mít na oběť výrazně negativní dopad.¹⁵⁸ Na základě uvedeného lze souhlasit s návrhem neziskových organizací jako je proFem či LaStrada na doplnění § 17 ZOTČ o povinnost zabránění kontaktu pachatele s obětí i po dobu před započítáním a po skončení úkonů.¹⁵⁹ Pro zajištění naplňování tohoto práva lze při prováděných úkonech využít např. videokonferenčního zařízení, oddělených čekáren či provádět výslechy za nepřítomnosti obviněného nebo zajistit předvolání těchto osob na odlišné termíny.¹⁶⁰

Za účelem předcházení sekundární viktimizace ze strany OČTŘ upravuje v dalších ustanoveních zákonodárce i pravidla pro vedení výslechů a podání vysvětlení. Obětem mohou být kladeny otázky týkající se jejich intimní sféry, pouze pokud je to nutné pro objasnění

¹⁵⁵ GŘIVNA, Tomáš, Pavel ŠÁMAL, Helena VÁLKOVÁ a kolektiv. *Oběti trestných činů: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. Beckova edice komentované zákony. s. 115, ISBN 978-80-7400-793-4.

¹⁵⁶ Podle § 22 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku se za osobu blízkou považuje „příbuzný v řadě přímé, sourozenec a manžel nebo partner podle jiného zákona upravujícího registrované partnerství (dále jen „partner“); jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké, pokud by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pociťovala jako újmu vlastní. Má se za to, že osobami blízkými jsou i osoby sešvagřené nebo osoby, které spolu trvale žijí“.

¹⁵⁷ DURDÍK, Tomáš, Ludmila ČÍRTKOVÁ, Daniela Háková a Petra VITOUŠOVÁ. *Zákon o obětech trestných činů: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2018. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). s. 164, ISBN 978-80-7598-109-7.

¹⁵⁸ KOZÁK, Vítězslav. *Nad praktickými nedostatky aplikace zákona o obětech trestných činů*. *Trestněprávní revue*. 2015, 14(9), s. 209-211. ISSN 1213-5313.

¹⁵⁹ LA STRADA ČR, o.p.s. *Analýza zákona o obětech trestných činů*. [online]. 2015 [cit. 2021-11-11]. Dostupné z: https://www.strada.cz/images/Publikace/Analýza/Evaluace_zakona_o_obetech.pdf, JEŽKOVÁ, Veronika. *Právoem proti násilí na ženách: bílá místa české legislativy*. Praha: ProFem, 2016. s. 88-89, ISBN 978-80-904564-7-1.

¹⁶⁰ JELÍNEK, Jiří, Vladimír Pelc a Katarína DANKOVÁ. *Zákon o obětech trestných činů: komentář s judikaturou*. 2., dopl. a rozš. vyd. Praha: Leges, 2014. s. 107, ISBN 978-80-7502-016-1.

důležitých skutečností pro trestní řízení. A to za podmínky zvláště šetrného a vyčerpávajícího způsobu, který zajistí neopakování výsledku.¹⁶¹ Oproti tomu Směrnice o obětech je v tomto směru důkladnější a v čl. 20 písm. b) se nevynechává pouze na intimní oblast, ale stanovuje požadavek na minimalizaci opakování jakýchkoliv výsledků oběti.¹⁶²

Oběť má také právo žádat v přípravném řízení o výslech osobou stejného nebo opačného pohlaví, případně určit pohlaví přítomného tlumočnicka.¹⁶³ Ze zkušeností obětí nicméně vyplývá, že důležitější než samotné pohlaví policisty, je pro ně jeho schopnost citlivého a empatického přístupu.¹⁶⁴

Zvýšená ochrana je poskytována zvláště zranitelným obětem, které je nutno vyslyšet obzvláště citlivě a s ohledem na okolnosti, které je činí zranitelnými.¹⁶⁵ Výslech by měl být realizován tak, aby nemusel být opakován, a před stejným orgánem byl měl být uskutečňován vždy totožnou osobou.¹⁶⁶ Výsledky by pak měla provádět osoba k tomu vyškolená ve speciálních výslechových místnostech.¹⁶⁷ S ohledem na poznatky z viktimologie je nezbytné vytvořit pro oběť prostředí, v němž se bude cítit během výslechu příjemně a v bezpečí. Interiér místností bývá přizpůsoben zejména dětským obětem, typicky je vymalován vhodnými barvami, vybaven hračkami, obrázky či květinami.¹⁶⁸ Počet těchto místností v posledních letech rapidně stoupá, kdy údaje za rok 2020 uvádějí již 71 speciálních výslechových místností, přičemž dalších 10 je v realizaci.¹⁶⁹ V roce 2010 jich pro porovnání bylo teprve 19.¹⁷⁰ Lze konstatovat, že pokrytost je v rámci ČR de facto zajištěna, teď už záleží pouze na tom, aby byly opravdu v příslušných případech aktivně využívány.

Psychickou podporu při jednotlivých úkonech trestního řízení zajišťuje obětem ZOTČ v podobě institutu důvěrníka. Na rozdíl od zmocněnce však důvěrník oběť nezastupuje a nemá

¹⁶¹ § 18 ZOTČ.

¹⁶² Čl. 20 písm. b) Směrnice o obětech.

¹⁶³ § 19 ZOTČ.

¹⁶⁴ TOPINKA, Daniel, Lenka LINHAROTVÁ, Eva BARTOŠOVÁ, Helena TOPINKOVÁ, Pavel PROKSCH a Blanka KISSOVÁ. *Dopady zákona o obětech trestných činů na postavení obětí trestných činů a návrhy doporučení pro praxi*. [online] Ostrava – Mariánské Hory: SocioFactor s.r.o. 2018. [cit. 2021-10-29]. s. 87, ISBN 978-80-906615-1-6. Dostupné z: <https://www.sociofactor.eu/vyzkum/vyzkumne-zpravy>

¹⁶⁵ § 20 odst. 1 ZOTČ.

¹⁶⁶ § 20 odst. 3 ZOTČ.

¹⁶⁷ § 20 odst. 2 ZOTČ.

¹⁶⁸ *Standard vybavení speciální výslechové místnosti pro dětského účastníka trestního řízení*. Ministerstvo vnitra České republiky [online]. 2011 [cit. 2021-11-15]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/standard-vybaveni-specialni-vyslechove-mistnosti-pro-detskeho-ucastnika-trestniho-rizeni.aspx>

¹⁶⁹ *Zpráva o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území České republiky v roce 2020*. Ministerstvo vnitra České republiky [online]. 2021 [cit. 2021-11-15]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/statistiky-kriminality-dokumenty.aspx>

¹⁷⁰ *Zpráva o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území České republiky v roce 2010*. Ministerstvo vnitra České republiky [online]. 2011 [cit. 2021-11-15]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/statistiky-kriminality-dokumenty.aspx>

tak právo do průběhu jednotlivých úkonů jakkoliv zasahovat.¹⁷¹ Přítomnost důvěrníka je hodnocena pozitivně jak oběťmi, tak samotnými policisty. Klid a podpora, kterou důvěrník oběti dodává, je pak přenesena do lepší spolupráce s OČTŘ a během výslechu jsou od oběti získány mnohem detailnější a komplexnější informace.¹⁷²

V kterémkoli stádiu trestního řízení má oběť taktéž právo učinit prohlášení o dopadu trestného činu na její život (v zahraničí označováno jako *victim impact statement*), a to buď ústní nebo písemnou formou.¹⁷³ Oběť tímto prohlášením realizuje své právo být slyšena, což jí následně může pomoci při vyrovnání se s traumatizující událostí. Prohlášení může vést také k tomu, že si pachatel uvědomí, co oběti svým jednáním způsobil. Zároveň lze toto prohlášení použít i jako důkazní prostředek, neboť nepochybně přispívá i k objasnění celé věci.¹⁷⁴ V neposlední řadě je třeba zmínit, že obsah prohlášení může mít významný vliv při rozhodování o výši trestu a při rozhodování o uplatnění nároku oběti na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích.¹⁷⁵

3. 5. Právo na peněžitou pomoc

Jedním z nejdůležitějších práv obětí trestných činů je jejich právo na peněžitou pomoc od státu. Zákonodárce v ustanoveních § 22 až 37 ZOTČ přiznává obětem, nicméně pouze některým, právo na peněžitou pomoc sloužící k pomoci s překlenutím doby zhoršené sociální situace, jež nastala v důsledku spáchaného trestného činu.

Okruh oprávněných osob pro příjem peněžité pomoci je oproti vymezení oběti v § 2 odst. 2 a 3 ZOTČ výrazně zúžen. Podle § 24 ZOTČ může o peněžitou pomoc žádat oběť, které bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena těžká újma na zdraví, přičemž se musí jednat o stav znesnadňující obvyklý způsob života po dobu nejméně 3 týdnů¹⁷⁶, a dále za podmínky vzniku nemajetkové újmy i oběť trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti a dítě jako oběť trestného činu týrání svěřené osoby. Dalšími oprávněnými jsou

¹⁷¹ DURDÍK, Tomáš, Ludmila ČÍRTKOVÁ, Daniela Háková a Petra VITOUŠOVÁ. *Zákon o obětech trestných činů: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2018. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). s. 180-181, ISBN 978-80-7598-109-7.

¹⁷² *K soudu si oběť může na svou podporu přivést důvěrníka, většina lidí o tom však neví*. Čt24 [online]. 2018 [cit. 2021-11-14]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2396890-k-soudu-si-obet-muze-na-svou-podporu-privest-duvernika-vetsina-lidi-o-tom-vsak-nevi>

¹⁷³ § 22 ZOTČ.

¹⁷⁴ GŘIVNA, Tomáš, Pavel ŠÁMAL, Helena VÁLKOVÁ a kolektiv. *Oběti trestných činů: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. Beckova edice komentované zákony. s. 131, ISBN 978-80-7400-793-4.

¹⁷⁵ GŘIVNA, Tomáš. *První zkušenosti s aplikací zákona o obětech trestných činů*. In: KURUC Peter (ed.). *Obete kriminality a ich prava*. 1. vydání. Žilina: Spoločnosť pre trestné právo a kriminológiu, 2015, s. 18-25. ISBN 978-80-971911-0-8.

¹⁷⁶ Trestní řád v § 122 odst. 1 definuje dobu trvání těžké újmy na zdraví odlišně, a to „nikoli jen po krátkou dobu“, což je obecně dlouhodobě vykládáno jako sedm dní.

i pozůstali po oběti, byli-li jejím rodičem, manželem, registrovaným partnerem, dítětem, sourozencem a žili s ní ve společné domácnosti, nebo pokud se jedná o osobu, vůči níž měla zemřelá osoba vyživovací povinnost.¹⁷⁷ Adresátem pomoci může být nejenom občan ČR splňující zákonem dané podmínky, ale i cizinec, vůči němuž byl na území ČR trestný čin spáchán a současně splňuje některou ze zákonných podmínek uvedených v § 23 (např. má trvalý pobyt v ČR).

Základním předpokladem pro poskytnutí peněžité pomoci je podle § 26 odst. 1 ZOTČ rozhodnutí, které pravomocně uznává pachatele vinným nebo jej naopak zprošťuje pro jeho nepřičetnost. Dále zákon přiznává obětem nárok na peněžitou pomoc i v případech, kdy se pachatele nepodařilo zjistit, je trestně neodpovědný nebo bylo-li trestní stíhání neúčelné, nepřipustné nebo zde existuje jiný ZOTČ předpokládaný důvod pro zastavení trestního stíhání.¹⁷⁸

Zákonodárce ovšem v ustanovení § 27 ZOTČ stanovuje i negativní výčet podmínek, za nichž je obětem toto právo odepřeno. Peněžitá pomoc ze strany státu tak nebude poskytnuta, pokud je oběť v dané věci stíhána jako spoluobviněná či byla sama jejím účastníkem, nedala souhlas k trestnímu stíhání, jestliže stíhání závisí na jejím souhlasu nebo neposkytla OČTŘ potřebnou součinnost spočívající např. v odmítnutí podání svědecké výpovědi z důvodu jejího vztahu k pachateli. Z příjmu peněžité pomoci lze rovněž vyloučit oběti, kterým již byla újma v plném rozsahu nahrazena ze strany pachatele nebo pojišťovny. Tato poslední podmínka nicméně vyplývá z jiného ustanovení, a to z § 25 odst. 2 ZOTČ. De lege ferenda by bylo mnohem vhodnější její zařazení do § 27 ZOTČ a zajištění tak uceleného výkladu podmínek vylučujících nárok oběti na peněžitou pomoc.¹⁷⁹

Výši poskytované peněžité pomoci stanovuje ZOTČ v ustanovení § 28 ve spojení s § 24 následovně:

- Oběť, jíž bylo trestným činem ublíženo na zdraví má nárok na náhradu v paušální částce 10 000 Kč a v případě těžké újmy na zdraví v paušální částce 50 000 Kč; přičemž celková částka, která může být vyplacena za prokázanou ztrátu na výděлку a prokázané náklady na léčení je 200 000 Kč.

¹⁷⁷ § 24 odst. 1 ZOTČ.

¹⁷⁸ § 26 odst. 2 ZOTČ.

¹⁷⁹ JELÍNEK, Jiří, Vladimír PELC a Katarína DANKOVÁ. *Zákon o obětech trestných činů: komentář s judikaturou. 2., dopl. a rozš. vyd.* Praha: Leges, 2014. Komentátor. s. 145-147, ISBN 978-80-7502-016-1.

- Oběti trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti nebo děti, jakožto oběti trestného činu týrání svěřené osoby, mají nárok na náhradu prokázaných nákladů odborné péče do výše 50 000 Kč.
- Pozůstalí po oběti mají nárok na náhradu v paušální částce 200 000 Kč (respektive pouze 175 000 Kč, pokud se jedná o sourozence oběti), přičemž celková částka v případě většího počtu pozůstalých nemůže přesáhnout 600 000 Kč.

Z výše uvedeného vyplývá, že oprávněná osoba může o peněžitou pomoc požádat dvěma způsoby. V prvním případě podává oběť žádost o vyplacení paušální částky, u níž je pravděpodobnost přiznání vysoká, avšak suma je poměrně nízká. Druhou možností je prokázat výši nákladů na náhradu újmy v penězích (např. lékařskými zprávami, účetními doklady) a zažádat o vyplacení konkrétní, podstatně vyšší částky.¹⁸⁰

Co se týče uvedených paušálních částek, lze z judikatury Soudního dvoru EU usuzovat, že jejich výše nemusí být pokládána vždy za dostačující. V rozsudku z roku 2020 ve věci *Presidenza del Consiglio dei Ministri proti BV* se Soudní dvůr zabýval otázkou, zda paušální částka pro odškodnění oběti trestného činu sexuálního napadení ve výši 4 800 EUR, v přepočtu zhruba 126 000 Kč, splňuje požadavek Směrnice Rady 2004/80/EC ze dne 29. 4. 2004 o odškodňování obětí trestných činů na přiměřené a spravedlivé odškodnění. Soudní dvůr v uvedeném rozhodnutí konstatoval, že paušální částka v této výši uvedenému požadavku neodpovídá, a současně stanovil, že pokud se stát rozhodne přistoupit ke způsobu odškodnění ve formě paušálu, musí zajistit, aby sazebník náhrad byl dostatečně podrobný, zohledňující individuální situaci a závažnost následků pro oběť.¹⁸¹ S ohledem na výše uvedené lze tedy jen těžko očekávat, že by Soudní dvůr EU v případě soudního sporu proti ČR označil paušální částky 10 000 Kč nebo 50 000 Kč stanovené dle ZOTČ za spravedlivé a přiměřené.

Kompetentní institucí pro přijímání a rozhodování o žádostech o poskytnutí peněžité pomoci je Ministerstvo spravedlnosti ČR¹⁸², které je následně projednává ve správním řízení. Žádost je nutné podat včas, a to nejpozději do 2 let ode dne, kdy se oběť dozvěděla o újmě způsobené trestným činem (lhůta subjektivní) či nejpozději do 5 let od spáchání trestného činu (lhůta objektivní).¹⁸³ Rozhodnutí musí být následně dle § 30 ZOTČ vydáno ve lhůtě tří měsíců, přičemž zákon v písm. a) příslušného ustanovení umožňuje z vymezených důvodů prodloužení

¹⁸⁰ DANKOVÁ, Katarína a Vladimír PELC. *Právní pomoc obětem trestných činů* [online]. 1. vyd. Praha: C SSP Praha, 2014 [cit. 2021-11-11]. s. 53 Dostupné z: http://www.intervencnicentrum.cz/kniha_A5_pravni_pomoc.pdf.

¹⁸¹ Rozsudek Soudního dvoru EU ze dne 16. 7. 2020 ve věci C-129/19 *Presidenza del Consiglio dei Ministri proti BV*.

¹⁸² § 30 odst. 1 ZOTČ.

¹⁸³ § 30 odst. 2 ZOTČ.

této lhůty o 30 dní. Podobně je tomu i v písm. b) uvedeného ustanovení, ovšem s tím rozdílem, že zákon žádnou další přesnou lhůtu neuvádí a používá pouze spojení „*nutná doba*“ jako časovou hranici pro skončení řízení.

Problematickým aspektem práva na peněžitou pomoc je jeho aplikace v praxi. K poskytnutí peněžité pomoci totiž dochází s odstupem několika měsíců až let, což naprosto popírá smysl a účel této pomoci, jenž podle § 23 ZOTČ spočívá „*v jednorázovém poskytnutí peněžité částky k překlenutí zhoršené sociální situace způsobené oběti trestným činem*“ a „*v úhradě nákladů spojených s poskytnutím odborné psychoterapie a fyzioterapie či jiné odborné služby zaměřené na nápravu vzniklé nemajetkové újmy*“. Ministerstvo spravedlnosti ČR samo přiznává, že má s vyřizováním žádostí dlouhodobý problém. V září 2021 přišlo nicméně s řešením v podobě založení speciálního týmu zabývajícího se pouze posuzováním žádostí o peněžitou pomoc.¹⁸⁴ Organizace proFem vidí hlavní problémy tohoto zdlouhavého procesu především v nedostatečně vymezených lhůtách a faktu, že současnou praxí příslušných orgánů je přiznávat peněžitou pomoc až po právní moci rozhodnutí ve věci. S ohledem na to organizace navrhuje nové znění ustanovení § 30 písm. b) ZOTČ spočívající v přidání konkrétní lhůty 60 dnů tak, aby byl celý proces posuzování žádostí dostatečně časově ohraničen.¹⁸⁵ S tímto řešením se autorka plně ztotožňuje, neboť je toho názoru, že je nutná komplexnější změna zahrnující i změnu legislativy než jen pouhé založení nového odboru na ministerstvu.

Přehled o vývoji počtu žádostí o peněžitou pomoc v průběhu uplynulých let lze získat prostřednictvím veřejných statistik Ministerstva spravedlnosti ČR. Největší počet žádostí, a to 399, bylo podáno v roce 2014, což lze přisuzovat zvýšené informovanosti v důsledku vydání ZOTČ. V předcházejících letech byly počty značně nižší, kdy se pohybovaly kolem 100 žádostí za rok. Od roku 2014 lze nicméně sledovat upadající trend, kdy v roce 2020 bylo oproti roku 2014 evidováno pouze 267 žádostí. Průměrná úspěšnost žádostí se v průběhu let pohybovala kolem 45 %. V roce 2020 bylo celkově vyplaceno přes 11 milionů Kč.¹⁸⁶

¹⁸⁴ *Oběti trestných činů někdy čekají na odškodnění příliš dlouho. Už 30 let jim pomáhá Bílý kruh bezpečí.* Čt24 [online]. 2021 [cit. 2021-11-15]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3364460-obeti-trestnych-cinu-nekdy-cekaji-na-odskodneni-prilis-dlouho-uz-30-let-jim-pomaha>

¹⁸⁵ JEŽKOVÁ, Veronika. *Právek proti násilí na ženách: bílá místa české legislativy.* Praha: ProFem, 2016. s. 92-93, ISBN 978-80-904564-7-1.

¹⁸⁶ *Statistiky.* Justice.cz [online]. 2021 [cit. 2021-11-15]. Dostupné z: <https://www.justice.cz/web/msp/statistiky>

4. Právo na ochranu proti hrozícímu nebezpečí

Ustanovení § 14 ZOTČ uvádí výčet již existujících práv, která obětem k ochraně před hrozícím nebezpečím náleží dle jiných právních předpisů. Účelem výslovného zahrnutí těchto právních institutů i do ZOTČ byla snaha o vytvoření úplné a přehledné právní úpravy ochrany obětí v jednom jediném zákoně.¹⁸⁷ Nicméně způsob, jakým došlo k jejich začlenění do ZOTČ, nebyl dle Jelínka zcela zdařilý. Za problematické považuje zejména četné použití poznámek pod čarou, které odkazují na jednotlivé zákony jako celky, a nikoliv na jejich konkrétní ustanovení. Tato úprava může být pro adresáty normy poměrně nepřehledná a zatěžující, neboť si musí dané relevantní informace v příslušných předpisech, popřípadě i jejich komentářích, sami aktivně vyhledat.¹⁸⁸ De lege ferenda se tak nabízí řešení spočívající ve změně znění poznámek pod čarou tak, aby odkazovaly nejenom na příslušný zákon, nýbrž i na jeho konkrétní ustanovení.

V následující části budou, vyjma evropského ochranného příkazu, který bude blíže popsán v následující kapitole, představena jednotlivá ochranná opatření, která jsou součástí práva na ochranu před hrozícím nebezpečím. S ohledem na další kapitolu bude v této části kladen důraz zejména na předběžná opatření ukládaná dle trestního řádu, která mohou následně sloužit i jako podklad pro vydání evropského ochranného příkazu. Pro zajištění lepší přehlednosti se autorka rozhodla nedržet systematiky ZOTČ a jednotlivé instituty jsou řazeny zejména s ohledem na svou vzájemnou návaznost.

4. 1. Opatření zajišťující bezpečí obětí

Podle § 14 odst. 1 ZOTČ je určitým subjektům stanovena povinnost činit úkony a přijímat opatření k ochraně bezpečí obětí, a to v mezích speciálních právních předpisů upravujících postavení těchto subjektů. Primárně se jedná o opatření Policie ČR dle zákona č. 273/2008 Sb., o Policii ČR, jako je kupříkladu zajištění osoby, vydání a odebrání zbraně, prohledání osoby či vstup do obydlí. Dále jde o obdobné úkony celníků dle zákona č. 17/2012 Sb., o celní správě České republiky, příslušníků Vězeňské služby dle zákona č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky, vojenských policistů podle

¹⁸⁷ DURDÍK, Tomáš, Ludmila ČÍRTKOVÁ, Daniela Háková a Petra VITOUŠOVÁ. *Zákon o obětech trestných činů: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2018. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). s. 132, ISBN 978-80-7598-109-7.

¹⁸⁸ JELÍNEK, Jirí, Vladimír PELC a Katarína DANKOVÁ. *Zákon o obětech trestných činů: komentář s judikaturou*. 2., dopl. a rozš. vyd. Praha: Leges, 2014. Komentátor. s. 97, ISBN 978-80-7502-016-1.

zákona č. 124/1992 Sb., o Vojenské policii a strážníků obecní policie dle zákona č. 553/1991 Sb., o obecní policii.¹⁸⁹

4. 2. Krátkodobá ochrana

Krátkodobá ochrana, jakožto opatření Policie ČR upravené v § 50 ZPČR, slouží v určitých případech k ochraně oběti a případně i osoby jí blízké, kterým zřejmě hrozí újma na zdraví nebo jiné vážné nebezpečí a současně nespĺňují podmínky pro poskytnutí ochrany podle zákona č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka, a nepatří mezi osoby uvedené v § 49 odst.1¹⁹⁰ a § 21 ZPČR.¹⁹¹ Krátkodobá ochrana má tak vůči výše zmíněným ochranným režimům subsidiární charakter a tvoří tak mezistupeň mezi nimi a obecnou ochranou každé osoby.¹⁹²

Tato forma ochrany, která může být poskytnuta pouze na základě souhlasu chráněné osoby, spočívá v přijetí opatření zahrnujících fyzickou ochranu osoby či dočasnou změnu jejího pobytu, použití zabezpečovací techniky nebo i v činnosti poradensko-preventivní.¹⁹³ Opatření jsou účinná po dobu nezbytně nutnou, tedy tak dlouho dokud chráněné osobě hrozí závažné riziko, nejdéle však dva měsíce. Nicméně trvání tohoto opatření může být na základě rozhodnutí příslušného policejního orgánu opakovaně prodlužováno, a to až na dobu jednoho roku.¹⁹⁴

4. 3. Zvláštní ochrana svědka

Nelze-li bezpečnost zajistit jiným způsobem, a to např. prostřednictvím již zmíněné krátkodobé ochrany, je podle ZOS možné obětem v postavení svědka a osobám jim blízkým, kterým v souvislosti s trestním řízením zřejmě hrozí újma na zdraví nebo jiné vážné nebezpečí, poskytnout prostřednictvím Policie ČR a Vězeňské služby ČR zvláštní ochranu a pomoc.¹⁹⁵ Od výše uvedených opatření se tento institut odlišuje zejména svou vázaností na trestní řízení a na konkrétně vymezený okruh osob, jimž ochrana podle ZOS náleží.

Zvláštní ochranou a pomocí se rozumí soubor opatření zahrnujících osobní ochranu spočívající v periodické či nepřetržité přítomnosti příslušných orgánů v blízkosti chráněné

¹⁸⁹ JELÍNEK, Jiří, Vladimír PELC a Katarína DANKOVÁ. *Zákon o obětech trestných činů: komentář s judikaturou*. 2., dopl. a rozš. vyd. Praha: Leges, 2014. Komentátor. s. 97-98, ISBN 978-80-7502-016-1.

¹⁹⁰ Jedná se např. o osobu ústavního činitele při splnění zákonných podmínek.

¹⁹¹ Jedná se např. o osobu pověřenou výkonem rozhodnutí při splnění zákonných podmínek.

¹⁹² VANGELI, Benedikt. *Zákon o Policii České republiky: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckovy komentáře. s. 200, ISBN 978-80-7400-543-5

¹⁹³ § 50 odst. 1, 2 ZPČR.

¹⁹⁴ DURDÍK, Tomáš, Ludmila ČÍRTKOVÁ, Daniela Háková a Petra VITOUŠOVÁ. *Zákon o obětech trestných činů: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2018. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). s. 137-138, ISBN 978-80-7598-109-7.

¹⁹⁵ § 1 odst. 1,2 a § 3 odst. 2 ZOS.

osoby; přestěhování chráněné osoby včetně příslušníků její domácnosti a poskytnutí sociální pomoci ve formě obstarání zaměstnání, bydlení či umístění ve škole;¹⁹⁶ zastírání skutečné totožnosti chráněné osoby, při němž je jí policie oprávněna vytvořit novou identitu za pomoci změn provedených ve veřejných informačních systémech; a prověřování dodržování stanovených podmínek.¹⁹⁷ Chráněné osoby jsou povinny se řídit pokyny příslušných orgánů, informovat je o nových důležitých skutečnostech a dodržovat podmínky ochrany, které jim byly stanoveny.¹⁹⁸ S ohledem na nutnou součinnost chráněných osob při výkonu jednotlivých opatření lze zvláštní ochranu a pomoc poskytnout pouze na základě jejich souhlasu.¹⁹⁹ O návrhu na uložení některého z uvedených opatření rozhoduje výlučně ministr vnitra.²⁰⁰ Zvláštní ochrana může být ukončena především tehdy, pokud chráněná osoba vezme svůj souhlas zpět nebo neplní jí stanovené povinnosti či je svým chováním porušuje nebo také například pokud již pominulo nebezpečí, které jí hrozilo.²⁰¹

Podle § 1 odst. 4 ZOS není na poskytnutí zvláštní ochrany a pomoci právní nárok. Rozhodnutí o tom, zda bude ochrana oběti udělena či nikoliv, tak závisí pouze na subjektivním posouzení ministra vnitra. Podle Mariniho by měl být tento autokratický systém nahrazen v ZOS výslovným zakotvením nároku na zařazení do programu zvláštní ochrany svědka pro každého, kdo splní zákonem stanovené podmínky. S tímto názorem se ztotožňuje i sama autorka, neboť v souladu s ústavním principem rovnosti před zákonem je nezbytné posuzovat všechny případy splňující stejně stanovené podmínky totožně.²⁰²

4. 4. Utajení totožnosti i podoby oběti v postavení svědka

U závažných trestných činů, zejména organizovaného zločinu, se lze nezdědky setkat s tím, že svědkové z obavy o svou bezpečnost či bezpečnost svých blízkých odmítají veřejně vypovídat.²⁰³ Řešení této situace přináší institut utajeného svědka, kdy je za podmínek stanovených v § 55 odst. 2 TR možné přistoupit k utajení totožnosti i podoby oběti, která má v trestním řízení postavení svědka. Pokud vše nasvědčuje tomu, že svědkovi či osobě jemu blízké hrozí v souvislosti s podáním svědectví zřejmá újma na zdraví nebo jiné závažné

¹⁹⁶ VANTUCH, Pavel. *Nový zákon o ochraně svědka a dalších osob a boj s organizovaným zločinem*. Právní rozhledy. 2001, roč. 9, č. 8, s. 359-366. ISSN 1210-6410.

¹⁹⁷ GRIVNA, Tomáš, Pavel ŠÁMAL, Helena VÁLKOVÁ a kolektiv. *Oběti trestných činů: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. Beckova edice komentované zákony. s. 104, ISBN 978-80-7400-793-4.

¹⁹⁸ § 6 ZOS.

¹⁹⁹ § 4 odst.1 písm. a) ZOS.

²⁰⁰ § 4 odst.1 písm. b) ZOS.

²⁰¹ § 7 ZOS.

²⁰² MARINI, Michael. *Utajený svědek a zvláštní ochrana svědka*. Praha: Linde, 2008. s. 86-87, ISBN 978-80-7201-732-4.

²⁰³ VANTUCH, Pavel. *Nový zákon o ochraně svědka a dalších osob a boj s organizovaným zločinem*. Právní rozhledy. 2001, roč.9, č. 8, s. 359-366. ISSN 1210-6410.

porušení základních práv a současně nelze ochranu svědka zajistit jinak (např. ochranou policie či přechodným/trvalým přestěhováním osoby na jiné místo apod.), učiní OČTŘ úkony k utajení jeho totožnosti i podoby. Pokud policejní orgán návrhu na utajení vyhoví, jsou veškeré osobní údaje svědka vedeny odděleně od trestního spisu tak, aby se s nimi mohly seznámit pouze OČTŘ.²⁰⁴ V opačném případě má svědek podle § 101a TŘ právo na přezkoumání svého návrhu státním zástupcem.

K utajení podoby je nutné přistoupit zejména během těch úkonů trestního řízení, při kterých dochází ke kontaktu mezi svědkem a obviněným. Během hlavního líčení je tak svědek vyslýchán v oddělené místnosti, zatímco obhájce se nachází v jednací síni a za pomoci audiotechniky, zpravidla prostřednictvím telefonu, pokládá svědkovi otázky. Pokud musí být výslechu svědka přítomen i obviněný, typicky pokud se jedná o úkon rekognice, využívá se k utajení podoby svědka jednostranně průhledné zrcadlo a k záměně jeho hlasu rovněž demodulátor (přístroj měnící frekvenci jeho hlasu).²⁰⁵

Svědka, jehož totožnost má být utajena, musí být rovněž poučen o tom, že může protokol o výslechu podepsat smyšleným jménem a příjmením, pod nímž bude nadále v tajném spisu veden.²⁰⁶ Utajení totožnosti a podoby svědka je třeba odlišovat od ustanovení § 16 ZOTČ zmíněného v podkapitole 3.3. právo na ochranu soukromí, podle něhož podléhají ochraně pouze osobní údaje oběti, tedy kupříkladu informace o místě bydliště či zaměstnání, a nikoliv už její totožnost. Ve spise je tudíž následně oběť vedena pod svým skutečným občanským jménem, a ne pod smyšlenou identitou, jako je tomu u utajeného svědka.²⁰⁷

Pokud pominou důvody pro utajení, například již nehrozí svědkovi nebezpečí či byla ochrana zajištěna jiným způsobem, dojde ze strany příslušného orgánu ke zrušení stupně utajení, osobní údaje se připojí k trestnímu spisu a podoba svědka ani jeho totožnost již nebude nadále utajována.²⁰⁸

Závěrem nelze opominout, že při využití institutu utajeného svědka může často docházet ke kolizi práva na ochranu života a zdraví svědka a zájmu na řádném odhalení a potrestání

²⁰⁴ § 55 odst. 2 TŘ; ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. s. 624, ISBN 978-80-7400-465-0.

²⁰⁵ GRIVNA, Tomáš, Pavel ŠÁMAL, Helena VÁLKOVÁ a kolektiv. *Oběti trestných činů: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. Beckova edice komentované zákony. s. 108, ISBN 978-80-7400-793-4.; DURDÍK, Tomáš, Ludmila ČÍRTKOVÁ, Daniela Háková a Petra VITOUŠOVÁ. *Zákon o obětech trestných činů: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2018. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). s. 147, ISBN 978-80-7598-109-7.

²⁰⁶ § 55 odst. 2 TŘ.

²⁰⁷ DURDÍK, Tomáš, Ludmila ČÍRTKOVÁ, Daniela Háková a Petra VITOUŠOVÁ. *Zákon o obětech trestných činů: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2018. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). s. 146-147, ISBN 978-80-7598-109-7.

²⁰⁸ GRIVNA, Tomáš, Pavel ŠÁMAL, Helena VÁLKOVÁ a kolektiv. *Oběti trestných činů: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. Beckova edice komentované zákony. s. 109, ISBN 978-80-7400-793-4

pachatele na jedné straně s procesními právy obviněného na straně druhé,²⁰⁹ především s jeho právem „vyslychat nebo dát vyslychat svědky proti sobě a dosáhnout předvolání a výslechu svědků ve svůj prospěch za stejných podmínek, jako svědků proti sobě“.²¹⁰ Utajení totožnosti a podoby svědka totiž způsobuje porušení základního aspektu spravedlivého procesu, a to rovnosti zbraní mezi účastníky řízení.²¹¹ Otázkou přípustnosti důkazu výsledkem anonymního svědka se v průběhu posledních let zabývá v rozsáhlé míře i judikatura ESLP. V rozhodnutí *Doorsen proti Nizozemsku* dospěl ESLP k názoru, že ve vhodných případech je možné k ochraně výše uvedených práv svědka akceptovat i proporční omezení práv obhajoby, a to provedením důkazu výsledkem utajovaného svědka. K tomu však dále uvedl, stejně tak jako v řadě jiných svých rozhodnutí (např. *Krasniki proti ČR*, *Visser proti Nizozemsku*), že odsouzení obviněného nesmí být výlučně a ani v rozhodující míře založeno pouze na těchto anonymních výpovědích.²¹² Tento názor byl nicméně překonán rozhodnutím *Al-Khawaja a Tahery proti Velké Británii*, kdy ESLP připustil, že i výpověď anonymního svědka může být v odůvodněných případech rozhodujícím důkazem pro odsouzení pachatele. Aby mohlo být použití výpovědi utajovaného svědka považováno v řízení za spravedlivé, musí být splněny následující tři zásady. Zprv je nutno posoudit, zda pro nepřítomnost svědka před soudem existoval závažný důvod. Dále je nezbytné zhodnotit, zda byla výpověď utajovaného svědka rozhodným či výlučným důkazem pro odsouzení obžalovaného a zda v řízení existovaly dostatečně vyvažující faktory, které by v důsledku připuštění výpovědi utajovaného svědka, kompenzovaly obhajobě způsobené obtíže.²¹³ Tento názor zastává ESLP i ve svých dalších rozhodnutích jako např. *Pesukic proti Švýcarsku* či *Schatschaschwili proti Německu*.

Z výše uvedených rozhodnutí, připouštějících výpověď anonymního svědka jako rozhodujícího důkazu, vychází i judikatura Ústavního soudu ČR. V nálezu ze dne 3. 11. 2016, sp. zn. I. ÚS 1860/16 či v nálezu ze dne 7. 11. 2017, sp. zn. IV.ÚS 2867/16 se Ústavní soud ČR zcela ztotožnil s názorem ESLP a konstatoval, že v případech, kdy dojde k naplnění tří zmíněných zásad a současně bude možno na jejich základě považovat řízení jako celek za spravedlivé, nebude právo na spravedlivý proces porušeno.

²⁰⁹ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 6. vyd. Praha: Leges, 2021. s. 457, ISBN 978-80-7502-550-0.

²¹⁰ Čl. 6 odst. 3 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod

²¹¹ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 6. vyd. Praha: Leges, 2021. s. 457, ISBN 978-80-7502-550-0.

²¹² GRIVNA, Tomáš, Pavel ŠÁMAL, Helena VÁLKOVÁ a kolektiv. *Oběti trestných činů: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. Beckova edice komentované zákony. s. 105-106, ISBN 978-80-7400-793-4

²¹³ Rozsudek ESLP ze dne 15. 12. 2011 ve věci *Al-Khawaja a Tahery proti Spojenému království*, č. stížnosti 26766/05 a 22228/06.

4. 5. Vykázání

Vykázání je obecně vnímáno jako hlavní nástroj policie pro řešení případů domácího násilí.²¹⁴ Toto preventivní opatření je upraveno v § 44 až 47 ZPČR a představuje možnost vykázat agresora, a to i v jeho nepřítomnosti, na dobu 10 dnů z domu nebo bytu, který obývá společně s ohroženou osobou, a jeho bezprostředního okolí.²¹⁵ K vykázání může dojít pouze tehdy, lze-li na základě konkrétních skutečností předpokládat, že se násilnická osoba dopustí vůči ohrožené osobě nebezpečného útoku proti životu, zdraví, svobodě nebo mimořádně závažného útoku proti lidské důstojnosti.²¹⁶ Nesouhlasí-li vykázaná osoba s vykázáním, může příslušnému policejnímu orgánu podat námitky buď přímo na místě, anebo do 3 dnů od převzetí potvrzení o vykázání. Budou-li tyto námitky shledány jako důvodné, vykázání se ukončí a o této skutečnosti se vyrozumí ohrožená osoba.²¹⁷

Podle § 44 odst. 2 ZPČR trvá vykázání „*po dobu 10 dnů ode dne jeho provedení*“, nicméně pokud bude soudu během této doby podán návrh na předběžné opatření podle ZŘS, zůstane vykázání v účinnosti až do okamžiku, než bude o tomto návrhu pravomocně rozhodnuto.²¹⁸ O možnosti podat předběžné opatření musí být ohrožená osoba ze strany policie vždy poučena.²¹⁹ Podle § 404 ZŘS může být vykázání prodlouženo nejdéle na 12 dní, neboť soud musí o návrhu rozhodnout nejpozději do 48 hodin. Naopak délka vykázání nelze zkrátit, a to ani pokud by s tím ohrožená osoba souhlasila.²²⁰ Možnost provedení vykázání i proti vůli oběti lze podle autorky hodnotit velmi pozitivně, neboť chráněná osoba, kterou je typicky oběť domácího násilí, má k agresorovi i přes jeho dlouhodobé terorizování silný emocionální vztah s tendencemi jeho chování ospravedlňovat²²¹ a lze tak v praxi předpokládat, že by souhlas s vykázáním nikdy neudělila.

Vykázaná osoba je povinna bez zbytečného odkladu opustit vymezený prostor a zdržet se vstupu do tohoto prostoru i kontaktování ohrožené osoby.²²² Pokud tyto povinnosti následně poruší, může její jednání naplnit i skutkovou podstatu trestného činu maření úředního

²¹⁴ Nyklová, Blanka a Dana MOREE. *Násilí na ženách v souvislosti s COVID-19: Výzkumná zpráva*. [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR a Fakulta humanitních studií UK, 2021. [cit. 2021-10-10]. s.42, ISBN 978-80-7330-380-8. Dostupné z: https://fhs.cuni.cz/FHS-2587-version1-nasili_na_zenach_v_souvislosti_s_covid_19.pdf

²¹⁵ § 44 ZPČR.

²¹⁶ § 44 odst. 1 ZPČR.

²¹⁷ § 44 odst. 5,6 ZPČR.

²¹⁸ § 44 odst. 2 ZPČR.

²¹⁹ § 46 odst. 1 písm. a) ZPČR.

²²⁰ Tamtéž.

²²¹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. s. 252-253, ISBN 978-80-7380-461-9.

²²² § 45 odst. 1 ZPČR.

rozhodnutí a vykázaní dle § 337 odst. 2 TZ. Podle § 47 ZPČR mají policisté povinnost provést ve lhůtě 3 dnů od vykázaní kontrolu jeho dodržování. V tomto případě tak nahlašování porušení nezávisí pouze na oběti samotné, jako je tomu např. u předběžných opatření podle ZŘS či TŘ, ale probíhá zde i určitý monitoring ze strany příslušných orgánů.

Od zavedení tohoto institutu do českého práva v roce 2007 bylo do roku 2020 celkem vykázano již 16 633 násilných osob v celé ČR, přičemž v roce 2020 šlo o 1 169 případů.²²³ Na základě těchto údajů lze pozitivně hodnotit to, že vykázaní není pouhým teoretickým nástrojem, nýbrž je i v praxi k ochraně obětí domácího násilí často využíván. Nicméně dle poznatků, které vyplývají z praxe policejních příslušníků, by počet prováděných vykázaní mohl být při zvýšení jejich kapacit ještě vyšší. Policie se obecně potýká s podstavem z hlediska personálních kapacit a k místnímu šetření jsou tak vysíláni mladí nezkušení policisté, kteří si jednak nejsou jisti tím, jak situaci správně vyhodnotit a také tím, jak správně procesně provést jednotlivé úkony, tak aby bylo vykázaní ze zákona oprávněné.²²⁴

4. 6. Předběžná opatření vydaná v občanském soudním řízení

Dalším právním institutem sloužícím k ochraně obětí je předběžné opatření vydané v rámci občanského soudního řízení. Použití těchto předběžných opatření je převážně spjato s oběťmi nebezpečného pronásledování neboli stalkingu a domácího násilí.²²⁵ Ochrana těchto obětí prostřednictvím předběžného opatření je speciálně upravena v § 400 a násl. zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, přičemž subsidiárně lze využít i obecnou úpravu v zákoně č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.²²⁶

Předběžné opatření dle ZŘS sloužící k ochraně výše uvedených obětí lze vydat pouze na návrh²²⁷ a za podmínek stanovených v zákoně. Pro vydání opatření je nezbytné v návrhu uvést ty skutečnosti, „*kteří osvědčují, že je společné bydlení navrhovatele a odpůrce (...) nesnesitelné z důvodu tělesného nebo duševního násilí (...) anebo vylíčení skutečnosti,*

²²³ *Přehled o vykázaní v ČR za rok 2020*. Bílý kruh bezpečí [online]. [cit. 2021-12-28]. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/aktuality/n840-prehled-o-vykazani-v-cr-za-rok-2020/>

²²⁴ Nyklová, Blanka a Dana MOREE. *Násilí na ženách v souvislosti s COVID-19: Výzkumná zpráva*. [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR a Fakulta humanitních studií UK, 2021. [cit. 2021-10-10]. s.46-48, ISBN 978-80-7330-380-8. Dostupné z: https://fhs.cuni.cz/FHS-2587-version1-nasilí_na_zenach_v_souvislosti_s_covid_19.pdf

²²⁵ ČUHELOVÁ, Kateřina. *Předběžná opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Právo prakticky. s. XI, ISBN 978-80-7598-575-0.

²²⁶ JELÍNEK, Jiří, Vladimír PELC a Katarína DANKOVÁ. *Zákon o obětech trestných činů: komentář s judikaturou*. 2., dopl. a rozš. vyd. Praha: Leges, 2014. Komentátor. s. 99, ISBN 978-80-7502-016-1.

²²⁷ § 401 ZŘS.

„které osvědčují nežádoucí sledování nebo obtěžování navrhovatele“.²²⁸ Soud je následně povinen o takovém návrhu rozhodnout velmi rychle, a to do 48 hodin od jeho přijetí.²²⁹

Bude-li předběžné opatření schváleno, soud zpravidla násilné osobě uloží, aby nevstupovala do společného obydlí a jeho okolí, zdržela se setkávání s navrhovatelem nebo nežádoucího sledování a obtěžování jakýmkoliv způsobem.²³⁰ Opatření podle ZŘS je vykonatelné již okamžikem svého vydání.²³¹ Proti rozhodnutí o návrhu na předběžné opatření je přípustné odvolání, které může vedle účastníků řízení podat i státní zástupce.²³²

Doba trvání předběžného opatření je stanovena na 1 měsíc.²³³ Nicméně pokud byl ve stejném případě dříve uložen i institut vykázání, dochází k prodloužení obecné délky předběžného opatření o počet dnů, které ještě z desetidenní doby pro trvání vykázání ve chvíli vykonatelnosti opatření zbývaly.²³⁴ Trvání předběžného opatření může být navíc v případě soudem schváleného návrhu prodlouženo na dobu nezbytně nutnou, nejdéle však na 6 měsíců.²³⁵ Tuto maximální možnou lhůtu lze dle Hrnčířika považovat za dostačující, neboť účelem předběžného opatření je vytvořit ochranou lhůtu, v níž by se oběť mohla bez nátlaku a hrozeb ze strany pachatele rozhodnout, jak dlouhodobě vyřešit nastalou situaci (např. podáním trestního oznámení či podáním návrhu na rozvod manželství). Nový návrh předběžného opatření však vyloučen není, především v případě znovu obnoveného násilí.²³⁶

4. 7. Předběžná opatření vydaná v trestním řízení

Předběžné opatření vydané podle § 88b a násl. TŘ je jeden z nejvýznamnějších právních nástrojů určený k ochraně obětí. Tento institut byl do českého právního řádu přidán teprve ZOTČ, jenž v roce 2013 novelizoval trestní řád.²³⁷ Jeho účelem je zejména ochrana obětí a osob jim blízkých, zabránění obviněnému v páchání další trestné činnosti a zajištění účinného provedení trestního řízení.²³⁸

²²⁸ § 402 odst. 1 ZŘS.

²²⁹ § 404 ZŘS.

²³⁰ § 405 odst. 1 ZŘS.

²³¹ § 407 ZŘS.

²³² § 409 ZŘS, § 8 odst. 1 písm. c), odst. 2 ZŘS.

²³³ § 408 odst. 1 ZŘS.

²³⁴ ČUHELOVÁ, Kateřina. *Předběžná opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Právo prakticky. s. 80-82, ISBN 978-80-7598-575-0.

²³⁵ § 413 ZŘS.

²³⁶ HRNČIŘÍK, Vít. *Předběžná opatření v civilním řízení*. V Praze: C.H. Beck, 2016. Beckova edice právní instituty. s. 236, ISBN 978-80-7400-622-7.; JELÍNEK, Jiří, Vladimír Pelc a Katarína DANKOVÁ. *Zákon o obětech trestných činů: komentář s judikaturou*. 2., dopl. a rozš. vyd. Praha: Leges, 2014. s. 99, ISBN 978-80-7502-016-1.

²³⁷ Část druhá ZOTČ.

²³⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů), č. 45/2013 Dz.

Zavedení tohoto opatření do TŘ mimo jiné rozšířilo i způsoby nahrazující vazbu upravené v ust. § 73 a § 73a TŘ. Předběžné opatření se tak nově zařadilo mezi písemný slib, záruku zájmového sdružení občanů nebo důvěryhodné osoby, dohled probačního úředníka a peněžitou záruku. Důvodem této změny byla skutečnost, že tehdejší platná legislativa neposkytovala jak vhodnou alternativu k institutu vazby, tak účinné a méně invazivní prostředky pro dosažení ochrany obětí.²³⁹

Predběžné opatření podle TŘ lze uložit pouze obviněnému, tedy osobě, proti které bylo zahájeno trestní stíhání.²⁴⁰ Z jeho jednání nebo jiných skutečností musí následně vyplývat důvodná obava, že bude trestnou činností opakovat či trestný čin dokoná nebo vykoná, a zároveň musí vše nasvědčovat tomu, že byl trestný čin opravdu spáchán obviněným a požadovaného účelu nelze dosáhnout jiným opatřením. Dále musí být uložení předběžného opatření vyžadováno s ohledem na ochranu života, zdraví, svobody, lidské důstojnosti nebo jiných oprávněných zájmů poškozeného, resp. oběti, jejích blízkých či celé společnosti.²⁴¹

Predběžná opatření v trestním řízení mají obdobnou povahu jako předběžná opatření v občanském soudním řízení, neboť jejich účelem je rovněž prozatímní úprava poměrů mezi obviněným a obětí.²⁴² Blízký vztah mezi těmito dvěma instituty dokládá i obsah trestních opatření *zákazu styku s určitými osobami a zákazu vstupu do obydlí*, popřípadě i *zákazu zdržovat se na konkrétně vymezeném místě* ukládaných zejména k ochraně obětí domácího násilí či nebezpečného pronásledování, jejichž právní úprava vychází a navazuje na předběžné opatření zakotvené v § 400 ZŘS.²⁴³

Zákaz styku s určitými osobami je upraven v § 88d TŘ a spočívá „v nepřipustnosti jakéhokoli kontaktování nebo vyhledávání poškozeného, osob mu blízkých nebo jiných osob, zejména svědků, a to i prostřednictvím sítě elektronických komunikací nebo jiných obdobných prostředků“. Za síť elektronických komunikací je považován především internet, přičemž obdobnými prostředky se rozumí např. sociální sítě, jako je Facebook, Instagram či Twitter.²⁴⁴ Výslovné začlenění tohoto způsobu kontaktování posiluje zejména právní jistota pro stíhání v dnešní době poměrně rozvíjejícího se cyberstalkingu (elektronického pronásledování),

²³⁹ JELÍNEK, Jiří, Vladimír Pelc a Katarína DANKOVÁ. Zákon o obětech trestných činů: komentář s judikaturou. 2., dopl. a rozš. vyd. Praha: Leges, 2014. s. 250-251, ISBN 978-80-7502-016-1.

²⁴⁰ GRIVNA, Tomáš, Pavel ŠÁMAL, Helena VÁLKOVÁ a kolektiv. *Oběti trestných činů: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. Beckova edice komentované zákony. s. 409, ISBN 978-80-7400-793-4.

²⁴¹ § 88b odst. 2 TŘ.

²⁴² GRIVNA, Tomáš, Pavel ŠÁMAL, Helena VÁLKOVÁ a kolektiv. *Oběti trestných činů: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. Beckova edice komentované zákony. s. 109, ISBN 978-80-7400-793-4.

²⁴³ Tamtéž s. 420.

²⁴⁴ Tamtéž s. 422.

jenž je považován za zvláštní druh trestného činu nebezpečné pronásledování.²⁴⁵ Cyberstalking spočívá ve zneužívání online prostoru pro zasílání nevyžádaných e-mailů, spamů, počítačových virů, dále v obtěžování a zastrašování oběti prostřednictvím online chatu či v šíření pomluv a informací poškozujících dobrou pověst oběti. Za vhodné považuje autorka zejména možnost, tímto předběžným opatřením zakázat obviněnému jakýkoliv kontakt, tedy jak přímý, tak i zprostředkovaný třetí osobou, která by mohla dané vzkazy předávat dále oběti.²⁴⁶

Zákaz vstupu do obydlí podle § 88e TŘ spočívá „v nepřipustnosti vstupu obviněného do společného obydlí obývaného s poškozeným a jeho bezprostředního okolí, a v nepřipustnosti zdržovat se v takovém obydlí“. Pro tyto účely se obydlím rozumí nejenom byt či dům, nýbrž i veškeré jiné prostory sloužící k bydlení (např. ubytovna, vysokoškolská kolej, hotelový pokoj či domov důchodců) včetně příslušenství k nim náležejícím. Naopak nebytové prostory (kanceláře, sklady, tovární haly apod.) jsou z této úpravy vyloučeny.²⁴⁷ Zásadní podmínkou pro uložení tohoto opatření je nutnost faktického užívání společného prostoru obviněným i poškozeným, přičemž není rozhodující, zda mají oba k dané nemovitosti vlastnické či jiné obdobné právo.²⁴⁸ Zákaz vstupu do obydlí může často souviset i s institutem vykázání. Jejich vzájemný vztah upravuje § 88e odst. 3 TŘ, který při jejich současném uložení stanovuje počátek trvání předběžného opatření až od prvního dne následujícího po skončení výkonu vykázání. Opatření však může být uloženo nezávisle na tom, zda byl obviněný v minulosti či v době rozhodování o něm ze strany Policie ČR vykázán.

Poslední výše jmenované opatření, které lze taktéž k ochraně obětí uložit, je zákaz zdržovat se na konkrétně vymezeném místě. Oproti zakazu vstupu do obydlí je toto opatření koncipováno širěji, kdy se fakticky může jednat o zákaz zdržovat se na jakémkoliv místě či místech. Vymezené místo však musí mít spojitost s trestnou činností, pro kterou je obviněný stíhán.²⁴⁹

²⁴⁵ VÁLKOVÁ, Helena. *Česká podoba stalkingu podle § 354 TrZ v širších než jen trestněprávních souvislostech*. Trestněprávní revue, 2009, roč. 8, č. 9, s. 257-263, ISSN: 1213-5313.

²⁴⁶ GŘIVNA, Tomáš, Pavel ŠÁMAL, Helena VÁLKOVÁ a kolektiv. *Oběti trestných činů: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. Beckova edice komentované zákony. s. 421, ISBN 978-80-7400-793-4.

²⁴⁷ Tamtéž s. 427.

²⁴⁸ RŮŽIČKA, Miroslav. *§ 88e [Zákaz vstupu do obydlí]*. In: ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. s. 1257, ISBN 978-80-7400-465-0.

²⁴⁹ RŮŽIČKA, Miroslav. *§ 88g [Zákaz zdržovat se na konkrétně vymezeném místě]*. In: ŠÁMAL, Pavel a kolektiv. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. s. 1269, ISBN 978-80-7400-465-0.

Mimo již výše uvedená opatření lze obviněnému uložit samostatně či vedle sebe řadu dalších, která jsou taxativně stanovena v § 88c a násl. TŘ.²⁵⁰

Ačkoliv jsou zmíněná předběžná opatření dle TŘ z hlediska svého účelu podobná těm ukládaným dle ZŘS, nelze je vzájemně zaměňovat. Zatímco v civilním řízení je pro vydání opatření nutné, aby návrh podala sama ohrožená osoba, v případě trestního řízení rozhodují o jeho vydání z úřední povinnosti OČTŘ.²⁵¹ Nicméně poškozený, respektive oběť, může dát příslušnému orgánu alespoň podnět k jeho uložení.²⁵² K vydání předběžného opatření je oprávněn předseda senátu, soudce či státní zástupce, a to v závislosti na povaze trestného činu a fázi trestního řízení.²⁵³ Zásadní rozdíl lze spatřovat rovněž v délce trvání předběžného opatření. Podle trestního řádu zůstává v platnosti „*dokud to vyžaduje jeho účel, nejdéle však do právní moci rozsudku nebo jiného rozhodnutí, jímž řízení končí*“²⁵⁴ a neexistuje zde tedy přesně stanovená doba jeho trvání. Naopak jak již bylo dříve uvedeno, trvání předběžných opatření dle ZŘS je časově omezeno na dobu 6 měsíců.

Začlenění i trestních předběžných opatření do právního řádu ČR podle autorky daleko více reflektuje potřeby obětí, a to zejména těch domácího násilí či stalkingu. Jak již bylo napsáno výše, tyto oběti se často nacházejí ve špatném psychickém stavu a jakýkoliv právní úkon, jímž je právě i podání návrhu na předběžné opatření, pro ně může být velmi složitý až neuskutečnitelný. Opatření podle TŘ tak pro ně oproti těm civilním představují možnost získání ochrany bez toho, aniž by byla vyžadována jakákoliv jejich procesní aktivita spočívající v sepsání a podání návrhu soudu. Navíc lze pozitivně hodnotit i to, že stejně jako institut vykazání, lze trestní předběžné opatření uložit i proti vůli oběti, neboť její souhlas vyžadován není.

Nicméně poznatky z praxe ukazují, že v určitých případech může být vydání trestního předběžného opatření značně problematické. Ze zkušeností organizace proFem vyplývá, že předběžná opatření podle TŘ určená k ochraně proti domácímu násilí či nebezpečnému pronásledování nejsou soudem zpravidla dostatečně ukládána, a to převážně z důvodu, že oběť dle názoru soudu již požívá dostatečné ochrany podle předběžného opatření dle ZŘS.²⁵⁵

²⁵⁰ CHMELÍK, Jan. *Trestní řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). s. 334, ISBN 978-80-7380-488-6.

²⁵¹ Srovnání § 402 ZŘS a 88 TŘ.

²⁵² JELÍNEK, Jiří, Vladimír Pelc a Katarína DANKOVÁ. *Zákon o obětech trestných činů: komentář s judikaturou*. 2., dopl. a rozš. vyd. Praha: Leges, 2014. s.253, ISBN 978-80-7502-016-1.

²⁵³ § 88m TŘ.

²⁵⁴ § 88n odst. 1 TŘ.

²⁵⁵ PROFEM. *The application of the EC Directive 2011/99/EU and the european protection order: National Research Report Czech Republic, Artemis: Promoting the right of protection of women through the application of the EC Directive*

K tomuto si autorka dovoluje podotknout, že zákon nijak výslovně nevylučuje možnost i současného uložení obou institutů, přičemž Čuhelová uvádí, že bude-li rozhodováno o předběžném opatření v trestním řízení poté, co bylo rozhodnuto o předběžném opatření v civilním řízení, nebude se jednat o *res iudicata*.²⁵⁶ S ohledem na uvedenou praxi by v určitých případech bylo jistě vhodné docílit toho, aby mohla být trestní opatření vydána ještě dříve než ta civilní. V současné době je oběť po zahájení úkonů trestního řízení směřována k tomu, aby si k zajištění své ochrany podala návrh na předběžné opatření dle ZŘS, neboť ještě nejsou splněny podmínky pro uložení trestních opatření. Nicméně podle autorky by oběť měla mít již v této fázi přípravného řízení, tj. ve fázi prověřování, nárok na ochranu danou podle TŘ. De lege ferenda by autorka umožnila uložení předběžných opatření dle TŘ, zejména zákazu styku s určitými osobami a zákazu vstupu do obydlí, již před zahájením trestního stíhání, a tedy i osobě podezřelé. Ačkoliv v této fázi není řízení vedeno proti konkrétní osobě, disponují již v tuto dobu OČTŘ mnohem více podklady a informacemi (např. trestní oznámení, šetření na místě, výslechy) než soud rozhodující o civilních opatřeních, který vydává svá rozhodnutí pouze na základě podání, v krátkém časovém intervalu a proti jakékoliv osobě. Autorka tudíž nevidí důvod, proč by alespoň výše uvedená trestní opatření nemohla být ukládána podezřelému, což by tak jistě umožnilo častější využití tohoto institutu.

Za porušení trestního předběžného opatření lze pachateli podle § 88o TŘ uložit pořádkovou pokutu, jiné předběžné opatření nebo jej lze vzít při splnění zákonných podmínek do vazby. Podle poznatků z praxe je ze strany OČTŘ při porušení opatření ukládajících zákaz vstupu do obydlí nebo zákaz styku s určitými osobami nedostatečně využíván zejména institut vazby, přičemž v těchto případech převládá ukládání spíše mírnějších sankcí.²⁵⁷ Ze zkušeností policistů vyplývá, že především při ukládání sankcí za porušení opatření uloženého k ochraně oběti před nebezpečným pronásledováním je zpravidla těžké z důvodu absence konkrétnějších podmínek vyhodnotit, jaká míra nedovoleného jednání (virtuální či teprve až osobní kontakt) již ospravedlňuje použití institutu vazby, a kdy naopak postačí pouze uložení pořádkové pokuty.²⁵⁸ Při sankcionování musí být pamatováno tedy hlavně na to, aby sankce měly pro pachatele odstrašující charakter. Za porušení tak není vhodné uložit další předběžné

2011/99/EU and the European Protection Order. [online] 2020. [cit. 2021-10-10]. s. 28-31, Dostupné z: https://www.artemis-europa.eu/wp-content/uploads/2020/09/National-report-Czech-Republic_proFem.pdf

²⁵⁶ ČUHELOVÁ, Kateřina. *Vzájemný vztah předběžného opatření podle zákona o zvláštních řízeních soudních a trestního řádu, několik postřehů k zamýšlení a diskusi*. Soukromé právo. 2017, 12. ISSN 2533-4239.

²⁵⁷ PROFEM. *The application of the EC Directive 2011/99/EU and the european protection order: National Research Report Czech Republic, Artemis: Promoting the right of protection of women through the application of the EC Directive 2011/99/EU and the European Protection Order*. [online] 2020. [cit. 2021-10-10]. s. 28-31, Dostupné z: https://www.artemis-europa.eu/wp-content/uploads/2020/09/National-report-Czech-Republic_proFem.pdf

²⁵⁸ Tamtéž s. 20-21.

opatření, pokud jej pachatel vnímá jen jako pouhý cár papíru a od počátku obsah původního opatření nerespektuje. Stejně tak pořádková pokuta jistě nenaplní svůj účel, pokud by byla uložena pachateli zatíženému exekucemi, jenž tak v celkovém součtu svých dluhů nepovažuje další peněžitou částku za podstatnou nebo pachateli, který s obětí sdílí společnou domácnost a peněžítá sankce by tak zatížila nejenom osobu pachatele, ale i oběť samotnou. Posledně zmíněný příklad je tradičně spjat s fenoménem domácího násilí, kdy je agresorem typicky manžel či přítel oběti. Pokud zejména v těchto případech nelze očekávat, že by peněžítá sankce naplnila účel, k němuž byla určena, je nezbytné vzít pachatele za porušení opatření přímo do vazby. Vzetí do vazby navíc bez pochyby zabrání pachateli v pokračování v jeho nedovoleném jednání a lze jej považovat v tomto směru za nejúčinnější řešení, které poskytne oběti nejvyšší možnou míru ochrany.

Ačkoliv to TŘ výslovně neuvádí, podle Jelínka může nerespektování předběžných opatření zákazu vstupu do obydlí a zákazu styku s určitými osobami vést i k naplnění skutkové podstaty trestného činu maření úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 2 TZ.²⁵⁹ S tímto důsledkem navíc počítala i samotná důvodová zpráva k ZOTČ. Naopak Šámal se s tímto názorem neztotožňuje a poukazuje na to, že z hlediska zajištění ochrany poškozeného a celé společnosti je zadržení obviněného a jeho vzetí do vazby mnohem účinnější a rychlejší variantou než provádění rozsáhlého prověřování toho, zda došlo ke spáchání nového trestného činu. Řešení této situace můžeme nalézt v rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2019, sp. zn. 4 Tz 13/2019, v němž se soud vyjádřil k problematice vzniku trestní odpovědnosti podle § 337 odst. 2 TZ za porušení předběžného opatření v tom smyslu, že „*předběžným opatřením soudu se nerozumí předběžné opatření podle § 88b a násl. TŘ, nýbrž se jedná o předběžné opatření podle § 400 až 414 ZŘS*“. Na základě judikatury lze tedy konstatovat, že za porušení trestních opatření mohou být uloženy pouze sankce výslovně uvedeny v § 88o TŘ.

Za problematické považuje autorka absenci právní úpravy, která by stanovovala podmínky a způsob kontroly dodržování uložených opatření. V praxi tak u trestních opatření nedochází k žádné formě monitoringu ze strany příslušných orgánů. Vedra v této souvislosti navrhuje vytvoření systému kontroly založeného na využití systému GPS, jenž umožňuje sledovat polohu obviněného.²⁶⁰ Autorka se k této možnosti rovněž přiklání, neboť považuje fungující mechanismus kontroly za nezbytný faktor pro dosažení co nejvyšší účinné ochrany

²⁵⁹ JELÍNEK, Jiří. *Předběžná opatření v trestním řízení*. Bulletin advokacie, 2013, 43(5), s. 27-30. ISSN 1210-6348.

²⁶⁰ VEDRA, Vladimír. *Mapping the legislation and assessing the impact of Protection Orders in the European Member States (POEMS): National Report Czech Republic*. [online] 2015. [cit. 2021-10-10]. s. 26-27, Dostupné z: <http://poems-project.com/wp-content/uploads/2015/02/Czech-Republic.pdf>

obětí. Za vhodné řešení uvedené situace považuje autorka zavedení elektronického monitoringu pro kontrolu dodržování předběžných opatření jako je tomu v jiných státech EU, např. v Portugalsku. Zejména v případech domácího násilí opravňuje portugalský trestní řád soud k tomu, aby vedle ukládaného opatření zakazujícího styk obviněného s obětí uložil rovněž kontrolní mechanismus spočívající v elektronickém sledování obviněného. Přístroj zaznamenávající GPS lokaci (náramek na ruku či nohu) je následně umístěn jak na tělo obviněného, tak oběti. Pokud obviněný vstoupí do zákazem vymezené oblasti poblíž oběti, bude tato skutečnost díky náramku neprodleně oznámena kontrolujícímu orgánu, který následně na toto porušení obviněného ihned upozorní. Kontrola funguje i v opačném případě, pokud se tedy oběť nachází v blízkosti obviněného, dostane automaticky upozornění o hrozícím nebezpečí spočívajícím v jeho přítomnosti. Záznamy o jakémkoliv porušení jsou navíc obratem předávány soudu, který poté může rozhodnout o zpřísnění uložených opatření.²⁶¹ Od svého zavedení do portugalského právního řádu byl tento institut velmi často využíván, což potvrzují i oficiální statistiky z minulých let. V roce 2009 byl tento mechanismus využit pouze ve 3 případech, zatímco v roce 2017 už šlo o 603 případů.²⁶² V České republice by k tomuto účelu mohlo být využito např. elektronických náramků, které jsou využívány k výkonu trestu domácího vězení. Uvedený způsob kontroly považuje autorka za velmi zdařilý a jeho aplikace by jistě pomohla k dodržování zavedených předběžných opatření i v ČR.

Obecně lze zakotvení předběžných opatření i do trestního řádu hodnotit jako velmi významný krok, který přispívá ke zvýšení ochrany obětí. Zároveň se jedná o jediné z výše uvedených opatření, na jehož základě lze uložit evropský ochranný příkaz, který je tématem následující kapitoly. S ohledem na to je možné konstatovat, že ukládání předběžného opatření podle TŘ má významný vliv na poskytování ochrany obětem nejenom na českém území, nýbrž i na celém území Evropské unie.

²⁶¹ APAV. *Mapping the legislation and assessing the impact of Protection Orders in the European Member States (POEMS): National Report Portugal*. [online] 2015. [cit. 2021-10-10]. s. 30-31, Dostupné z: <http://poems-project.com/wp-content/uploads/2015/02/Portugal.pdf>

²⁶² GREVIO. *Baseline evaluation report: Portugal*. [online] Strasbourg: Secretariat of the monitoring mechanism of the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence, Council of Europe, 2019. [cit. 2021-10-10]. s. 59. Dostupné z <https://rm.coe.int/grevio-reprt-on-portugal/168091f16f>

5. Evropský ochranný příkaz

Posledním institutem, který podle ZOTČ spadá mezi právo na ochranu před hrozícím nebezpečím, je evropský ochranný příkaz neboli EPO (anglicky European protection order), jenž je součástí legislativy EU.²⁶³ Na rozdíl od výše uvedených opatření se EPO zaměřuje především na to, aby byla obětí trestných činů poskytována dostatečná ochrana nejenom na území České republiky, nýbrž i v jakémkoliv jiném členském státě EU.

„Ve společném prostoru práva bez vnitřních hranic je totiž nezbytné zajistit, aby ochrana poskytovaná fyzické osobě v jednom členském státě byla zachována a pokračovala rovněž v jakémkoli jiném členském státě, do něž se dotyčná osoba přestěhuje nebo přestěhovala.“ Zaručeno má být rovněž *„aby oprávněný výkon práva občanů Unie svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států v souladu s čl. 3 odst. 2 Smlouvy o Evropské unii a článkem 21 Smlouvy o fungování EU nevedl ke ztrátě jejich ochrany“*.²⁶⁴

Uvedených cílů má být dosaženo skrze institut EPO, který představuje mechanismus, na jehož základě dochází mezi jednotlivými členskými státy EU ke vzájemnému uznávání trestních rozhodnutí o ochranných opatřeních uložených k ochraně obětí trestných činů. Jinými slovy jde o proces, při němž jsou účinky ochranného opatření přijatého v jednom státě EU, tzv. vydávajícím státě, rozšířeny i do dalšího členského státu, tzv. vykonávajícího státu.²⁶⁵ Vydávající stát na základě svého vnitrostátního ochranného opatření, tzv. podkladového opatření, vydá EPO a následně jej zašle státu vykonávajícímu. Pokud jsou splněny zákonem stanovené podmínky, dojde ve vykonávajícím státě k uznání EPO a uložení ochranného opatření podle jeho vnitrostátních norem, tzv. navazujícího opatření, které reflektuje omezení či zákazy uvedené v EPO.²⁶⁶ Působnost EPO je omezena pouze na vykonávající a vydávající stát a nejedná se tak o právní nástroj účinný na celém území EU.²⁶⁷

Před zavedením institutu EPO byla ochranná opatření vydávaná k ochraně obětí účinná pouze na území členského státu, který je přijal.²⁶⁸ Pokud se oběť rozhodla přemístit do jiného státu EU, musela pro získání ochrany zahájit nové, totožné řízení o udělení ochranného opatření

²⁶³ § 14 odst. 8 ZOTČ.

²⁶⁴ Bod 6 odůvodnění Směrnice o EPO.

²⁶⁵ Čl. 7 Směrnice o EPO.

²⁶⁶ JEŽKOVÁ, Veronika a Martina HOUŽVOVÁ. *Cokoliv jste chtěli vědět o evropském ochranném příkazu a báli jste se zeptat.* [online kurz], 29. 11. 2021.

²⁶⁷ LONATI, Simone. *Is the European Protection Order Sufficiently Robust to Prevent any Discrimination among Victims Moving Across the European Union? An Assessment of the First Seven Years.* European Criminal Law Review. 2018, 8(3), s. 353, ISSN 2191-7442.

²⁶⁸ VAN DER AA, Suzan. *Protection Orders in the European Member States: Where Do We Stand and Where Do We Go from Here?* European Journal on Criminal Policy and Research. 2012, 18(2), s.184, ISSN 0928-1371.

podle práva zahraničního státu a to tak, jako by předchozí rozhodnutí nikdy neexistovalo.²⁶⁹ Tato praxe nicméně narážela jak na zásadu *ne bis in idem*, tak na složitost procesu, který kvůli opakovaným výsledkům a dalšímu dokazování mohl vést k opakované viktimizaci obětí.²⁷⁰ Díky vytvoření institutu EPO se tak celkový proces získávání ochrany v jiném členském státě EU pro oběť výrazně zjednodušil.

Ačkoliv je EPO určen všem obětem násilí,²⁷¹ zaměřuje se primárně na ochranu ženských obětí genderově podmíněného násilí, neboť jako podklad pro vydání EPO byla vybrána zejména ty opatření, která slouží převážně k ochraně těchto obětí.²⁷² Pro ilustraci lze uvést, že v roce 2010 požívalo ochrany některého ochranného opatření v souvislosti s genderově podmíněným násilím na území EU přes 100 000 žen, z čehož podle Becerill a Lopez minimálně 1 180 vyžadovalo přeshraniční ochranu podle EPO.²⁷³

Podnět k vytvoření EPO byl podán v roce 2010 ze strany Španělska během jeho předsednictví EU.²⁷⁴ Otázka zvýšené ochrany žen v rámci EU prostřednictvím uznávání ochranných opatření byla nicméně akcentována již v předchozích letech, a to jak v rámci Stockholmského programu,²⁷⁵ tak prostřednictvím usnesení Evropské komise.²⁷⁶ Veškeré úsilí vyústilo v roce 2011 ve vydání Směrnice 2011/99/EU, o evropském ochranném příkazu, která se stala společně se Směrnicí o obětech a nařízením č. 606/2013 o vzájemném uznávání ochranných opatření v občanskoprávních věcech, součástí uceleného a komplexního souboru opatření EU zaměřených na posílení práv a ochrany obětí trestných činů v EU a odstranění násilí páchaného na ženách, a to zejména při jejich cestování nebo stěhování do jiného členského státu.²⁷⁷

²⁶⁹ VAN DER AA, Suzan a Jaap OUWERKER. *The European Protection Order: No time to waste or a waste of time?* European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice. 2011, 19(4), s. 268, ISSN 0928-9569.

²⁷⁰ VAN DER AA, Suzan., Lorena SOSA, Johanna NIEMI, Ana FERREIRA a Anna BALDRY. *Challenges to the European Protection Order: Mutual recognition in the light of different national protection systems*. In H. Belluta, & M. Ceresa-Gastaldo (Eds.), *L'ordine Europeo di protezione: La tutela delle vittime di reato come motore della cooperazione giudiziaria*. Torino, G. Giappichelli Editore, 2016, Vol. 19, s. 9, ISBN 978-88-921-0325-2.

²⁷¹ Bod 9 odůvodnění Směrnice o EPO.

²⁷² Zpráva o uplatňování Směrnice o EPO (2016/2329(INI)) ze dne 14. 3. 2018.

²⁷³ CERRATO, Elisabet, Teresa FREIXES, Miriam LUFTI a kolektiv. *European Protection Order - European Implementation Assesment* [online]. Brusel: EU (European Parliamentary Research Service), 2017 [cit. 2021-11-11]. s. 8-9, ISBN 978-92-846-1661-9. Dostupné z [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/603272/EPRS_STU\(2017\)603272_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/603272/EPRS_STU(2017)603272_EN.pdf)

²⁷⁴ ATANASOV, Atanas, Elisabet CERRATO, Emil DECHEV a kolektiv. *The European Protection Order. Its application to the victims of gender violence*. Madrid: Tecnos, 2015. s. 34, ISBN 978-84-309-6553-3.

²⁷⁵ Evropská rada. *The Stockholm Programme – An Open and Secure Europe Serving and Protecting Citizens* [online]. EU, 2009 [cit. 2021-12-12]. Dostupné z https://ec.europa.eu/anti-trafficking/eu-policy/stockholm-programme-openand-secure-europe-serving-and-protecting-citizens-0_en

²⁷⁶ Čl. 4 Směrnice o EPO.

²⁷⁷ Zpráva Komise (EU) COM (2020) 187 ze dne 11. 5. 2020.

I přesto, že EPO představuje výrazný posun v ochraně obětí na úrovni EU, bylo od jeho zavedení do národních legislativ členských států v roce 2015 do roku 2020 vydáno pouze 37 EPO, přičemž jen 15 z nich bylo uznáno a vykonáno.²⁷⁸ V České republice nebyl dle oficiálních údajů do roku 2020 vydán ani uznán žádný.²⁷⁹ Nízký počet vydaných a provedených EPO tak jednoznačně značí, že Směrnice o EPO doposud nedosáhla svého plného potenciálu.

V následující části se autorka pokusí tento právní nástroj čtenářům blíže představit a vymezit jeho největší nedostatky, které zřejmě stojí za jeho současným nedostatečným využíváním.

5. 1. Právní úprava EPO

5. 1. 1. Směrnice o EPO

EPO je součástí evropské legislativy od roku 2011, kdy byla Evropským parlamentem schválena Směrnice 2011/99/EU o evropském ochranném příkazu. Tento institut je založen na mezinárodní justiční spolupráci v trestních věcech spočívající ve vzájemném uznávání rozsudků a soudních rozhodnutí dle čl. 82 SFEU.²⁸⁰ Povinnost implementovat směrnici byla pro všechny členské státy s výjimkou Dánska a Irska, na něž se účinky Směrnice o EPO nevztahují, stanovena do roku 2015.²⁸¹ Naopak i přes vystoupení z EU je Směrnice o EPO dosud závazná i pro Velkou Británii.²⁸²

EPO se vztahuje na ochranná opatření, jejichž smyslem je poskytnout oběti ochranu před trestným činem, který může ohrozit její život, tělesnou nebo duševní integritu, důstojnost, osobní svobodu nebo sexuální integritu, a to prostřednictvím zákazů nebo omezení vůči ohrožující osobě.²⁸³

Samotný pojem *ochranné opatření* je pro účely EPO definován jako „*rozhodnutí v trestních věcech přijaté vydávajícím státem v souladu s jeho vnitrostátním právem hmotným*

²⁷⁸ Zpráva Komise (EU) COM (2020) 187 ze dne 11. 5. 2020.

²⁷⁹ PROFEM. *The application of the EC Directive 2011/99/EU and the european protection order: National Research Report Czech Republic, Artemis: Promoting the right of protection of women through the application of the EC Directive 2011/99/EU and the European Protection Order.* [online] 2020. [cit. 2021-10-10]. s. 10, Dostupné z: https://www.artemis-europa.eu/wp-content/uploads/2020/09/National-report-Czech-Republic_proFem.pdf

²⁸⁰ JELÍNEK, Jiří, Tomáš GRIVNA, Sergej ROMŽA, Jana TLAPÁK NAVRÁTILOVÁ, Anna SYKOVÁ a kolektiv. *Trestní právo Evropské unie. 2. aktualizované a doplněné vydání.* Praha: Leges, 2019. Teoretik. s. 343, ISBN 978-80-7502-375-9.

²⁸¹ CERRATO, Elisabet; Teresa FREIXES, Miriam LUFTI a kolektiv. *European Protection Order - European Implementation Assesment* [online]. Brusel: EU (European Parliamentary Research Service), 2017 [cit. 2021-11-11]. s. 15, ISBN 978-92-846-1661-9. Dostupné z: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/603272/EPRS_STU\(2017\)603272_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/603272/EPRS_STU(2017)603272_EN.pdf)

²⁸² *United Kingdom (Third Country).* European Judicial Network [online]. 2021 [cit. 2021-12-09]. Dostupné z: https://www.ejn-crimjust.europa.eu/ejn/EJN_Library_StatusOfImpByCou/EN/395

²⁸³ Bod 9 odůvodnění Směrnice o EPO.

*i procesním, jímž se osobě, která představuje nebezpečí, ukládá jeden nebo více zákazů nebo omezení uvedených v čl. 5“.*²⁸⁴

Podle čl. 5 Směrnice o EPO se její účinky vztahují na ochranná opatření, jež ukládají některý z níže uvedených zákazů či omezení:

- „*zákaz vstupu do určitých lokalit, míst nebo vymezených oblastí, kde chráněná osoba pobývá nebo které navštěvuje;*“
- „*zákaz nebo omezení kontaktů, v jakékoli formě, s chráněnou osobou, včetně kontaktů prostřednictvím telefonu, elektronické či běžné pošty, faxem či jakýmkoli jinými prostředky;*“
- „*zákaz nebo omezení týkající se přiblížení se chráněné osobě blíže než na předepsanou vzdálenost*“.

Všechna tato opatření musí být vydána pouze v rámci trestního řízení. Původní návrh Směrnice o EPO nicméně navrhoval, aby EPO sloužil ke vzájemnému uznávání i ochranných opatření uložených podle práva občanského, což by více reflektovalo rozdílnou právní úpravu a praxi pro vydávání ochranných opatření mezi členskými státy EU, a zajistilo tak ochranu co nejširšímu okruhu obětí.²⁸⁵ Zahrnutí i občanských opatření by bylo vhodné zejména s ohledem na Německo či Rakousko, které vydávají k ochraně obětí genderově podmíněného násilí zásadně civilní ochranná opatření, zatímco ty trestní jsou ukládány pouze ve výjimečných případech.²⁸⁶ Tento návrh se však prosadit nepodařilo. Jedním z hlavních protiargumentů, byla i skutečnost, že život, tělesná nebo duševní integrita či sexuální integrita jsou právními zájmy tradičně chráněnými trestním právem, a nikoli právem občanským. Ze strany členských států EU bylo rovněž namítáno, že zahrnutí dalších netrestních opatření by šlo nad rámec právního základu použitelného pro směrnici, tedy čl. 82 SFEU, a muselo by se vycházet rovněž z čl. 81 SFEU týkajícího se soudní spolupráce v občanských věcech, což členským státům připadalo již příliš komplikované.

Civilní ochranná opatření ale na úrovni EU nezůstala opomenuta. V návaznosti na Směrnici o EPO bylo o dva roky později vydáno nařízení č. 606/2013, o vzájemném uznávání ochranných opatření v občanskoprávních věcech. Toto Nařízení je z hlediska rozsahu ochrany totožné se Směrnicí o EPO, neboť se vztahuje na ochranná opatření obsahující stejné

²⁸⁴ Čl. 2 odst. 2 Směrnice o EPO.

²⁸⁵ VAN DER AA, Suzan., Johanna NIEMI, Lorena SOSA a kolektiv. *Mapping the legislation and assesing the impact of Protection Orders in the European Member States* [online]. Wolf Legal Publishers, 2015 [cit. 2021-10-10]. s. 209, Dostupné z <http://poems-project.com/wp-content/uploads/2015/04/Intervict-Poems-digi-1.pdf>

²⁸⁶ Tamtéž s. 43-57.

tři zákazy a omezení jaká jsou uvedena v jejím čl. 5. Tato úprava tak vede ke vzniku dvou právních nástrojů, totožného účelu a rozsahu, které svého cíle dosahují pouze různými prostředky – odlišnými mechanismy pro uznávání, tj. EPO a osvědčení.²⁸⁷ Existence tohoto duálního systému pro ochranu totožných hodnot je podle autorky poměrně matoucí, a to jak pro orgány zajišťující ochranu obětí, tak pro oběti samotné. Tato situace vyvolává zajímavý paradox, neboť právě vytvoření dvou samostatných nástrojů mělo za cíl reflektovat rozdíly mezi státy, co se týče civilních a trestních opatření, a vytvořit tak přehlednou úpravu pro zajištění ochrany na evropské úrovni. V konečném důsledku však toto rozdělení vyvolalo více otázek než odpovědí.

Tento duální systém je kritizován zejména ze strany odborníků, podle Lonati by vytvoření těchto dvou institutů mělo smysl, pokud by každý z nich poskytoval v souladu s principem proporcionality a zásadou subsidiarity jiný rozsah ochrany. Současné uspořádání je však založeno na úpravě téměř totožné, která navíc není ani nijak koordinovaná.²⁸⁸ Na rozdíl od Směrnice o EPO poskytuje Nařízení v určitých případech širší ochranu oběti, kdy zákaz vstupu rozšiřuje i na místo, kde oběť pracuje.²⁸⁹ Naopak restriktivněji se Nařízení staví k době trvání ochranných opatření, jež omezuje nejdéle na 12 měsíců,²⁹⁰ zatímco Směrnice o EPO žádný časový limit neuvádí. Nicméně podle odborníků trvají účinky EPO tak dlouho, dokud je platné podkladové opatření ve vydávajícím státě.²⁹¹

Ve vztahu k výše uvedenému pokládá autorka za žádoucí, aby byl současný duální systém ochrany nahrazen vytvořením jediného evropského právního nástroje, jenž by v sobě zahrnoval možnost vzájemného uznávání jak trestních, tak občanských ochranných opatření. Tento názor je rozšířen i mezi odborníky, neboť současná úprava značně ztěžuje aplikaci obou těchto institutů a v konečném důsledku není užíván ve velké míře ani jeden z nich.²⁹²

Ačkoliv podle Směrnice o EPO může mít podkladové opatření povahu pouze trestněprávní, navazující opatření může vykonávající stát po uznání EPO vydat podle trestních, civilní i správních norem.²⁹³ Podle Směrnice o EPO musí navazující opatření „v co největší

²⁸⁷ ATANASOV, Atanas, Elisabet CERRATO, Emil DECHEV a kolektiv. *The European Protection Order. Its application to the victims of gender violence*. Madrid: Tecnos, 2015. s. 37, ISBN 978-84-309-6553-3.

²⁸⁸ LONATI, Simone. *Is the European Protection Order Sufficiently Robust to Prevent any Discrimination among Victims Moving Across the European Union? An Assessment of the First Seven Years*. *European Criminal Law Review*. 2018, 8(3), s. 355, ISSN 2191-7442.

²⁸⁹ Srovnání čl. 5 (a) Směrnice o EPO a čl. 3 (1) (a) Nařízení.

²⁹⁰ Čl. 4 (4) Nařízení.

²⁹¹ JEŽKOVÁ, Veronika a Martina HOUŽVOVÁ. *Cokoliv jste chtěli vědět o evropském ochranném příkazu a báli jste se zeptat*. [online kurz], 29. 11. 2021.

²⁹² Tamtéž.

²⁹³ Čl. 9 (1) Směrnice o EPO.

možné míře“ odpovídat podkladovému opatření přijatému ve státě vydávajícím EPO.²⁹⁴ Ze znění tohoto ustanovení vyplývá, že úroveň ochrany, která je obětí poskytována dle opatření vykonávajícího státu, nemusí být stejná jako ochrana, kterou zajišťuje vydávající stát. V tomto případě pouze postačí, aby navazující opatření odpovídala ochraně vydávajícího státu v co největší možné míře.²⁹⁵ Navíc pokud právní řád vykonávajícího státu neobsahuje zákaz či omezení popsané v EPO, nemá povinnost toto EPO přijmout a současně na něj není ani kladen požadavek, aby svou právní úpravu uvedl do souladu se Směrnicí o EPO tak, aby této situaci předešel.²⁹⁶ Vykonávající stát tedy sice musí vydat dle vnitrostátního práva opatření, které svou povahou nejvíce odpovídá podkladovému opatření (pouze pokud takové opatření vůbec existuje), nicméně toto opatření již nemusí oběti poskytovat stejně vysokou úroveň ochrany jakou požívala v domovském státě. V praxi může k této situaci dojít velmi jednoduše, a to tehdy, pokud se oběť přestěhuje do členského státu, který má obecně slabší systém pro ochranu obětí.²⁹⁷ S rozdílnými právními úpravami se lze setkat napříč jednotlivými členskými státy, neboť ochrana obětí prostřednictvím ochranných opatření není na úrovni EU nikterak harmonizována.²⁹⁸

V současné době je právní úprava této oblasti ponechána zcela v gesci každého jednotlivého členského státu, přičemž sama Směrnice o EPO je založena na vzájemném uznávání a nikoliv na harmonizaci, což je deklarováno i v její preambuli: „*směrnice zohledňuje rozdílné právní tradice členských států*“ a „*nezakládá povinnost změnit vnitrostátní systémy přijímání ochranných opatření*“.²⁹⁹ Při porovnání vnitrostátních systémů členských států se tak můžeme u ochranných opatření setkat s odlišnými podmínky pro jejich ukládání, druhy trestných činů k jejichž ochraně je lze uložit, sankcemi za jejich porušení či mechanismy kontroly zajišťujících jejich dodržování apod.³⁰⁰

²⁹⁴ Čl. 9 (2) Směrnice o EPO.

²⁹⁵ LONATI, Simone. *Is the European Protection Order Sufficiently Robust to Prevent any Discrimination among Victims Moving Across the European Union? An Assessment of the First Seven Years*. European Criminal Law Review. 2018, 8(3), s. 351-352. ISSN 2191-7442.

²⁹⁶ Bod 6 odůvodnění Směrnice o EPO.

²⁹⁷ LONATI, Simone. *Is the European Protection Order Sufficiently Robust to Prevent any Discrimination among Victims Moving Across the European Union? An Assessment of the First Seven Years*. European Criminal Law Review. 2018, 8(3), s. 351-353. ISSN 2191-7442.

²⁹⁸ VAN DER AA, Suzan. *Protection Orders in the European Member States: Where Do We Stand and Where Do We Go from Here?* European Journal on Criminal Policy and Research. 2012, 18(2), s.185, ISSN 0928-1371.

²⁹⁹ Bod 6 odůvodnění Směrnice o EPO.

³⁰⁰ VAN DER AA, Suzan, Johanna NIEMI, Johanna, Lorena SOSA a kolektiv. *Mapping the legislation and assesing the impact of Protection Orders in the European Member States* [online]. Wolf Legal Publishers, 2015 [cit. 2021-10-10]. s. 58-103, Dostupné z <http://poems-project.com/wp-content/uploads/2015/04/Intervict-Poems-digi-1.pdf>

Právě absence jakékoli snahy o harmonizaci je pokládána za největší nedostatek Směrnice o EPO, který brání jejímu úspěšnému využívání.³⁰¹ V oblasti mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech lze považovat EPO za institut, který nejvíce doplatil na neochotu členských států vzdát se části své suverenity ve prospěch vytvoření společného unijního rámce pro ochranu obětí.³⁰² V důsledku nedostatečné harmonizace může přemístění oběti do jiného členského státu vést ke snížení její ochrany a vážnému ohrožení její bezpečnosti. Strach oběti z toho, že nezíská v cizím státě požadovanou ochranu, může být i příčinou, proč o EPO oběť ani nezažádá a rozhodne se raději setrvat ve svém domovském státě. Lze tak konstatovat, že nedostatek harmonizace v této oblasti značně komplikuje i realizaci jejího práva na svobodu pohybu v EU.

Z výše uvedeného jednoznačně vyplývá, že k úspěšné aplikaci Směrnice o EPO je nezbytné podniknout kroky ke sblížení vnitrostátních právních předpisů. Dokud nebude na úrovni EU provedena dostatečná harmonizace, nemůže institut EPO nikdy zajistit stejnou ochranu všem obětem a plnit tak úkol, ke kterému byl zejména založen. Jako jedna z vhodných změn se tak jeví i úprava čl. 9 (2) Směrnice o EPO, kdy by bylo nově po vykonávajících státech požadováno přijetí navazujícího opatření, které by bylo *stejné* jako opatření podkladové.³⁰³ Tato koncepce by státům uložila požadavek větší míry harmonizace jejich příslušných vnitrostátních právních předpisů, čímž by se zvýšila i úroveň ochrany poskytované obětem.³⁰⁴ Jak už bylo řečeno, předpokladem pro tuto změnu je přetvoření celé koncepce Směrnice o EPO založené na požadavku harmonizace vnitrostátních právních předpisů.

Naopak velmi pozitivně lze hodnotit, že Směrnice o EPO obsahuje ve formě příloh i dva standardizované formuláře, kdy první z nich stanovuje formu a obsah EPO pro jeho vydání a druhý vzor pro oznámení o porušení opatření přijatého na základě EPO. Tyto formuláře navíc svou formou zapadají i do již zavedeného systému mezinárodní justiční spolupráce, kdy proces jejich použití je příslušným orgánům znám díky zkušenostem s jinými mezinárodními instituty,

³⁰¹ SPANAKI Ariadni, Maria DASKALAKI, Susana PAVLOU a kolektiv. *Evropský ochranný příkaz: Příručka pro právníky, Artemis: Promoting the right of protection of women through the application of the EC Directive 2011/99/EU and the European Protection Order*. [online]. 2021 [cit. 2021-12-09]. s. 40, Dostupné z: https://www.artemis-europa.eu/wp-content/uploads/2021/10/CZ-Handbook_Lawyers.pdf

³⁰² LONATI, Simone. *Is the European Protection Order Sufficiently Robust to Prevent any Discrimination among Victims Moving Across the European Union? An Assessment of the First Seven Years*. *European Criminal Law Review*. 2018, 8(3), s. 332, ISSN 2191-7442.

³⁰³ CERRATO, Elisabet; FREIXES, Teresa, LUFTI, Miriam a kolektiv. *European Protection Order - European Implementation Assessment* [online]. Brusel: EU (European Parliamentary Research Service), 2017 [cit. 2021-11-11]. s. 47, ISBN 978-92-846-1661-9. Dostupné z [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/603272/EPRS_STU\(2017\)603272_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/603272/EPRS_STU(2017)603272_EN.pdf)

³⁰⁴ VAN DER AA, Suzan; OUWERKER, Jaap. *The European Protection Order: No time to waste or a waste of time?* *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*. 2011, 19(4), s. 284, ISSN 0928-9569.

jako je např. evropský vyšetřovací příkaz. Oba formuláře jsou dostupné ve všech úředních jazycích EU.

5. 1. 2. Právní úprava EPO v ČR

V České republice byla Směrnice o EPO transponována do zákona č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních novelou č. 77/2015 Sb., s účinností od 1. května 2015.³⁰⁵ Evropský ochranný příkaz je popsán v § 340 až 356 hlavy X. tohoto zákona.

V následující části budou představeny základní pojmy jako je ochranný příkaz, chráněná osoba a ohrožující osoba, které jsou používány pro účely EPO v rámci zákona ZMJS.

5. 1. 2. 1. Ochranný příkaz

ZMJS používá pro označení *ochranného opatření* dle čl. 2 odst. 2 Směrnice o EPO (tzv. podkladového opatření) odlišný termín, a to *ochranný příkaz*. Odlišná terminologie byla zvolena záměrně, neboť pojem *ochranné opatření* má v českém právním řádu odlišný obsah a míní se jím druh trestní sankce podle trestního zákoníku.³⁰⁶

I přesto, že ZMJS používá jiné označení, obsah institutu zůstává nezměněn. Pro vydání EPO je tedy nutný ochranný příkaz, představující rozhodnutí vydané v trestním řízení, jenž obsahuje stejné zákazy a omezení jako je tomu v čl. 5 Směrnice o EPO.³⁰⁷ V českém právním řádu odpovídají kritériím ochranného příkazu svou povahou a cíli nejvíce předběžná opatření podle § 88d (zakazující styk s určitými osobami), § 88e (zakazující vstup do obydlí), a popřípadě i § 88g (zakazujícího zdržovat se na konkrétně vymezeném místě) TŘ.³⁰⁸ Kromě uvedených předběžných opatření může jít rovněž o rozhodnutí v rámci tzv. odklonů, a to konkrétně o podmíněné odložení podání návrhu na potrestání podezřelého a podmíněné zastavení trestního stíhání obviněného, za současného uložení omezení nebo povinnosti podle § 48 odst. 4 TZ odpovídající požadavkům čl. 5 Směrnice o EPO. Zahrnuta jsou jak rozhodnutí vydaná během trestního řízení či před jeho začátkem, tak i konečná meritorní

³⁰⁵ Zákon č. 77/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních a další související zákony.

³⁰⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 77/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, a další související zákony, č. 77/2015 Dz.

³⁰⁷ § 341 odst. 2 ZMJS.

³⁰⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 77/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, a další související zákony, č. 77/2015 Dz.

rozhodnutí a návazná rozhodnutí uložená v rámci vykonávacího řízení za splnění stanovených podmínek.³⁰⁹

Jako pozitivní lze hodnotit, že právní řád ČR obsahuje rozhodnutí odpovídající požadavkům Směrnice o EPO a v tomto ohledu tak teoreticky nic nebrání tomu, aby EPO mohl být v ČR vydán. Autorka tuto skutečnost považuje za důležitou, neboť jak bylo již výše uvedeno, Směrnice o EPO nepožaduje po členských státech jakoukoli modifikaci jejich existujících vnitrostátních opatření.

5. 1. 2. 2. Chráněná osoba

V souladu se Směrnicí o EPO³¹⁰ je chráněná osoba definována, jako „osoba, na jejíž ochranu byl vydán ochranný příkaz“,³¹¹ především se tedy jedná o oběť trestné činnosti. Nicméně pokud by zákonodárce použil označení oběť namísto osoba, nebyla by ochrana poskytnuta stejnému okruhu subjektů, jaký stanovuje Směrnice o EPO. Pojem oběť trestného činu užívaný v ZOTČ zahrnuje osoby blízké pouze v případě smrti přímé oběti, zatímco dle bodu 12 odůvodnění Směrnice o EPO je ochrana vztahována na osobu blízkou i za života oběti přímé.³¹²

Pokud chráněná osoba usiluje v ČR o uznání EPO, tedy již požívá ochrany podle ochranného příkazu vydaného v jiném členském státě, musí mít „bydliště v České republice nebo jej zde zamýšlí mít, nebo se v ní zdržuje či se zamýšlí v ní zdržovat“.³¹³ Podle § 80 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, se bydlištěm rozumí místo, kde se člověk zdržuje s úmyslem žít zde trvale. Není tedy rozhodující, kde má osoba trvalý pobyt, tedy kde je úředně přihlášena k pobytu. Naopak pojem zdržuje se je volnější, neboť neobsahuje požadavek na úmysl se na území ČR zdržovat, a navíc není zákonem ani nijak časově ohraničen.³¹⁴ Nicméně by měl být naplněn požadavek účelnosti pro vydání EPO a mělo by se tak jednat o určitou delší dobu, trvající v řádech měsíců, nikoliv týdnů.³¹⁵

³⁰⁹ POLÁK, Přemysl, Helena HUCLOVÁ a Miroslav KUBÍČEK. *Zákon o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních: komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). s. 1070-1071, ISBN 978-80-7598-838-6.

³¹⁰ Čl. 2 odst. 3 Směrnice o EPO.

³¹¹ § 341 odst. 3 ZMJS.

³¹² Důvodová zpráva k zákonu č. 77/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, a další související zákony, č. 77/2015 Dz.

³¹³ § 343 odst. 1 písm. b) ZMJS.

³¹⁴ POLÁK, Přemysl, Helena HUCLOVÁ a Miroslav KUBÍČEK. *Zákon o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních: komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). s. 1074, ISBN 978-80-7598-838-6.

³¹⁵ JEŽKOVÁ, Veronika a Martina HOUŽVOVÁ. *Cokoliv jste chtěli vědět o evropském ochranném příkazu a báli jste se zeptat*. [online kurz], 29. 11. 2021.

Nejasná úprava panuje ohledně toho, zda lze za chráněnou osobu považovat i tzv. osoby dojíždějící. Na základě čl. 6 Směrnice o EPO je ochrana poskytována těm obětem, které zůstávají v jiném členském státě po určitou delší dobu. Otázkou ale zůstává, zda se ochrana vztahuje i na oběti, které pravidelně dojíždějí do jiného členského státu za prací či studiem, a následně se vrací zpátky do své domovské země. Směrnice o EPO v tomto ohledu mlčí a závisí tak pouze na jednotlivých členských státech, jaký přístup k této problematice zvolí. V konečném důsledku však tato volnost může mezi zeměmi vytvořit spíše rozdíly než požadovaný soulad. V tomto případě by bylo žádoucí, aby Směrnice o EPO výslovně uvedla, zda je ochrana poskytována i těmto osobám, či nikoliv. Podle autorky lze spíše preferovat jejich zahrnutí, neboť těchto osob je v rámci celé EU značné množství, zejména v příhraničních regionech, a toto rozšíření působnosti Směrnice o EPO by jistě vedlo ke zvýšení její aplikace v praxi.³¹⁶

5. 1. 2. 3. Ohrožující osoba

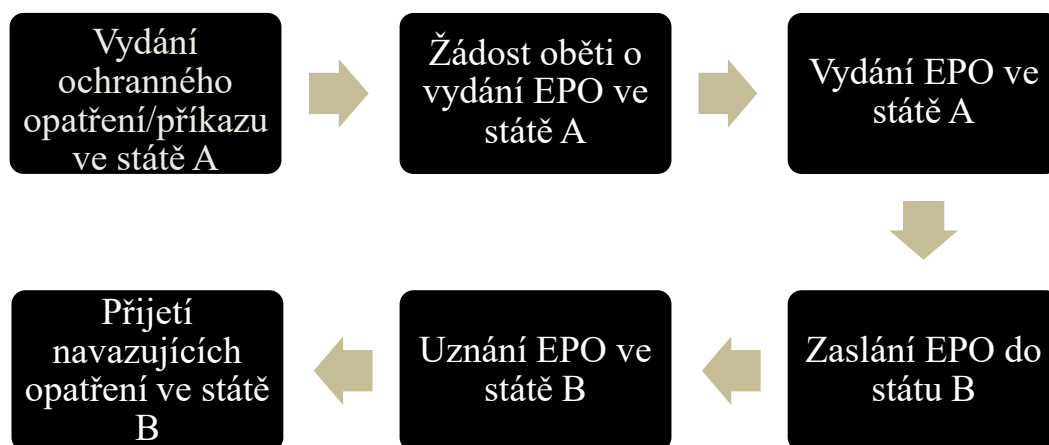
Ohrožující osobou, tedy osobou, které byl ochranným příkazem uložen zákaz nebo omezení, je podle stádia trestního řízení podezřelý, obviněný nebo odsouzený, což odpovídá i definici „osoby, která představuje nebezpečí“ podle čl. 2 bodu 4) Směrnice o EPO.³¹⁷

5. 2. Postup pro vydání a uznání EPO a následky jeho porušení

Postup pro vydání a uznání EPO je poměrně složitý. Uvedené schéma (graf č. 2) na následující straně má za cíl vytvořit alespoň obecný přehled toho, jak tento proces v praxi probíhá. Detailnější popis celého průběhu bude představen níže. V následující části bude uvedeno, jak ZMJS popisuje postup pro vydání EPO, kdy je ČR státem vydávajícím a dále postup pro uznání EPO, kdy je ČR naopak státem vykonávajícím. Poslední část se bude zabývat porušením opatření, které bylo na základě EPO ve vykonávajícím státě vydáno.

³¹⁶ VAN DER AA, Suzan, Johanna NIEMI, Lorena SOSA a kolektiv. *Mapping the legislation and assessing the impact of Protection Orders in the European Member States* [online]. Wolf Legal Publishers, 2015 [cit. 2021-10-10]. s. 219, Dostupné z <http://poems-project.com/wp-content/uploads/2015/04/Intervict-Poems-digi-1.pdf>

³¹⁷ POLÁK, Přemysl, Helena HUCLOVÁ a Miroslav KUBÍČEK. *Zákon o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních: komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). s. 1071-1072, ISBN 978-80-7598-838-6.

Graf č. 2: Přehled postupu pro vydání a uznání EPO³¹⁸

5. 2. 1. Vydání EPO v ČR

Základním předpokladem pro vydání EPO je platný ochranný příkaz vydaný v ČR v rámci trestního řízení. Pokud se po jeho uložení rozhodne chráněná osoba přestěhovat či vycestovat do jiného členského státu EU, může v ČR o vydání EPO požádat osobně či v zastoupení u okresního soudu či státního zastupitelství.³¹⁹ V jiných členských státech může být kromě justičního orgánu k vydání EPO oprávněn i jiný rovnocenný orgán se srovnatelnými justičními pravomocemi,³²⁰ typicky se jedná o justiční policii.³²¹

Pokud by byla žádost o vydání EPO zamítnuta, má chráněná osoba právo podat proti tomuto rozhodnutí stížnost.³²² V opačném případě, tj. jestliže dojde k vydání EPO, má ČR jako vydávající stát povinnost zaslat EPO příslušnému orgánu vykonávajícího státu, v němž má chráněná osoba v plánu pobývat či se zdržovat. EPO musí být přeložen do úředního jazyka vykonávajícího státu či jiného obecně přijímaného jazyka (např. angličtiny).³²³ Důležitou roli v tomto procesu hraje Ministerstvo spravedlnosti a Nejvyšší státní zastupitelství, které mají v případě potřeby povinnost zprostředkovávat informace o tom, které orgány jsou v jiných členských státech příslušné k uznání, a komu se má tedy EPO konkrétně zasílat,³²⁴ neboť na úrovni EU neexistuje přehledná platforma o EPO, která by tyto informace obsahovala.³²⁵

³¹⁸ Vlastní zpracování dle JEŽKOVÁ, Veronika a Martina HOUŽVOVÁ. *Cokoliv jste chtěli vědět o evropském ochranném příkazu a báli jste se zeptat*. [online kurz], 29. 11. 2021.

³¹⁹ § 341 spolu s § 2 písm. a) ZMJS.

³²⁰ § 341 odst. 1 písm. b) ZMJS.

³²¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 77/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, a další související zákony, č. 77/2015 Dz.

³²² § 354 odst. 4 ZMJS.

³²³ § 355 odst. 1, 2 ZMJS.

³²⁴ § 342 odst. 3 ZMJS.

³²⁵ SPANAKI Ariadni, Maria DASKALAKI, Susana PAVLOU a kolektiv. *Evropský ochranný příkaz: Příručka pro právníky, Artemis: Promoting the right of protection of women through the application of the EC Directive 2011/99/EU*

5. 2. 2. Uznání EPO v ČR

Věcně a místně příslušným orgánem pro rozhodnutí o uznání EPO je v ČR okresní soud, v jehož obvodu se chráněná osoba zdržuje/má bydliště nebo se zamýšlí zdržovat/mít bydliště.³²⁶ ZMJS v § 343 odst. 1 stanovuje, že EPO „*lze převzít*“ k rozhodnutí o uznání, pokud splňuje definiční znaky dané Směrnicí o EPO a existuje vztah mezi chráněnou osobou a místem, kam se zamýšlí přesunout.³²⁷ Autorka by znění tohoto ustanovení nahradila spojením se převezme, neboť Směrnice o EPO při splnění uvedených podmínek jinou možnost než převzetí nepřipouští.³²⁸

Po převzetí rozhoduje soud, zda EPO uzná či nikoliv, přičemž není vázán žádnou konkrétní lhůtou pro své rozhodnutí; existuje pouze povinnost rozhodnout neprodleně.³²⁹ Pokud soud shledá účelnost EPO, vydá dvě rozhodnutí; jedno pro uznání EPO a druhé pro přijetí obdobných tzv. navazujících ochranných opatření.

Podle § 348 ZMJS může samosoudce jako navazující opatření uložit pouze některé z „*předběžných opatření uvedených v § 88c trestního řádu, jež svou povahou nejvíce odpovídá zákazu nebo omezení uloženému v ochranném příkazu popsaném v evropském ochranném příkazu, a to bez ohledu na to, v jaké fázi trestního řízení byl ochranný příkaz v jiném členském státu vydán*“. Oproti Směrnicí o EPO používá zákonodárce restriktivnější úpravu, neboť omezuje povahu návazných opatření pouze na trestní, a nikoliv rovněž na civilní nebo správní.³³⁰ Toto řešení se autorce zdá být v pořádku, neboť trestní opatření poskytují obětem v českém právním prostředí jednu z nejúčinnějších forem ochrany. Jako problematické se naopak jeví, že navazující opatření trestní povahy může být uloženo nezávisle na tom, v jaké fázi trestního řízení byl ochranný příkaz ve vydávajícím státě uložen. Ze znění tohoto ustanovení vyplývá, že předběžné opatření dle TŘ ve formě navazujícího opatření může být v procesu EPO uloženo i k ochraně před osobou podezřelou, a tedy před zahájením samotného trestního stíhání. Tato úprava nicméně vyvolává diskriminaci obětí podle českého právního řádu, neboť k jejich ochraně mohou být předběžná opatření podle TŘ využita pouze v případě zahájení trestního stíhání, a tedy pouze proti osobě obviněné. O opatřeních, která byla přijata,

and the European Protection Order. [online]. 2021 [cit. 2021-12-09]. s. 41, Dostupné z: https://www.artemis-europa.eu/wp-content/uploads/2021/10/CZ-Handbook_Lawyers.pdf

³²⁶ § 344 odst. 1 ZMJS.

³²⁷ § 343 odst. 1 ZMJS.

³²⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 77/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, a další související zákony, č. 77/2015 Dz.

³²⁹ § 346 odst. 2 ZMJS.

³³⁰ Čl. 9 (1) Směrnice o EPO.

je okresní soud povinen informovat chráněnou osobu, osobu představující nebezpečí a příslušný orgán vydávajícího státu.³³¹

Pokud český soud EPO neuzná, musí informovat chráněnou osobu o možnosti domáhat se vydání ochranných opatření klasickým způsobem dle českého trestního práva.³³² Důvodů pro neuznání EPO uvádí ZMJS celkem devět, přičemž je lze dělit na fakultativní a obligatorní.³³³ ZMJS tak přebírá všechny důvody uvedené ve Směrnici o EPO.³³⁴ Samosoudce musí rozhodnout o neuznání EPO vždy, pokud se jedná o *res iudicata*; skutek, který byl v EPO popsán není trestným činem podle českého práva nebo byl již promlčen či se něj vztahuje amnestie prezidenta ČR; ohrožující osoba požívá výsad a imunit nebo není vzhledem ke svému věku podle českého práva trestně odpovědná nebo zákazy či omezení uvedené v EPO nejsou pro uznání přípustné.³³⁵ Ačkoliv to ZMJS výslovně nestanoví, EPO nelze uznat rovněž, pokud by bylo v rozporu s ústavním pořádkem ČR nebo s takovou zásadou právního řádu ČR, na které je třeba vždy bez výhrady trvat.³³⁶

Naopak, pokud byl skutek, pro který je vydán EPO spáchán zčásti či zcela mimo území ČR na palubě vodního či vzdušného dopravního prostředku registrovaného v ČR anebo trpí-li EPO formálními nedostatky, zejména není-li zasláno v českém jazyce, je ponecháno na úvaze samosoudce, zda rozhodne o jeho uznání, či nikoliv.³³⁷ Chráněná osoba má právo podat proti rozhodnutí o neuznání stížnost.³³⁸ Takto zvolenou právní úpravu lze považovat na úrovni EU za jednu z nejpřísnějších, neboť řada členských států považuje převážnou část či dokonce všechny uvedené důvody za fakultativní a nikoliv obligatorní.³³⁹ Takovéto odlišné přístupy k provádění, spolu s nedostatečnou harmonizací (např. rozdílný věk pro vznik trestní odpovědnosti), mohou vést k rozdílům mezi jednotlivými právními řády a potenciálně tak ztížit uplatňování Směrnice o EPO v praxi.

³³¹ § 346 odst. 3 ZMJS.

³³² Tamtéž.

³³³ POLÁK, Přemysl, Helena HUCLOVÁ a Miroslav KUBÍČEK. *Zákon o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních: komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). s. 1083-1085, ISBN 978-80-7598-838-6.

³³⁴ Čl. 10 Směrnice o EPO.

³³⁵ § 347 odst. 1 ZMJS.

³³⁶ POLÁK, Přemysl, Helena HUCLOVÁ a Miroslav KUBÍČEK. *Zákon o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních: komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). s. 1085, ISBN 978-80-7598-838-6.

³³⁷ § 347 odst. 3, 4 ZMJS.

³³⁸ § 349 ZMJS.

³³⁹ Zpráva Komise (EU) COM (2020) 187 ze dne 11. 5. 2020

5. 2. 3. Porušení navazujících opatření v ČR

Pokud ohrožující osoba poruší některé z uložených navazujících opatření, lze jí podle § 350 odst. 1 ZMJS uložit ze strany vykonávajícího státu pouze pořádkovou pokutu. Samosoudce má posléze povinnost oznámit toto porušení příslušnému orgánu vydávajícího státu,³⁴⁰ který je oprávněn uložit ohrožující osobě další sankce.³⁴¹ Toto sdělení je třeba učinit prostřednictvím standardizovaného formuláře, jehož obsah musí být přeložen do úředního jazyka vydávajícího státu.³⁴²

Právní úprava sankcionování podle ZMJS se zdá být poněkud nedostatečná, neboť jak již bylo uvedeno v předcházející kapitole, lze jen stěží pokládat pořádkovou pokutu za dostatečnou sankci, který by s jistotou zajistila ukončení porušování opatření. Z tohoto důvodu by podle organizace proFem bylo vhodné začlenit mezi sankce rovněž možnost vzít ohrožující osobu do vazby, neboť právě tento trest se jeví jako nejúčinnější nástroj v boji proti porušování opatření.³⁴³ Podle důvodové zprávy k ZMJS však k takovému kroku není ČR oprávněna, neboť trestní řízení probíhá v jiném členském státě³⁴⁴ a čl. 13 odst. 1 písm. b) Směrnice o EPO tento postup dokonce v určitých případech výslovně vylučuje.³⁴⁵ Ačkoliv je pravdou, že zmíněný čl. 13 přisuzuje v konkrétně vymezených případech výlučnou pravomoc vydávajícího státu uložit v důsledku zrušení podkladového opatření ohrožující osobě opatření spojené s odnětím svobody, nelze tento článek posuzovat samostatně bez kontextu celé Směrnice o EPO. Zákonodárce ve svém výkladu totiž opomíjí další ustanovení, a to konkrétně výše uvedený čl. 11, který v případě porušení následného opatření stanovuje příslušnost vykonávajícího státu.³⁴⁶ Právě na základě čl. 11 lze podle proFemu přistoupit k zařazení institutu vazby mezi sankce, které může uložit i vykonávající stát, neboť jde zcela jistě o opatření zajišťující ukončení porušování opatření a jeho smyslem

³⁴⁰ § 350 odst. 2 ZMJS.

³⁴¹ § 356 odst. 2 ZMJS.

³⁴² § 350 odst. 2 ZMJS.

³⁴³ PROFEM. *The application of the EC Directive 2011/99/EU and the european protection order: National Research Report Czech Republic, Artemis: Promoting the right of protection of women through the application of the EC Directive 2011/99/EU and the European Protection Order.* [online] 2020. [cit. 2021-10-10]. s. 28-31, Dostupné z: https://www.artemis-europa.eu/wp-content/uploads/2020/09/National-report-Czech-Republic_proFem.pdf

³⁴⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 77/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, a další související zákony, č. 77/2015 Dz.

³⁴⁵ Čl. 13 odst. 1 písm. b) Směrnice o EPO: „Příslušný orgán vydávajícího státu má výlučnou příslušnost k přijímání rozhodnutí týkajících se uložení opatření spojeného s odnětím svobody v důsledku zrušení ochranného opatření za předpokladu, že se ochranné opatření uplatňovalo na základě rozsudku ve smyslu článku 2 rámcového rozhodnutí 2008/947/SVV nebo na základě rozhodnutí o opatřeních dohledu ve smyslu článku 4 rámcového rozhodnutí 2009/829/SVV.“

³⁴⁶ PROFEM. *The application of the EC Directive 2011/99/EU and the european protection order: National Research Report Czech Republic, Artemis: Promoting the right of protection of women through the application of the EC Directive 2011/99/EU and the European Protection Order.* [online] 2020. [cit. 2021-10-10]. s. 30, Dostupné z: https://www.artemis-europa.eu/wp-content/uploads/2020/09/National-report-Czech-Republic_proFem.pdf

může být i dočasná úprava situace do doby, než dojde k následnému vydání rozhodnutí ze strany vydávajícího státu. Toto tvrzení podporuje i Zpráva Komise EU o implementaci Směrnice o EPO, která za sankci v souladu s čl. 11 považuje dokonce i trest odnětí svobody,³⁴⁷ který lze uložit ohrožující osobě za porušení např. v Řecku.³⁴⁸

Nicméně podle autorky lze i za současného znění zákona docílit toho, aby byla ohrožující osoba vzata do vazby. Pokud v případě porušení navazujícího opatření vykonávající stát tuto skutečnost neprodleně oznámí státu vydávajícímu, který následně rozhodne o vzetí ohrožující osoby do vazby, jakožto sankci za porušení opatření, může být k jejímu zadržení vydán evropský zatýkací rozkaz. Právě skrze tento jiný institut může dojít k vzetí ohrožené osoby do tzv. vydávací vazby i v ČR. Ačkoliv ZMJS v části X. o EPO tento druh sankce výslovně nepřipouští lze v praxi využít i odlišných institutů k zajištění lepšího výkonu EPO. Další možností, kdy může ČR jako vykonávající stát vzít ohrožující osobu do vazby, je situace, kdy tato osoba svým jednáním naplní i na území ČR skutkovou podstatu trestného činu.

V opačném případě, tedy tehdy, kdy je ČR jako vydávající stát EPO informována o porušení navazujícího opatření, je příslušný justiční orgán oprávněn uložit ohrožující osobě některou ze sankcí dle TŘ za porušení předběžného opatření.³⁴⁹ Případně lze potrestat osobu i uložením trestu odnětí svobody, pokud opatření bylo uloženo jako podmínka podmíněného nebo alternativního trestu/alternativa zajišťovací vazby.³⁵⁰

5. 3. Nedostatky EPO a návrhy na jeho zlepšení

Za účelem získání relevantních dat o využívání EPO provedla Evropská komise dvě dotazníková šetření. Statistiky za období 2015-2017 uvedly vydání a uznání pouze 7 EPO na území EU. Druhé a zatím poslední šetření za období 2015-2018 přineslo údaje o vydání 37 EPO, z čehož bylo pouze 15 EPO i uznáno.³⁵¹ Ačkoliv tyto výsledky svědčí o výrazném nárůstu vydaných EPO, lze tuto změnu přičítat spíše nesystematickému sběru dat na úrovni členských států. Většina z nich, včetně ČR, totiž vede tyto údaje zmatečně, vzájemně

³⁴⁷ Zpráva Komise (EU) COM (2020) 187 ze dne 11. 5. 2020

³⁴⁸ UNION OF WOMEN ASSOCIATION OF HERAKLION PREFECTURE. *The application of the EC Directive 2011/99/EU and the european protection order: National Research Report Greece, Artemis: Promoting the right of protection of women through the application of the EC Directive 2011/99/EU and the European Protection Order.* [online] 2020. [cit. 2021-10-10]. s. 23, Dostupné z: https://www.artemis-europa.eu/wp-content/uploads/2020/09/ARTEMIS-Research-Report_Greece.pdf

³⁴⁹ § 356 odst. 2 ZMJS.

³⁵⁰ Čl. 13 odst. 1 písm. b) Směrnice o EPO.

³⁵¹ Zpráva Komise (EU) COM (2020) 187 ze dne 11. 5. 2020

se u jednotlivých zdrojů liší (státní zastupitelství, soudy) a v některých zemích nejsou takové statistiky dokonce vedeny vůbec.³⁵²

Aby mohla být účinnost tohoto institutu v průběhu let důkladně analyzována, je nezbytné vytvořit jak na vnitrostátní úrovni, tak na úrovni EU centralizovanou databázi o EPO. Centralizovaná databáze EU by v sobě následně zahrnovala oficiální a reálné údaje o počtu všech vydaných a uznaných EPO v rámci EU. V databázi by měly být obsaženy i informace o tom, jaké ochranné příkazy byly v daném případě vydány a pro jaký trestný čin bylo vedeno případné trestní řízení. Dále by měla zahrnovat údaje o porušení vnitrostátních ochranných opatření a návazných opatřeních, jakož i o uložených sankcích.³⁵³

I s ohledem na výše uvedená čísla bylo ve Zprávách Evropské komise o implementaci Směrnice o EPO z roku 2018 a 2020 shodně konstatováno, že nedošlo k naplnění jejího plného potenciálu. Evropská komise spatřuje hlavní důvod tohoto neúspěchu v nedostatečné informovanosti příslušných orgánů a osob, které potřebují ochranu.³⁵⁴ S tímto tvzením se autorka ztotožňuje a za jeden z dalších největších problémů Směrnice o EPO považuje nedostatečnou harmonizaci, která již předem v mnoha případech vylučuje její uplatnění. K využití EPO nepřispívá ani nedokonalá dvou systémová ochrana skrze Směrnici o EPO a Nařízení. Nicméně toto nejsou jediné nedostatky, které se u EPO objevují a snižují jeho aplikaci. V následující části budou představeny některé z dalších problémových aspektů vydání, uznání či porušení EPO. Pozornost bude soustředěna zejména na obecné nedostatky EPO, jež jsou společné téměř všem státům včetně ČR.

5. 3. 1. Nedostatky spojené s vydáním EPO

Nízká informovanost a nedostatečné proškolení profesionálů

Směrnici o EPO byl na členské státy kladen i požadavek spočívající v zajištění odborné přípravy a proškolení příslušných orgánů (soudy, státní zástupci, policie) zapojených do procesu vydání a uznání EPO³⁵⁵ a vytvoření osvětové kampaně o EPO určené zejména právníkům a subjektům pomáhajícím obětem.³⁵⁶ Ve většině států však transpozice Směrnice

³⁵² PROFEM. *The application of the EC Directive 2011/99/EU and the european protection order: National Research Report Czech Republic, Artemis: Promoting the right of protection of women through the application of the EC Directive 2011/99/EU and the European Protection Order.* [online] 2020. [cit. 2021-10-10]. s. 28-31, Dostupné z: https://www.artemis-europa.eu/wp-content/uploads/2020/09/National-report-Czech-Republic_proFem.pdf

³⁵³ JEŽKOVÁ, Veronika a Martina HOUŽVOVÁ. *Cokoliv jste chtěli vědět o evropském ochranném příkazu a báli jste se zpatat.* [online kurz], 29. 11. 2021.

³⁵⁴ Zpráva Komise (EU) COM (2020) 187 ze dne 11. 5. 2020

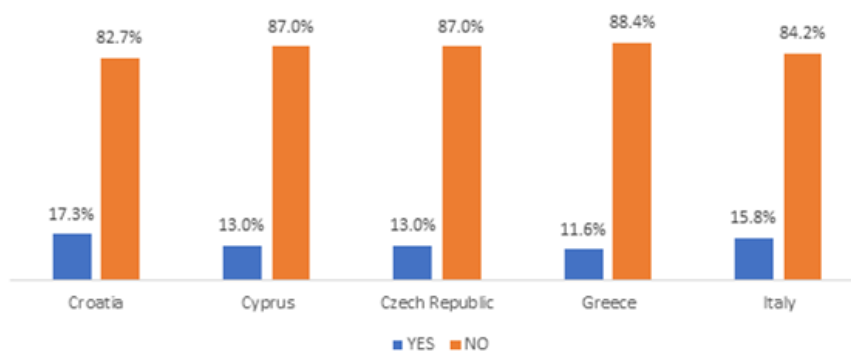
³⁵⁵ Bod 31 odůvodnění Směrnice o EPO.

³⁵⁶ Bod 35 odůvodnění Směrnice o EPO.

o EPO nebyla doprovázena žádnými praktickými pokyny či informačními kampaněmi, a výše uvedený požadavek tak zůstal nenaplněn. Podle Zprávy o implementaci Směrnice o EPO z roku 2020 stojí za jejím nedostatečným využíváním právě mimořádně nízké povědomí o existenci institutu EPO jak mezi odbornou, tak laickou veřejností.³⁵⁷

Uvedené závěry potvrzují i výsledky výzkumného šetření uskutečněného v rámci mezinárodního projektu o užití EPO zvaného Artemis, na němž participují neziskové organizace z Itálie, Chorvatska, Řecka, Kypru a ČR (za ČR jde o organizaci proFem).³⁵⁸ Hlavní část výzkumu spočívala v dotazníkovém šetření, jehož se účastnili občané EU (zejména oběti trestného činu), právníci, státní zástupci, soudci a pracovníci organizací pomáhajících obětem. Celkem bylo dotázáno 3 514 osob, z toho 389 tvořili respondenti z České republiky.³⁵⁹

Výsledky šetření poukázaly zejména na extrémně nízkou až minimální informovanost o EPO na straně občanů EU, viz graf, tedy především u těch osob, k jejichž ochraně je EPO určen. U profesionálů bylo možné pozorovat o něco vyšší povědomí o EPO.

Graf č. 3: Povědomí o EPO mezi občany států projektu Artemis³⁶⁰

V rámci projektu Artemis provedla organizace proFem v ČR rovněž rozhovory se zástupci policie a neziskových organizací pomáhajících obětem, z nichž vyplynula rovněž nízká znalost o existenci a užití EPO, a to i přesto, že se jedná o osoby, které se ve své praxi orientují především na pomoc obětem domácího násilí, kterým je EPO převážně určen.³⁶¹

³⁵⁷ Zpráva Komise (EU) COM (2020) 187 ze dne 11. 5. 2020

³⁵⁸ PAVLOU Susana a Alexia SHAKOS. *Final Research Report, Artemis: Promoting the right of protection of women through the application of the EC Directive 2011/99/EU and the European Protection Order*. [online]. 2020. [cit. 2021-12-09]. s. 5-6, Dostupné také z: <https://www.artemis-europa.eu/wp-content/uploads/2020/12/D36-ARTEMIS...-FINAL-COMPARATIVE-REPORT.pdf>

³⁵⁹ Tamtéž s. 20, 26, 30.

³⁶⁰ Tamtéž s. 23.

³⁶¹ PROFEM. *The application of the EC Directive 2011/99/EU and the european protection order: National Research Report Czech Republic, Artemis: Promoting the right of protection of women through the application of the EC Directive 2011/99/EU and the European Protection Order*. [online] 2020. [cit. 2021-10-10]. s. 19-21, Dostupné z: https://www.artemis-europa.eu/wp-content/uploads/2020/09/National-report-Czech-Republic_proFem.pdf

Tato zjištění jsou velmi znepokojivá, neboť právě tyto osoby jsou pro oběti při získávání informací o jejich právech klíčové. Jestliže nejsou schopny poskytnout informace týkající se EPO obětem ani ony, nelze se posléze divit, pokud se bude, jako je tomu nyní, jednat o nevyužívaný institut.

Povinnost informovat oběť o možnosti požádat o EPO je v ČR daná zákonem, a to konkrétně ustanovením § 11 TR. Z výše uvedených zjištění však vyplývá, že nestačí informační povinnost pouze zavést, ale je nutné zajistit i její realizaci. S ohledem na to lze považovat za žádoucí, aby oběti byla při prvním kontaktu s policií pokládána i otázka, zda se chystá v nejbližší době někam vycestovat, přičemž by jí při kladné odpovědi byly poskytnuty i informace o EPO. Tento způsob se zdá být jistě mnohem vhodnější než oběť o EPO informovat pouze skrze písemné poučení.

Šanci na zlepšení lze spatřit ve vysokém zájmu právníků a pracovníků neziskových organizací o účast na vzdělávacích kurzech a seminářích o EPO. Zajištění jejich konání spolu s vytvořením ucelené informační platformy či edukativní kampaně by do budoucna mohlo vést ke zlepšení situace ve všech členských státech EU. Toto tvrzení podporují i výsledky výzkumu, kdy ti respondenti, kteří se již takového druhu školení v minulosti zúčastnili, v mnohem větší míře informovali své klienty o jejich právu na využití EPO.³⁶² Za klíčové považuje autorka zejména zvýšení povědomí o EPO u pracovníků organizací pomáhajících obětem, neboť ti zůstávají zpravidla v kontaktu s oběťmi i po skončení řízení a mají tak mnohem větší šanci se dozvědět o jejich plánovaném stěhování do zahraničí než např. příslušníci policie.

Co se týče ČR, lze konstatovat, že přístup k informacím o EPO je ztížen především jejich nedostatkem. Na internetu lze v českém jazyce dohledat pouze minimum relevantních zdrojů, přičemž většina obsahuje pouze obecné informace a absentuje více těch prakticky zaměřených, které by oběti pomohly např. s procesem podání žádosti o EPO. Za vhodný pramen informací považuje autorka zejména webové stránky projektu Artemis, na kterých lze nalézt mnoho užitečných údajů o aplikaci EPO ve všech 5 participujících zemích, a to jak v češtině, tak angličtině.³⁶³ Mimo to pořádá organizace proFem každoročně několik

³⁶² PAVLOU Susana a Alexia SHAKOS. *Final Research Report, Artemis: Promoting the right of protection of women through the application of the EC Directive 2011/99/EU and the European Protection Order*. [online]. 2020. [cit. 2021-12-09]. s. 29, Dostupné z: <https://www.artemis-europa.eu/wp-content/uploads/2020/12/D36-ARTEMIS..-FINAL-COMPARATIVE-REPORT.pdf>

³⁶³ Artemis: Podpora práva na ochranu žen prostřednictvím uplatňování směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/99/EU a Evropského ochranného příkazu. [online]. c 2020 [cit. 2021-12-13]. Dostupné z: <https://www.artemis-europa.eu/?lang=cs>

odborných seminářů o EPO určených jak profesionálům, tak laikům. Tyto aktivity organizace proFem v rámci projektu Artemis mohou pomoci alespoň zčásti zvýšit povědomí o EPO i v ČR.

Hromadná žádost

Každá chráněná osoba musí podat svou vlastní individuální žádost o EPO. V současné době totiž žádné ustanovení Směrnice o EPO ani právních norem členských států výslovně nepřipouští možnost podávat tzv. hromadné žádosti.³⁶⁴ Umožnit podávání hromadných žádostí by bylo vhodné především s ohledem na případy, kdy jsou před stejnou osobou, která způsobuje nebezpečí, chráněny současně různé osoby, které jsou členy jedné rodiny a společně se stěhují do jiného členského státu (například matka s dětmi). V těchto případech je podle současné úpravy vedeno tolik řízení, kolik je chráněných osob potřebujících EPO. Z časového i ekonomického hlediska se však jeví jako vhodnější varianta kumulace více spolu souvisejících řízení do jednoho, což by jistě celý proces usnadnilo a zpřehlednilo.³⁶⁵

5. 3. 2. Nedostatky spojené s uznáním EPO

Oboustranná trestnost

Jedním z obligatorních důvodů pro neuznání EPO je tzv. požadavek oboustranné trestnosti, tedy že skutek popsáný v EPO musí být trestným činem i podle práva vykonávajícího státu.³⁶⁶ Tato zásada způsobuje komplikace zejména ve vztahu k nebezpečnému vyhrožování, neboli stalkingu, jenž není ve všech členských zemích EU uzákoněn jako trestný čin. Ačkoliv jsou to právě oběti stalkingu, k jejichž ochraně byl institut EPO zejména založen, je jejich ochrana paradoxně v některých státech z důvodu beztrestnosti předem vyloučena.³⁶⁷ V roce 2017 nebyl stalking považován za trestný čin v Bulharsku, Estonsku, Řecku, Litvě, Lotyšsku a na Kypru.³⁶⁸ Pozitivně lze hodnotit, že zejména ve spojení s přijetím Istanbulské

³⁶⁴ LONATI, Simone. *Is the European Protection Order Sufficiently Robust to Prevent any Discrimination among Victims Moving Across the European Union? An Assessment of the First Seven Years*. European Criminal Law Review. 2018, 8(3), s. 356, ISSN 2191-7442.

³⁶⁵ CERRATO, Elisabet, Teresa FREIXES, Miriam, LUFTI a kolektiv. *European Protection Order - European Implementation Assessment* [online]. Brusel: EU (European Parliamentary Research Service), 2017 [cit. 2021-11-11]. s. 35, ISBN 978-92-846-1661-9. Dostupné z [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/603272/EPRS_STU\(2017\)603272_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/603272/EPRS_STU(2017)603272_EN.pdf)

³⁶⁶ Čl. 10 odst. 1 písm. c) Směrnice.

³⁶⁷ VAN DER AA, Suzan a Jaap OUWERKER. *The European Protection Order: No time to waste or a waste of time?* European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice. 2011, 19(4), s. 278-279. ISSN 0928-9569.

³⁶⁸ VAN DER AA, Suzan. *New Trends in the Criminalization of Stalking in the EU Member States*. European Journal on Criminal Policy and Research. 2018, 24(3), s. 319, ISSN 0928-1371.

úmluvy byl stalking řadou z těchto států kriminalizován, a to např. Řeckem v roce 2018³⁶⁹ či Kypru v roce 2021.³⁷⁰

Jazykový režim

Jedním z fakultativních důvodů pro neuznání je ten, že vydaný EPO není přeložen do úředního jazyka vykonávajícího státu.³⁷¹ Ačkoliv Směrnice o EPO výslovně připouští, že členské státy mohou akceptovat i překlad do jiného úředního jazyka EU, typicky do angličtiny, odhodlalo se k tomuto kroku zatím pouze minimum států. ČR alespoň připouští kromě českého jazyka i ten slovenský.³⁷² Autorka má za to, že zajištění překladu EPO do méně mezinárodně využívaných jazyků může vést k prodlužování řízení, jež má být z povahy věci co nejrychlejší. Bylo by tudíž vhodné harmonizovat právní úpravy států alespoň tak, aby mimo úřední jazyk byla akceptována i angličtina jako nejčastěji užívaný jazyk mezi členskými státy EU, pokud by to vydávající stát např. odůvodnil nutností rychlého postupu v řízení. Lze totiž předpokládat, že k přeložení EPO do méně využívaných jazyků, např. do estonštiny, finštiny či litevštiny, bude nutné zajistit služby odborného překladatele, což povede k průtahům řízení. V případě angličtiny by naopak mohlo dojít k překladu téměř ihned, a to příslušným zaměstnancem vydávajícího orgánu. V současné době je EPO přijímán k uznání i v angličtině např. v Bulharsku, Chorvatsku nebo Nizozemí.³⁷³

5. 3. 3. Nedostatky spojené s porušením EPO

Kontrolní mechanismy

Jak již bylo v této kapitole uvedeno, míra ochrany, která je obětím poskytována, se v rámci jednotlivých členských států liší. Jedním z důvodů tohoto nepoměru je rozdílné použití kontrolních mechanismů k monitoringu dodržování a porušování uložených navazujících opatření. Některé státy totiž používají k zajištění výkonu opatření digitální dohled,

³⁶⁹ UNION OF WOMEN ASSOCIATION OF HERAKLION PREFECTURE. *The application of the EC Directive 2011/99/EU and the European protection order: National Research Report Greece, Artemis: Promoting the right of protection of women through the application of the EC Directive 2011/99/EU and the European Protection Order.* [online] 2020. [cit. 2021-10-10]. s. 10, Dostupné z: https://www.artemis-europa.eu/wp-content/uploads/2020/09/ARTEMIS-Research-Report_Greece.pdf

³⁷⁰ JEŽKOVÁ, Veronika a Martina HOUŽVOVÁ. *Cokoliv jste chtěli vědět o evropském ochranném příkazu a báli jste se zeptat.* [online kurz], 29. 11. 2021.

³⁷¹ § 347 odst. 4 ZMJS.

³⁷² JEŽKOVÁ, Veronika a Martina HOUŽVOVÁ. *Cokoliv jste chtěli vědět o evropském ochranném příkazu a báli jste se zeptat.* [online kurz], 29. 11. 2021.

³⁷³ CERRATO, Elisabet, Teresa FREIXES, Miriam LUFTI a kolektiv. *European Protection Order - European Implementation Assessment* [online]. Brusel: EU (European Parliamentary Research Service), 2017 [cit. 2021-11-11]. s. 44, ISBN 978-92-846-1661-9. Dostupné z [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/603272/EPRS_STU\(2017\)603272_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/603272/EPRS_STU(2017)603272_EN.pdf)

zatímco jiné nikoli.³⁷⁴ Příkladem může být srovnání Portugalska a České republiky. V Portugalsku je vydáno podkladové ochranné opatření, jež zakazuje styk agresora s obětí a k zajištění ochrany oběti je rovněž rozhodnuto o uložení elektronického monitoringu.³⁷⁵ Ačkoliv v České republice bude přijato navazující ochranné opatření stejného charakteru, tedy předběžné opatření dle § 88c písm. a) TŘ zakazující vzájemný styk, nebude nikdy dosaženo stejné úrovně ochrany, neboť právní řád ČR elektronický monitoring k ochraně obětí uložit neumožňuje.

Díky elektronickému monitoringu je úroveň ochrany obětí značně zvýšena, neboť zpravidla předchází samotnému porušení opatření, a pokud již k takové situaci dojde, není oběť nucena nic aktivně nahlašovat. Zejména v cizím státě musí být pro oběť poměrně náročné nahlásit porušení EPO. Překážkou může být jak jazyková bariéra, tak nejistota, na který konkrétní orgán se obrátit. Pro dosažení stejné úrovně ochrany, je tedy jistě vhodným krokem zavést digitální monitoring do národních legislativ všech členských států.

5. 3. 4. Nedostatky spojené s vydáním, uznáním i porušením EPO

Časová neurčitost celého procesu EPO

Ačkoliv má EPO představovat jednodušší a rychlejší mechanismus k získání ochrany v jiném členském státu než proces, jenž bylo nutné podstoupit před jeho účinností, z důvodu absence jasných lhůt pro vydání, předání či uznání je mnohdy paradoxně doba pro vydání běžného ochranného opatření klasickým způsobem skrze zahájení nového trestního řízení stejná či dokonce kratší než podstoupení celého procesu o vydání a uznání EPO.³⁷⁶

Směrnice o EPO neobsahuje žádné konkrétní lhůty ve vztahu k vydání a předání EPO, přičemž k jejich realizaci používá pouze slovní spojení jako „dostatečně rychle“³⁷⁷ nebo „co nejdříve“³⁷⁸ a veškerou detailnější úpravu nechává na uvážení jednotlivých států. Několik členských států považovalo tuto úpravu za nedostatečnou a stanovilo lhůty k vydání EPO v délce 3, 10 nebo 15 dnů.³⁷⁹

³⁷⁴ VAN DER AA, Suzan., Johanna NIEMI, Lorena SOSA a kolektiv. *Mapping the legislation and assesing the impact of Protection Orders in the European Member States* [online]. Wolf Legal Publishers, 2015 [cit. 2021-10-10]. s. 81-93, Dostupné z <http://poems-project.com/wp-content/uploads/2015/04/Intervict-Poems-digi-1.pdf>

³⁷⁵ GREVIO. *Baseline evaluation report: Portugal*. [online] Strasbourg: Secretariat of the monitoring mechanism of the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence, Council of Europe, 2019. [cit. 2021-10-10]. s. 59-60. Dostupné z <https://rm.coe.int/grevio-reprt-on-portugal/168091f16f>

³⁷⁶ VAN DER AA, Suzan, Jaap OUWERKER. *The European Protection Order: No time to waste or a waste of time?* European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice. 2011, 19(4), s. 282-283, ISSN 0928-9569.

³⁷⁷ Bod 13 odůvodnění Směrnice o EPO.

³⁷⁸ Čl. 6 Směrnice o EPO.

³⁷⁹ Zpráva Komise (EU) COM (2020) 187 ze dne 11. 5. 2020.

Co se týče uznání EPO, stanovila Směrnice o EPO pouze, že „*musí mít stejnou prioritu, jakou by mělo v obdobném případě vnitrostátní ochranné opatření*“.³⁸⁰ Nicméně i v tomto případě zavedlo několik členských států konkrétní lhůty pro rozhodnutí o uznání či neuznání, a to v rozmezí od 2 do 28 dnů v závislosti na konkrétním státu.³⁸¹

Stejný problém se týká rovněž i oznámení o porušení navazujícího opatření vydávajícímu státu, pro jehož provedení neuvádí Směrnice o EPO lhůty žádné.³⁸²

Neurčitá délka procesu EPO může u chráněných osob prohlubovat pocit nejistoty, a ty se tak nezděravě cítí být pod velkým tlakem, zejména pokud potřebují získat ochranu co nejdříve. Na jednu stranu lze snahy členských států o zavedení konkrétních lhůt hodnotit pozitivně, na druhou stranu však právě tyto kroky prohlubují rozdíly mezi jednotlivými státy při aplikaci EPO. Lze se tak spíše přiklonit k zavedení jednotné lhůty pro všechny členské státy EU, jež by alespoň z hlediska času zajistila rovný přístup k získání ochrany skrze EPO.

Vzájemná komunikace mezi zahraničními i vnitrostátními orgány

Jelikož Směrnice o EPO neurčuje, který konkrétní orgán členského státu má být k vydání a uznání EPO příslušný, je úprava v rámci EU poměrně různorodá. Například na Kypru jsou k uznání EPO kompetentní dokonce dva orgány, a to v závislosti na tom, zda má oběť trvalý pobyt na území Kypru či nikoliv.³⁸³ V jiných státech, a to např. v Itálii, se zase na procesu vydání EPO podílí více subjektů různé úrovně. Nejprve je tedy EPO vydáno justičním orgánem (typicky soudem) a poté je předáno k tzv. centrálnímu orgánu (typicky Ministerstvo spravedlnosti), který zasílá EPO vykonávajícímu státu a přijímá informace o jeho porušení či neuznání.³⁸⁴

Tyto odlišné úpravy poměrně ztěžují komunikaci mezi členskými státy, která tak musí probíhat skrze různorodé komunikační kanály a orgány. V rámci mezinárodního setkání projektu Artemis bylo ze strany Kypru navrženo vytvoření online portálu obsahujícího jak přehled rozhodovacích orgánů jednotlivých států, tak další významné informace týkající se EPO.³⁸⁵ Odlišný postup spočívající ve vytvoření centrálního orgánu na úrovni každé členské

³⁸⁰ Čl. 15 Směrnice o EPO.

³⁸¹ Zpráva Komise (EU) COM (2020) 187 ze dne 11. 5. 2020.

³⁸² Čl. 12 Směrnice o EPO.

³⁸³ SPANAKI Ariadni, Maria DASKALAKI, Susana PAVLOU a kolektiv. *Evropský ochranný příkaz: Příručka pro právníky, Artemis: Promoting the right of protection of women through the application of the EC Directive 2011/99/EU and the European Protection Order*. [online]. 2021 [cit. 2021-12-09]. s. 19-20, Dostupné z: https://www.artemis-europa.eu/wp-content/uploads/2021/10/CZ-Handbook_Lawyers.pdf

³⁸⁴ Tamtéž, s. 35-36

³⁸⁵ Tamtéž s. 41.

země, stejně tak jako je tomu v Itálii, by volily naopak Cerrato a Freixes.³⁸⁶ Autorka se nicméně přiklání spíše k návrhu vytvoření jednotné platformy na úrovni EU než centrálního orgánu v každé zemi, neboť tento systém je kritizován zejména i samotnými odborníky z Itálie, kteří uvádějí, že víceúrovňový systém vede pouze k prodlužování celého řízení.³⁸⁷

Jako problematickou lze vnímat komunikaci i mezi jednotlivými orgány na vnitrostátní úrovni. Absence státního centralizovaného systému o vydaných a uznaných EPO vede ve většině států k tomu, že o jejich existenci neví ani samotní příslušníci policie, kteří se v konečném důsledku dostávají do kontaktu s chráněnou osobou a řeší s ní aplikaci EPO v praxi.³⁸⁸

5. 4. Shrnutí

Ačkoliv evropský ochranný příkaz představuje důležitý nástroj ochrany občanů EU, zejména obětí násilí, existuje příliš mnoho problémů, které komplikují jeho použití v praxi. V některých případech si vnitrostátní orgány pověřené vydáváním EPO nejsou této možnosti vůbec vědomy a jen velmi málo občanů EU, zejména obětí, ví o její existenci. Kromě toho existuje v jednotlivých státech široká škála ochranných příkazů, které není vždy snadné přenést do jiného státu tak, aby byla zaručena stejná úroveň ochrany. Některé státy používají k zajištění výkonu ochranných příkazů digitální dohled, zatímco jiné nikoli, a ne všechny státy trestají porušení evropského ochranného příkazu stejným způsobem. Existuje také příliš mnoho důvodů pro odmítnutí EPO a stalking stále není ve všech zemích EU považován za trestný čin. Délka celého řízení může být z důvodu absence jasně daných lhůt, nutnosti jazykových překladů či absence hromadných žádostí mnohdy velmi zdlouhavá. Přestože uvedený výčet nedostatků není zcela jistě kompletní, lze si na základě něj vytvořit alespoň obecnou představu o tom, proč je EPO prozatím institutem spíše teoretickým než praktickým.

Vzhledem k tomu, kolik obětí se v rámci EU každodenně pohybuje, je dosažení myšlenky, na které je celý institut EPO postaven, velmi žádoucí, tedy „*aby ochrana poskytovaná fyzické osobě v jednom členském státě byla zachována a pokračovala rovněž v jakémkoli jiném členském státě, do něž se dotyčná osoba přestěhuje nebo přestěhovala*“.³⁸⁹

³⁸⁶ CERRATO, Elisabet; FREIXES, Teresa, LUFTI, Miriam a kolektiv. *European Protection Order - European Implementation Assessment* [online]. Brusel: EU (European Parliamentary Research Service), 2017 [cit. 2021-11-11]. s. 51-52, ISBN 978-92-846-1661-9. Dostupné z [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/603272/EPRS_STU\(2017\)603272_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/603272/EPRS_STU(2017)603272_EN.pdf)

³⁸⁷ JEŽKOVÁ, Veronika a Martina HOUŽVOVÁ. *Cokoliv jste chtěli vědět o evropském ochranném příkazu a báli jste se zeptat*. [online kurz], 29. 11. 2021.

³⁸⁸ Tamtéž.

³⁸⁹ Bod 6 odůvodnění Směrnice o EPO.

Nicméně dokud nebude dosaženo účinné a dostatečné míry harmonizace mezi vnitrostátními právními předpisy, především v trestních věcech, a to zejména pokud jde o rozsah a druh poskytovaných ochranných opatření, bude nástroj, jako je evropský ochranný příkaz, používán pouze v omezené míře.

Nedostatečná harmonizace a neurčitá ustanovení Směrnice o EPO, jež dávají státům široký prostor pro vlastní uvážení, mohou být často předpokladem rozdílného zacházení, a tedy i vzniku diskriminace při ochraně obětí v rámci EU. V současné době je tedy více než žádoucí, aby Evropská Komise začala pracovat na koncepční změně systému evropské ochrany, která by zajistila stejný standard ochrany pro všechny oběti na celém území EU.

Jelikož se EPO zaměřuje především na ochranu ženských obětí, lze pozitivně hodnotit zařazení genderově podmíněného násilí na seznam trestných činů EU podle čl. 83 odst. 1 SFEU. Díky této změně bude moci EU nyní přijímat pravidla pro vymezení trestných činů a sankcí v dané oblasti formou směrnic, což může efektivně přispět k případné novelizaci vnitrostátních předpisů jednotlivých členských států a harmonizaci práva.³⁹⁰ Autorka se domnívá, že právě tato změna by mohla pomoci docílit kriminalizace stalkingu ve všech zbývajících zemích či zvýšení úrovně ochrany obětí na území všech členských států EU.

Přes všechny výše uvedené nedostatky považuje autorka institut EPO za významný nástroj zajišťující ochranu obětem na území EU. Zejména ve vztahu k předchozí úpravě lze tento mechanismus považovat za krok správným směrem. V minulosti byl proces získání ochrany v jiném členském státě velmi komplikovaný. Oběť se v právním systému cizí země nevyznala a nevěděla tak, jakým postupem má o ochranný příkaz vůbec zažádat. Tyto starosti nyní oběti odpadají, neboť jejich řešení mají na starosti příslušné orgány k vydání a uznání EPO. Podle autorky by byla velká škoda, pokud by EPO kvůli uvedeným nedostatkům zůstal pouze institutem teoretickým. Nezbývá tedy než doufat, že EU návrhy odborníků na požadované změny vyslyší a EPO bude moci být v budoucnu využíván k ochraně obětí naplno. Do té doby je minimálně nezbytné dostat tento institut do povědomí široké veřejnosti včetně profesionálů a obětí, neboť pokud o jeho existenci neví ani tyto osoby, nelze se divit, že není v současné době dostatečně využíván.

³⁹⁰ LANGROVÁ, Martina. *Genderově podmíněné násilí nově na seznamu trestných činů Evropské unie*. profem [online]. 2021 [cit. 2021-12-13]. Dostupné z: <https://www.profem.cz/cs/o-nas/novinky/a/genderove-podminene-nasili-nove-na-seznamu-trestnych-cinu-evropske-unie>

Závěr

Ochrana oběti trestného činu je problematikou velmi závažnou a v současné době i aktuální. Vzrůstající celospolečenský zájem o osobu oběti výrazně přispívá k posílení jejího právního postavení a na rozdíl od minulosti již není veškerá pozornost zaměřena jen a pouze na osobu pachatele. V České republice vyústily snahy o poskytnutí co nejvyšší možné míry ochrany oběti v přijetí ZOTČ, jakožto základního předpisu v této právní oblasti.

V úvodu této práce byla čtenářům představena viktimologie, která je nezbytnou pro pochopení podstaty zkoumané problematiky, a z jejích poznatků vychází následně i právní úprava. Závěry z této části jednoznačně ukázaly, že oběť musí být chráněna nejenom před samotným pachatelem, který oběti způsobil primární újmu, nýbrž i před dalšími subjekty jako jsou OČTŘ, média nebo blízcí, kteří svým nevhodným chováním tuto újmu více prohlubují a podílejí se tak na sekundární viktimizaci. Zejména s ohledem na trestní řízení lze bohužel konstatovat, že předsudky o obětech se nevyhnuly ani takovým profesionálům, jako jsou příslušníci policie či soudci. Pro zajištění co nejlepšího přístupu k obětem je nezbytné u těchto subjektů klást důraz především na jejich edukaci v oblasti viktimologie.

Co se týče legislativního vymezení pojmu oběti, lze konstatovat, že český právní řád přijal vhodnou definici zahrnující jak přímé oběti, tak i ty nepřímé. S ohledem na poznatky z praxe lze za velmi pozitivní krok považovat poslední novelizaci ZOTČ, která přináší výslovné zakotvení postavení zvláště zranitelné oběti všem obětem trestného činu znásilnění, týrání svěřené osoby či týrání osoby žijící ve společném obydlí. Ačkoliv by se jistě dalo i nadále najít několik věcí ke zlepšení, lze obecně hodnotit uvedené definice za dostačující.

Podrobné analýze byla dále podrobena jednotlivá práva, která obětem přiznává ZOTČ. Zakotvení těchto práv do právního řádu ČR prostřednictvím jednoho jediného zákona zajišťuje jejich ucelený a komplexní přehled, díky čemuž je tato úprava pro adresáty poměrně přehledná a srozumitelná. Uzákonění tohoto souhrnu práv představuje v českém právu výrazný posun v rozsahu poskytované ochrany, a to i s ohledem na ochranu obětí před sekundární viktimizací. Možnost mít důvěrníka, který oběti poskytuje psychickou podporu během celého procesu, zabránění kontaktu mezi pachatelem a obětí či podání prohlášení o dopadu činu na život oběti, kterým realizuje své právo být slyšena. Toto jsou pouze příklady toho, jak mohou určitá práva podle ZOTČ ulehčovat obětem jejich pozici během procesu a pomáhat jim s vyrovnáním se s prožitou traumatizující událostí.

Obětem podle ZOTČ náleží mnoho práv a v teoretické rovině lze hodnotit jejich úpravu za relativně vydařenou. Nicméně jejich aplikace v praxi již tak úspěšná není a lze zde nalézt řadu nedostatků. Za jeden z největších problémů považuje autorka provedení práva na informace v praxi, kdy s ohledem na rozsáhlé množství poskytovaných informací nelze během prvního kontaktu s obětí zajistit jeho řádný výkon. Autorka se tak přiklání ke změně formulace zákonného ustanovení tak, aby obětem byly informace poskytovány příslušným orgánem *od prvního kontaktu* namísto *při prvním kontaktu*, neboť během jednoho setkání není v silách oběti všechny tyto informace pojmout a ani v silách policie je oběti dostatečně srozumitelně vysvětlit. Vhodným řešením je v určitých případech i svolení oběti s poskytnutím jejích osobních údajů příslušnému subjektu pomáhajícímu obětem, který by jí později všechny důležité informace podrobněji vysvětlil. Nedostatky se samozřejmě netýkají pouze výkonu práva na informace, ale i ostatních práv uvedených v ZOTČ, přičemž i ve vztahu k nim bylo v textu této práce navrženo několik podnětů na zlepšení. Za vhodné změny lze například považovat umožnění vykonávat roli zmocněnce i právníkům pomáhajících organizací, kteří jsou speciálně proškoleni pro práci s oběťmi, či stanovení konkrétního časového limitu pro rychlejší poskytnutí peněžité pomoci.

Do samostatné kapitoly bylo vyčleněno právo oběti na ochranu před hrozícím nebezpečím, které se od ostatních práv odlišuje zejména tím, že je jeho obsah upraven v několika různých právních předpisech a ZOTČ pouze vyjmenovává jeho jednotlivé právní instrumenty. Vzhledem k tomu, že se jedná především o instituty, které byly do právního řádu zavedeny již před účinností ZOTČ, je tato úprava logickým řešením. Nicméně způsob, kdy je na jednotlivé zákony odkazováno pouze jako na celky, a nikoliv na jejich konkrétní ustanovení, lze považovat za poměrně nepřehledný a složitý. Za lepší variantu tak lze jistě pokládat úpravu, kdy by bylo odkazováno i na příslušná zákonná ustanovení. V rámci této kapitoly byly čtenářům stručně představeny jednotlivé možnosti ochrany, které obětem poskytuje právní řád ČR. Podrobněji byl rozebrán institut předběžných opatření dle trestního řádu, a to zejména z důvodu jeho spojení s evropským ochranným příkazem. V rámci bližšího rozboru tohoto právního nástroje, byly představeny jak jeho pozitiva, tak negativa a navrženy případné změny, které by mohly vést k jeho zlepšení. Pro dosažení ještě vyššího počtu ukládaných předběžných opatření by autorka přistoupila ke změně právní úpravy, kdy by bylo nově jejich uložení možné i podezřelému, a nikoliv pouze obžalovanému. S takovou možností navíc počítal i jeden z nepřijatých návrhů ZOTČ a autorka nevidí důvod, proč by k této změně nemohlo být přistoupeno, a to zejména s ohledem na to, že o předběžných opatřeních podle ZŘS ukládajících

obdobné zákazy je rozhodováno ve velmi krátké lhůtě pouze na základě podkladů uvedených v návrhu oběti. Ve vztahu k trestním předběžným opatřením bylo dále upozorněno na absenci kontrolního mechanismu, který by monitoroval jejich dodržování, či problematiku současného sankcionování za jejich porušení.

Poslední kapitola přináší poznatky o tom, jaká ochrana může být obětím, a to zejména těm domácím násilím a stalkingu, poskytnuta mimo území České republiky. V dnešní době, kdy se osoby v postavení oběti často stěhují napříč zeměmi EU, lze pozorovat zájem na tom, aby účinky ochrany, která je jim poskytována v rámci jejich domovského státu, pokračovaly i ve státě jiném. Právě k naplnění tohoto požadavku byl na úrovni EU zřízen institut evropského ochranného příkazu. Tento příkaz poskytuje ochranu především ženským obětem genderově podmíněného násilí a lze tak pozitivně hodnotit, že podkladem pro jeho vydání mohou být ty zákazy, které jsou členskými státy EU k jejich ochraně nejčastěji ukládány. Naopak za problematické lze označit, že evropský ochranný příkaz může být uložen pouze na základě opatření vydaného v rámci trestního řízení. Vzhledem k chybějící harmonizaci právních úprav členských států je vydávání předběžných opatření v rámci těchto zemí různorodé a v řadě z nich je obětem poskytována ochrana převážně skrze předběžná opatření dle ZŘS, která jsou z aplikace EPO předem vyloučena. Co se týče situace v ČR, lze konstatovat, že právní úprava EPO v ZMJS neobsahuje zásadní překážky, které by vydání nebo uznání tohoto institutu teoreticky bránily. Nicméně za celou dobu účinnosti EPO nebylo k jeho použití v ČR přistoupeno ani jednou, přičemž celkově v rámci EU je situace velmi podobná a EPO byl vydán či uznán ve velmi málo případech a dosud tak nebyl bohužel naplněn jeho plný potenciál. V souvislosti s tím bylo identifikováno několik nedostatků, které se s jednotlivými částmi procesu o vydání a uznání EPO pojí, a v určitých případech byly i navrženy způsoby jejich řešení. Jednalo se např. o zajištění kontrolních mechanismů pro dodržování uložených opatření, stanovení jasně daných lhůt pro jednotlivé úkony v rámci procesu o udělení EPO či kriminalizaci stalkingu ve všech členských zemích EU tak, aby mohla být ochrana poskytnuta i obětem nebezpečného pronásledování, pro něž je tento příkaz převážně určen. Obecně lze konstatovat, že nezbytným krokem pro zlepšení fungování EPO je zcela jistě dosažení alespoň určité míry harmonizace, která by zajistila dostatečně stejnou úroveň ochrany ve všech členských státech EU. Do doby, než bude tohoto cíle dosaženo, je však nutné hledat způsoby, jak daný institut i v současné podobě co nejvíce využít. Aby ale vůbec mohlo dojít k jeho využití, je nezbytné mezi oběti a profesionály vybudovat povědomí o jeho existenci a odstranit tak jednu z hlavních překážek bránící EPO v jeho plném uplatnění.

Závěrem lze shrnout, že v posledních desítkách let došlo v právní úpravě ochrany obětí k výraznému posunu. V České republice lze za největší milník v této oblasti považovat přijetí ZOTČ. Tento zákon představuje komplexní úpravu obsahující jak práva již dříve obětem přiznaná, tak i práva nová, která ve velké míře pomáhají předcházet vzniku sekundární viktimizace. Nicméně jejich výkon v praxi není bezchybný a autorka by tak nebyla proti další novelizaci ZOTČ či TR, která by určité nedostatky pomohla vyřešit. Co se týče ochrany obětí na úrovni EU, lze považovat EPO za významný nástroj, který má předpoklady k tomu, aby zjednodušil celkový proces získávání ochrany v jiném členském státě. K naplnění jeho plného potenciálu však musí být provedeno několik důležitých změn.

Tato práce si v úvodu kladla za cíl celkové zhodnocení platné právní úpravy ochrany oběti trestného činu, její aplikace a ve vhodných případech i navržení určitého zlepšení za pomoci poznatků z praxe. Autorka této práce tak s ohledem na výše uvedené závěry i poznatky, které tato práce přináší v jednotlivých kapitolách, považuje stanovený cíl za splněný.

Seznam zkratek

Deklarace	Deklarace základních principů spravedlnosti pro oběti trestných činů a zneužití moci přijatá Valným shromážděním OSN (č. 40/34) dne 29. 11. 1985
EPO	Evropský ochranný příkaz (European protection order)
ESLP	Evropský soud pro lidská práva ve Štrasburku
EU	Evropská Unie
Nařízení	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 606/2013 ze dne 12. června 2013 o vzájemném uznávání ochranných opatření v občanských věcech
OČTR	Orgány činné v trestním řízení
Rámcové rozhodnutí	Rámcové rozhodnutí Rady 2001/220/SVV ze dne 15. března 2001 o postavení obětí v trestním řízení
SFEU	Smlouva o fungování Evropské Unie
Směrnice o EPO	Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/99/EU ze dne 13. prosince 2011 o evropském ochranném příkazu
Směrnice o obětech	Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2012, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu a kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2001/220/SVV
TŘ, trestní řád	Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).
TZ, trestní zákoník	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.
Úmluva	Evropská úmluva o odškodnění obětí násilných trestných činů přijata Radou Evropy dne 24. 11. 1983
ZMJS	Zákon č. 104/2013 Sb. o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních
ZOS	Zákon č. 137/2001 Sb. o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením
ZOTČ	Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů).
ZPČR	Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky.
ZŘS	Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

Seznam použitých zdrojů

1. Knižní zdroje

ATANASOV, Atanas, Elisabet CERRATO, Emil DECHEV a kolektiv. *The European Protection Order. Its application to the victims of gender violence*. Madrid: Tecnos, 2015. ISBN 978-84-309-6553-3.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila a Petra VITOUŠOVÁ. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-2014-2

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-461-9.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Policejní psychologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. ISBN 80-868-9873-3.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Viktimologie pro forenzní praxi*. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0582-1.

ČUHELOVÁ, Kateřina. *Předběžná opatření ve věcech ochrany proti domácímu násilí*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Právo prakticky. ISBN 978-80-7598-575-0.

DURDÍK, Tomáš. *Zákon o obětech trestných činů: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2018. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-109-7.

GILLERNOVÁ, Ilona a Hedvika BOUKALOVÁ. *Vybrané kapitoly z kriminalistické psychologie*. Praha: Karolinum, 2006. ISBN 80-246-1293-3.

GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ a kolektiv. *Kriminologie*. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-554-5.

GŘIVNA, Tomáš, Pavel ŠÁMAL, Helena Válková a kolektiv. *Oběti trestných činů: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-793-4.

GŘIVNA, Tomáš, Pavel ŠÁMAL, Helena VÁLKOVÁ a kolektiv. *Zákon o obětech trestných činů: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2014. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-513-8.

GŘIVNA, Tomáš. *Vliv europeizace na procesní postavení poškozeného a oběti v trestním řízení*. In: ŠIMOVICEK, Ivan (ed.). *Harmonizácia procesných práv v trestnom konaní v členských štátoch Európskej únie*. 1. vydání. Trnava: Typi Universitatis Tyrnaviensis, 2009, 81-94. ISBN 978-80-8082-261-3.

HERCZEG, Jiří. *Média a trestní řízení*. Praha: Leges, 2013. Praktik (Leges). ISBN 978-80-87576-50-2.

HERETIK, Anton. *Forenzná psychológia pre psychologov právnikov, lekárov a iné pomáhajúce profesie*. 3. preprac., rozš. vyd. Bratislava: Eurokódex, 2010. ISBN 978-80-89447-22-0.

HRDÁ, Lucie. *Rozumějí soudy obětem násilných trestných činů?* In: ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina, Barbara HAVELKOVÁ a Pavla ŠPONDROVÁ, ed. *Mužské právo: jsou právní pravidla neutrální?* Praha: Wolters Kluwer, 2020. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). 331-344, ISBN 978-80-7598-761-7.

HRNČIŘÍK, Vít. *Předběžná opatření v civilním řízení.* V Praze: C.H. Beck, 2016. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-622-7.

CHMELÍK, Jan. *Trestní řízení.* Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-488-6.

CHRISTIE, Nils. *The Ideal Victim.* In: FATTAH, Ezzat A. *From Crime Policy to Victim Policy: Reorienting the Justice System.* 1. vydání. New York: St. Martin's Press, 1986. 17-35, ISBN 978-1-349-08307-7.

JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Kriminologie.* Praha: Leges, 2021. ISBN 978-80-7502-499-2.

JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní. 6. vyd.* Praha: Leges, 2021. ISBN 978-80-7502-550-0.

JELÍNEK, Jiří, Tomáš GRIVNA a kolektiv. *Poškozovaný a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu.* Praha: Leges, 2012. ISBN 978-80-87576-39-7.

JELÍNEK, Jiří, Tomáš GRIVNA, Sergej ROMŽA, Jana TLAPÁK NAVRÁTILOVÁ a Anna SYKOVÁ a kolektiv. *Trestní právo Evropské unie. 2. aktualizované a doplněné vydání.* Praha: Leges, 2019. Teoretik. ISBN 978-80-7502-375-9.

JELÍNEK, Jiří, Vladimír PELC a Katarína DANKOVÁ. *Zákon o obětech trestných činů: komentář s judikaturou. 2., dopl. a rozš. vyd.* Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-016-1.

JEŽKOVÁ, Veronika. *Právním proti násilí na ženách: bílá místa české legislativy.* Praha: ProFem, 2016. ISBN 978-80-904564-7-1.

MARINI, Michael. *Utajený svědek a zvláštní ochrana svědka.* Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-7201-732-4.

POLÁK, Přemysl, Helena HUCLOVÁ a Miroslav KUBÍČEK. *Zákon o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních: komentář. 2. vydání.* Praha: Wolters Kluwer, 2020. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-838-6.

ROUBALOVÁ, Michaela a kolektiv. *Oběti kriminality: poznatky z viktimizační studie.* Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2019. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-174-5.

RŮŽIČKA, Miroslav, František PÚRY a Jana ZEZULOVÁ. *Poškozovaný a adhezní řízení v České republice.* Praha: C.H. Beck, 2007. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7179-559-9.

ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář. 7., dopl. a přeprac. vyd.* V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.

VAN DER AA, Suzan, Lorena SOSA, Johanna NIEMI, Ana FERREIRA a Anna BALDRY. *Challenges to the European Protection Order: Mutual recognition in the light of different national protection systems*. In: H. Belluta, & M. Ceresa-Gastaldo (Eds.), *L'ordine Europeo di protezione: La tutela delle vittime di reato come motore della cooperazione giudiziaria*. Torino, G. Giappichelli Editore, 2016, Vol. 19, 3-20. ISBN 978-88-921-0325-2

VANGELI, Benedikt. *Zákon o Policii České republiky: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-543-5.

VELIKOVSKÁ, Martina. *Psychologie obětí trestných činů: proces viktimizace, status oběti a jeho význam, prevence a vyrovnávání se s viktimizací, reálné případy z policejní praxe*. Praha: Grada, 2016. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4849-8.

VYMĚTAL, Štěpán. *Novináři a oběti trestných činů*. Praha: Pro oddělení psychologie odboru personálního MV ČR vydává Themis, 2008. ISBN 80-731-2052-6.

2. Odborné články

ČUHELOVÁ, Kateřina. *Vzájemný vztah předběžného opatření podle zákona o zvláštních řízeních soudních a trestního řádu, několik postřehů k zamýšlení a diskusi*. Soukromé právo. 2017, 12. ISSN 2533-4239.

GRIVNA, Tomáš. *První zkušenosti s aplikací zákona o obětech trestných činů*. In: *Obete kriminality a ich prava*. 1. vydání. Žilina: Spoločnosť pre trestné právo a kriminológiu, 2015, s. 18-25. ISBN 978-80-971911-0-8.

JELÍNEK, Jiří a Vladimír PELC. *Zákon o obětech trestných činů - jeho nedostatky a možnosti řešení*. Bulletin advokacie, 2015, 2015(11), 19-23. ISSN 1210-6348.

JELÍNEK, Jiří. *Předběžná opatření v trestním řízení*. Bulletin advokacie, 2013, 43(5), 27-30. ISSN 1210-6348.

JÍLOVEC, Michal a Vítězslav KOZÁK. *Nad plánovanou novelou zákona o obětech trestných činů*. Časopis pro právní vědu a praxi, 2016, 24(1), 71-78. ISSN 1210-9126.

KOZÁK, Vítězslav. *Nad praktickými nedostatky aplikace zákona o obětech trestných činů*. Trestněprávní revue. 2015, 14(9), 209-211. ISSN 1213-5313.

LONATI, Simone. *Is the European Protection Order Sufficiently Robust to Prevent any Discrimination among Victims Moving Across the European Union? An Assessment of the First Seven Years*. European Criminal Law Review. 2018, 8(3), 332-367. ISSN 2191-7442.

RASQUETE, Carmen; FERREIRA, Ana; MARQUES, Frederico. *Why Do We Need Concrete Measures for Victims at EU Level? A View from the Coalface*. ERA forum. 2014, 15(1), 119-129. ISSN 1612-3093.

VÁLKOVÁ, Helena. *Česká podoba stalkingu podle § 354 TrZ v širších než jen trestněprávních souvislostech*. Trestněprávní revue, 2009, 8 (9), 257-263. ISSN 1213-5313.

VAN DER AA, Suzan a Jaap OUWERKER. *The European Protection Order: No time to waste or a waste of time?* European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice. 2011, 19(4), 267-287. ISSN 0928-9569.

VAN DER AA, Suzan. *New Trends in the Criminalization of Stalking in the EU Member States*. European Journal on Criminal Policy and Research. 2018, 24(3), 315-333. ISSN 0928-1371.

VAN DER AA, Suzan. *Protection Orders in the European Member States: Where Do We Stand and Where Do We Go from Here?* European Journal on Criminal Policy and Research. 2012, 18(2), 183-204. ISSN 0928-1371.

VANTUCH, Pavel. *Nový zákon o ochraně svědka a dalších osob a boj s organizovaným zločinem*. Právní rozhledy. 2001, 9(8), 359-366. ISSN 1210-6410.

3. Elektronické zdroje

APAV. *Mapping the legislation and assessing the impact of Protection Orders in the European Member States (POEMS): National Report Portugal*. [online] 2015. [cit. 2021-10-10]. Dostupné z: <http://poems-project.com/wp-content/uploads/2015/02/Portugal.pdf>

Artemis: Podpora práva na ochranu žen prostřednictvím uplatňování směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/99/EU a Evropského ochranného příkazu. [online]. c 2020 [cit. 2021-12-13]. Dostupné z: <https://www.artemis-europa.eu/?lang=cs>

ARTEMIS. *Evropský ochranný příkaz: Příručka pro právníky* [online]. 2021 [cit. 2021-12-09]. Dostupné z: https://www.artemis-europa.eu/wp-content/uploads/2021/10/CZ-Handbook_Lawyers.pdf

BIFFI, Emanuela, Eva MULDER, Antony PEMBERTON a kolektiv. *IVOR Report: Implementing Victim-Oriented Reform of the criminal justice system in the European Union*. [online]. APAV, 2016 [cit. 2021-11-11]. s. 112-114, ISBN 978-972-8852-85-6. Dostupné z: <https://www.apav.pt/ivor/images/ivor/PDFs/IVOR-Repot-WebVersion.pdf>

CERRATO, Elisabet, Teresa FREIXES, Miriam LUFTI a kolektiv. *European Protection Order - European Implementation Assesment* [online]. Brusel: EU (European Parliamentary Research Service), 2017 [cit. 2021-11-11]. ISBN 978-92-846-1661-9. Dostupné z [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/603272/EPRS_STU\(2017\)603272_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/603272/EPRS_STU(2017)603272_EN.pdf)

ČSÚ. *Soudnictví, kriminalita. Zjištěné oběti trestných činů na území České republiky v roce 2019*. Czso.cz [online]. 2021 [cit. 2021-11-08]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/120583268/300002200601.pdf/568eb8b1-fc68-4de4-ae95-3552f1f15b3c?version=1.3>

DANKOVÁ, Katarína a Vladimír PELC. *Právní pomoc obětem trestných činů* [online]. 1. vyd. Praha: CSSP Praha, 2014 [cit. 2021-11-11]. Dostupné z: http://www.intervencnicentrum.cz/kniha_A5_pravni_pomoc.pdf

EUROPEAN UNION AGENCY FOR FUNDAMENTAL RIGHTS (FRA). *Victims of crime in the EU: the extent and nature of support for victims* [online]. Luxembourg:

Publications Office of the European Union, 2014 [cit. 2021-11-15]. ISBN 978-92-9239-522-3. Dostupné z: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2015-victims-crime-eu-support_en_0.pdf

FOREJT, Petr. *Novela zákona o obětech trestných činů (zákon č. 56/2017 Sb.) – přehled změn*. [online]. 2017 [cit. 2021-12-09]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/soubor/1-tz-rvppk-09-2017-pdf.aspx>

GREVIO. *Baseline evaluation report: Portugal*. [online] Strasbourg: Secretariat of the monitoring mechanism of the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence, Council of Europe, 2019. [cit. 2021-10-10]. Dostupné z <https://rm.coe.int/grevio-reprt-on-portugal/168091f16f>

K soudu si oběť může na svou podporu přivést důvěrníka, většina lidí o tom však neví. Čt24 [online]. 2018 [cit. 2021-11-14]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2396890-k-soudu-si-obet-muze-na-svou-podporu-privest-duvernika-vetsina-lidi-o-tom-vsak-nevi>

LA STRADA ČR, o.p.s. *Analýza zákona o obětech trestných činů*. [online]. 2015 [cit. 2021-11-11]. Dostupné z: https://www.strada.cz/images/Publikace/Analyza/Evaluace_zakona_o_obetech.pdf

LANGROVÁ, Martina. *Genderově podmíněné násilí nově na seznamu trestných činů Evropské unie*. proFem [online]. 2021 [cit. 2021-12-13]. Dostupné z: <https://www.profem.cz/cs/o-nas/novinky/a/genderove-podminene-nasili-nove-na-seznamu-trestnych-cinu-evropske-unie>

MICHÁLKOVÁ, Eva. *Oběti trestných činů často bez účinné pomoci*. proFem [online]. 2020. [cit. 2021-11-08]. Dostupné z: <https://www.profem.cz/cs/o-nas/novinky/a/obeti-trestnych-cinu-casto-bez-ucinne-pomoci>

MICHÁLKOVÁ, Eva. *Veřejné prohlášení za lepší ochranu a pomoc obětem trestných činů*. proFem [online]. 2021 [cit. 2021-11-14]. Dostupné z: <https://www.profem.cz/cs/o-nas/novinky/a/verejne-prohlaseni-za-lepsi-ochranu-a-pomoc-obetem-trestnych-cinu>

Neziskové organizace žádají větší ochranu obětí trestných činů. advokatnidenik.cz [online]. 2020. [cit. 2021-11-08]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2020/08/20/neziskove-organizace-zadaji-vetsi-ochranu-obeti-trestnych-cinu/>

NOVOKMET, Ante. 2016. *The Right of a Victim to a Review of a Decision not to Prosecute as Set out in Article 11 of Directive 2012/29/EU and an Assessment of its Transposition in Germany, Italy, France and Croatia*. Utrecht Law Review, 12(1), 86–108. Dostupné z: <https://www.utrechtlawreview.org/articles/abstract/10.18352/ulr.330/>

Nyklová, Blanka a Dana MOREE. *Násilí na ženách v souvislosti s COVID-19: Výzkumná zpráva*. [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR a Fakulta humanitních studií UK, 2021. [cit. 2021-10-10]. ISBN 978-80-7330-380-8. Dostupné z: https://fhs.cuni.cz/FHS-2587-version1-nasili_na_zenach_v_souvislosti_s_covid_19.pdf

Oběti trestných činů mají řadu práv, často je ale nevyužijí. TrestOnline.cz [online]. 2021 [cit. 2021-11-14]. Dostupné z: <https://www.trestonline.cz/aktuality/obeti-trestnych-cinu-maji-radu-prav-casto-je-ale-nevyuziji/>

Oběti trestných činů někdy čekají na odškodnění příliš dlouho. Už 30 let jim pomáhá Bílý kruh bezpečí. Čt24 [online]. 2021 [cit. 2021-11-15]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3364460-obeti-trestnych-cinu-nekdy-cekaji-na-odskodneni-prilis-dlouho-uz-30-let-jim-pomaha>

PAVLOU Susana a Alexia SHAKOS. *Final Research Report, Artemis: Promoting the right of protection of women through the application of the EC Directive 2011/99/EU and the European Protection Order.* [online]. 2020. [cit. 2021-12-09]. Dostupné z: <https://www.artemis-europa.eu/wp-content/uploads/2020/12/D36-ARTEMIS.-FINAL-COMPARATIVE-REPORT.pdf>

PROFEM. *The application of the EC Directive 2011/99/EU and the european protection order: National Research Report Czech Republic, Artemis: Promoting the right of protection of women through the application of the EC Directive 2011/99/EU and the European Protection Order.* [online] 2020. [cit. 2021-10-10]. Dostupné z: https://www.artemis-europa.eu/wp-content/uploads/2020/09/National-report-Czech-Republic_proFem.pdf

Protection of victims in the EU. Evropská komise [online]. 2015 [cit. 2021-11-14]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sk/MEMO_15_4465

Přehled o vykazání v ČR za rok 2020. Bílý kruh bezpečí [online]. [cit. 2021-12-28]. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/aktuality/n840-prehled-o-vykazani-v-cr-za-rok-2020/>

SPANAKI Ariadni, Maria DASKALAKI, Susana PAVLOU a kolektiv. *Evropský ochranný příkaz: Příručka pro právníky, Artemis: Promoting the right of protection of women through the application of the EC Directive 2011/99/EU and the European Protection Order.* [online]. 2021 [cit. 2021-12-09]. Dostupné z: https://www.artemis-europa.eu/wp-content/uploads/2021/10/CZ-Handbook_Lawyers.pdf

Standard vybavení speciální výslechové místnosti pro dětského účastníka trestního řízení. Ministerstvo vnitra České republiky [online]. 2011 [cit. 2021-11-15]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/standard-vybaveni-specialni-vyslechove-mistnosti-pro-detskeho-ucastnika-trestniho-rizeni.aspx>

Statement by Vice-President Jourová and Commissioner Reynders ahead of the European Day for Victims of Crime Evropská komise [online]. 2020. [cit. 2021-11-12]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_20_304

Statistiky. Justice.cz [online]. 2021 [cit. 2021-11-15]. Dostupné z: <https://www.justice.cz/web/msp/statistiky>

ŠIMÍČKOVÁ, Simona. *Změna zákona pomůže obětem domácího a sexuálního násilí.* proFem [online]. 2021 [cit. 2021-11-14]. Dostupné z: <https://www.profem.cz/cs/onas/novinky/a/zmena-zakona-pomuze-obetem-domaciho-a-sexualniho-nasilii>

TOPINKA, Daniel, Lenka LINHAROTVÁ, Eva BARTOŠOVÁ, Helena TOPINKOVÁ, Pavel PROKSCH a Blanka KISSOVÁ. *Dopady zákona o obětech trestných činů*

na postavení obětí trestných činů a návrhy doporučení pro praxi. [online] Ostrava – Mariánské Hory: SocioFactor s.r.o., 2018. [cit. 2021-10-10]. ISBN 978–80–906615–1–6. Dostupné z: <https://www.sociofactor.eu/vyzkum/vyzkumne-zpravy>

Trestní řízení u soudu. Bílý kruh bezpečí [online]. [cit. 2021-10-28]. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/pomoc-obetem/svedek-trestneho-cinu/>

UNION OF WOMEN ASSOCIATION OF HERAKLION PREFECTURE. *The application of the EC Directive 2011/99/EU and the european protection order: National Research Report Greece, Artemis: Promoting the right of protection of women through the application of the EC Directive 2011/99/EU and the European Protection Order.* [online] 2020. [cit. 2021-10-10]. Dostupné z: https://www.artemis-europa.eu/wp-content/uploads/2020/09/ARTEMIS-Research-Report_Greece.pdf

United Kingdom (Third Country). European Judicial Network [online]. 2021 [cit. 2021-12-09]. Dostupné z: https://www.ejn-crimjust.europa.eu/ejn/EJN_Library_StatusOfImpByCou/EN/395

VAN DER AA, Suzan., Johanna NIEMI., Lorena SOSA a kolektiv. *Mapping the legislation and assesing the impact of Protection Orders in the European Member States* [online]. Wolf Legal Publishers, 2015 [cit. 2021-10-10]. Dostupné z <http://poems-project.com/wp-content/uploads/2015/04/Intervict-Poems-digi-1.pdf>

VEDRA, Vladimír. *Mapping the legislation and assessing the impact of Protection Orders in the European Member States (POEMS): National Report Czech Republic.* [online] 2015. [cit. 2021-10-10]. Dostupné z: <http://poems-project.com/wp-content/uploads/2015/02/Czech-Republic.pdf>

Zpráva o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území České republiky v roce 2020. Ministerstvo vnitra České republiky [online]. 2021 [cit. 2021-11-15]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/statistiky-kriminality-dokumenty.aspx>

Zpráva o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území České republiky v roce 2010. Ministerstvo vnitra České republiky [online]. 2011 [cit. 2021-11-15]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/statistiky-kriminality-dokumenty.aspx>

4. Právní předpisy a legislativní dokumenty

Deklarace OSN č. 40/34 ze dne 29. 11. 1985 základních principů spravedlnosti pro oběti trestných činů a zneužití moci

Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Důvodová zpráva k zákonu č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů), č. 45/2013 Dz.

Důvodová zpráva k zákonu č. 56/2017 Sb. kterým se mění zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů), ve znění zákona č. 77/2015 Sb., a další související zákony, č. 56/2017 Dz

Důvodová zpráva k zákonu č. 77/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, a další související zákony, č. 77/2015 Dz

Evropská rada. The Stockholm Programme – An Open and Secure Europe Serving and Protecting Citizens [online]. EU, 2009 [cit. 2021-12-12]. Dostupné z https://ec.europa.eu/anti-trafficking/eu-policy/stockholm-programme-openand-secure-europe-serving-and-protecting-citizens-0_en

Evropská úmluva o odškodňování obětí násilných trestných činů ze dne 24. 11. 1983

Nařízení Evropského parlamentu a Rady EU č. 606/2013 ze dne 12. 6. 2013 o vzájemném uznávání ochranných opatření v občanských věcech

Rámcové rozhodnutí Rady 2001/220/SVV ze dne 15. března 2001 o postavení obětí v trestním řízení

Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/541 ze dne 15. 10. 2017 o boji proti terorismu, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2002/475/SVV a mění rozhodnutí Rady 2005/671/SVV

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/99/EU ze dne 13. 12. 2011 o evropském ochranném příkazu

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. 10. 2012, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu a kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2001/220/SVV

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/40/EU ze dne 12. 8. 2013 o útocích na informační systémy a nahrazení rámcového rozhodnutí Rady 2005/222/SVV

Směrnice Rady 2004/80/EC ze dne 29. dubna 2004 o odškodňování obětí trestných činů
Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

Zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením a o změně zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

Zákon č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti a o změně některých zákonů.

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky.

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů).

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zpráva Komise (EU) COM (2020) 187 ze dne 11. 5. 2020

Zpráva Komise (EU) COM (2020) 188 ze dne 11. 5. 2020

Zpráva Komise Evropských společenství COM (2004) 54 ze dne 16. 2. 2004

Zpráva Komise Evropských společenství COM (2009) 166 ze dne 20. 4. 2009

Zpráva o uplatňování směrnice 2011/99/EU o evropském ochranném příkazu (2016/2329(INI)) ze dne 14. 3. 2018

5. Judikatura

Nález Ústavního soudu ze dne 3. 11. 2016, sp. zn. I. ÚS 1860/16 (N 208/83 SbNU 299)

Nález Ústavního soudu ze dne 7. 11. 2017, sp. zn. IV. ÚS 2867/16 (N 204/87 SbNU 341)

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2019, sp. zn. 4 Tz 13/2019

Rozsudek Soudního dvoru ze dne 16. 7. 2020 ve věci C-129/19 Presidenza del Consiglio dei Ministri proti BV

Rozsudek ESLP ze dne 14. 2. 2002 ve věci Visser proti Nizozemsku, č. stížnosti 26668/95

Rozsudek ESLP ze dne 15. 12. 2011 ve věci Al-Khawaja a Tahery proti Velké Británii, č. 26766/05 a 22228/06.

Rozsudek ESLP ze dne 15. 12. 2015 ve věci Schatschaschwili proti Německu, č. 9154/10

Rozsudek ESLP ze dne 26. 3. 1996 ve věci Doorson proti Nizozemsku, č. stížnosti 20524/92

Rozsudek ESLP ze dne 27. 5. 2021 ve věci J.L. proti Itálii, č. stížnosti 5671/16

Rozsudek ESLP ze dne 28. 2. 2006 ve věci Krasniki proti České republice, č. 51277/99

Rozsudek ESLP ze dne 6. 12. 2012 ve věci Pesukic proti Švýcarsku, č. 25088/07

6. Seznam ostatních zdrojů

JEŽKOVÁ, Veronika a Martina HOUŽVOVÁ. *Cokoliv jste chtěli vědět o evropském ochranném příkazu a báli jste se zeptat* [online kurz], 29. 11. 2021.

OPLATKA, David. *Práva obětí domácího a sexuálního násilí v rámci trestního řízení* [online kurz], 4. 12. 2020.

Seznam grafů

Graf č. 1: Využití odborné pomoci podle jednotlivých deliktů. ROUBALOVÁ, Michaela a kolektiv. *Oběti kriminality: poznatky z viktimizační studie*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2019. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-174-5.

Graf č. 2: Přehled postupu pro vydání a uznání EPO. Vlastní zpracování dle JEŽKOVÁ, Veronika a Martina HOUŽVOVÁ. *Cokoliv jste chtěli vědět o evropském ochranném příkazu a báli jste se zeptat*. [online kurz], 29. 11. 2021.

Graf č. 3: Povědomí o EPO mezi občany států projektu Artemis. PAVLOU Susana, SHAKOS Alexia. *Final Research Report, Artemis: Promoting the right of protection of women through the application of the EC Directive 2011/99/EU and the European Protection Order*. [online]. 2020. [cit. 2021-12-09]. Dostupné také z: <https://www.artemis-europa.eu/wp-content/uploads/2020/12/D36-ARTEMIS..-FINAL-COMPARATIVE-REPORT.pdf>

Ochrana oběti trestného činu

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá ochranou oběti trestného činu, problematikou závažnou a v současné době i velmi aktuální. Na úvod se práce věnuje viktimologii, jakožto vědnímu oboru, jehož předmět zkoumání tvoří především oběť trestné činnosti. V rámci této kapitoly jsou představeny základní viktimologické pojmy, které jsou důležité pro komplexní pochopení zkoumané problematiky.

Druhá kapitola přináší stručný přehled a porovnání vymezení definice oběti napříč základními mezinárodními dokumenty, legislativou EU a právním řádem České republiky. Tato část se posléze věnuje bližší analýze a zhodnocení aktuálně platných definic oběti a zvláště zranitelné oběti vymezených v zákoně o obětech a rovněž stručnému představení zmíněného zákona.

V třetí kapitole jsou popisovány a analyzovány jednotlivá práva, která obětem náleží výhradně podle výše uvedeného zákona a s ohledem na poznatky z praxe jsou představeny i návrhy na jejich zlepšení. Zákon o obětech zakotvil řadu významných práv, které obětem zlepšují jejich právní postavení, nicméně jejich výkon je v určitých případech problematický, a to zejména v souvislosti s právem oběti na informace.

Ve čtvrté části jsou stručně představeny jednotlivé právní instrumenty tvořící právo oběti na ochranu před hrozícím nebezpečím. Podrobněji je rozebráno předběžné opatření podle trestního řádu, přičemž je i upozorněno na jeho nedostatky spočívající například v absenci kontrolních mechanismů pro jeho dodržování. Důvodem zvýšeného zájmu o tento právní institut, je skutečnost, že pouze na základě něj lze vydat evropský ochranný příkaz, který je předmětem poslední kapitoly.

Poslední kapitola se zabývá již výše zmíněným evropským ochranným příkazem, který má zajistit ochranu zejména ženských obětí genderově podmíněného násilí napříč zeměmi EU. V této části je blíže představen tento poměrně neznámý a téměř nevyužívaný institut a současně je analyzována jeho právní úprava na úrovni legislativy EU a právního řádu ČR. Dále je identifikováno několik nedostatků, které mohou evropskému ochrannému příkazu bránit v dosažení jeho plného potenciálu a v určitých případech jsou uvedeny i návrhy na jejich odstranění.

Klíčová slova: oběť trestného činu, ochrana, evropský ochranný příkaz

Protection of a victim of a criminal offence

Abstract

This thesis addresses the protection of victims of crime, a serious and currently very topical issue. The initial part of the thesis is devoted to victimology as a scientific field, the subject of which is mainly the victim of crime. This chapter introduces basic victimological concepts that are important for a comprehensive understanding of the issue under study.

The next chapter provides a brief overview and comparison of the definition of a victim across basic international documents, EU legislation, and the legal order of the Czech Republic. Furthermore, this section proceeds to analyse and evaluate the currently valid definitions of victim and particularly vulnerable victim as defined in the Victims Act, and offers a brief introduction of the Act.

Subsequently, the third chapter describes and analyses the individual rights that victims are entitled to exclusively under the above-mentioned law, and, in the light of the findings from practice, presents a proposals for their improvement. The Victim Act has established a number of important rights that improve the legal position of victims, nonetheless their exercise is problematic in certain cases, in particular with regard to the victim's right to information.

Moreover, the fourth part briefly presents the individual legal instruments constituting the victim's right to protection from imminent danger, followed by a detailed discussion of the preliminary measure under the Criminal Procedure Code. A detailed analysis of the interim measure under the Criminal Procedure Code is presented, where both its positives and negatives are presented. The reason for the increased interest in this legal institution is the fact that only on the basis of it can a European protection order be issued, which is the subject of the last chapter.

Finally, the last chapter concerns the above-mentioned European Protection Order which is intended to ensure the protection of female victims of gender-based violence across EU countries. This section introduces this relatively unknown and almost unused institution and analyses its legal regulation at the level of EU legislation and the Czech legal system. Additionally, the final part identifies several shortcomings that may prevent this legal institution from achieving its full potential and, in some cases, suggests the means of their elimination.

Key words: victim of crime, protection, european protection order